

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מונקדת ומפסקת

פרשת תולדות תשפ"ב

היכל הקודש קרית ברסלב ליבערטי
Heichal Hakodesh Kiryas Breslev
181 Huschke Road
Liberty NY 12747

היכל הקודש בארא פארק
Heichal Hakodesh
Boro Park
1011 41 Street
Brooklyn NY 11219
1-718-384-1652

היכל הקודש וויליאמסבורג
Heichal Hakodesh
Williamsburg
27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
1-718-384-1652

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh
Kiryas Joel
8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
1-845-243-0563

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh
Kiryas Joel
8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
1-845-467-5299

היכל הקודש מאנסי
Heichal Hakodesh
Monsey
32 Dolson Road
Monsey NY 10952
1-347-733-7551

**היכל הקודש ברסלב
בלומינג גראוו**
Heichal Hakodesh
Blooming Grove
24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
1-845-238-0804

נדפס ע"י קרן הדפסה היכל הקודש
181 Huschke Rd. Hurleyville, NY 12747
718-387-2691

www.BreslevCenter.com

צו הערן די הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א רופט:

**חיוזק פאר די
אידישע שטוב
212-444-9169**

**קול
ברסלב
212-444-9191**

1 **ופסלו** את עברו – סביר לה כרש משכיר בקרו, "וחרשש הזה לבס" – היינו בכס.
 2 הדרשנו נמי שרשון ומיחסין, למעטני רב נמוח, כדרשנינו: "מאחר" – בדומין לק,
 3 בפ' "אחר דיני ממונות" (סנהדרין דף לו.ב).
 4 **אלו** הן הפסולין – בנמרא משמע שכל הפסולים תומתינן דרבנן, דאמר' עלה זאת
 5 אומרט גלן דרביריהו עמי לפרות אשה.

6 והוא, משחק בקביא, למד פירוש זה בורר'
 7 (סנהדרין דף כד.ב) לפי שאין עושקין בישבוש של
 8 עלם – ניהא, ולמד נמי משום דרידיא אסמכתא
 9 אין חשבש עלן בעיניו, כיון דמרתו נותן, ומלה
 10 ברבית שאניה קצעה דרבנן, ואפי' ברבית קצעה
 11 נמי לא משמע ליה לאיניש אסורא כשנתון לו
 12 ממתו, אלא איב' ממשטנו על כרדו, ומפרחי
 13 יוניש, למדא ית תקרימי יוקר ליוני – היינו משחק
 14 בקביא, ולמד ארא – אין בתן גזל אלא מפני
 15 דרבי שלום בעלמא, וסודרי שביעית – מירי
 16 כשביעית בנות הון, ור' דוא, כדאשכחן בפרק
 17 "הושלח" (גיטין דף לו.א) אינ' בסחורה דרבנן, כי
 18 הית דרוח בורר' (סנהדרין דף גז.ב) נא ממציא
 19 מעית לעיניש ואולי עיניש ואפסי ומיית', שאין ו'
 20 סחורה נמורה, דאולי בשלחתיסו, דהא דמשמע
 21 בפרק "לולב הגוול" (סוכה דף לט.א ושם) דמותר
 22 למכור פירות שביעית לע"ה גבי מבלעיל לו דמי
 23 תארוז מבלב, משום דאין מסורין דמי פירות
 24 שביעית לעיה, אבל משום סחורה – לא אסור.
 25 ובפרק "זה בורר" (סנהדרין דף גז.א) נמי פריך:
 26 ונבנינו לבחן דבמי תרומה, נבי איה תרומה
 27 שפלה לפחות מנאה של שביעיתו ירלי' דבר
 28 המלטק ע"מ לאכול וחותי' – מותר למכור, וכן
 29 פורע חובו בפרק בתרא דע"ז (נף גז.א ושם)
 30 דאסור משום לאבלה ולא לסחור' – לא משמע
 31 כדפרשנינו, ואפשר דלוקק ע"מ לאכול – לא חשיב
 32 סחורה, אריכ לוקק בול ע"מ למכור ביוק, כ
 33 שקנה לדרתי, ומבסכת שביעית (פ"ח משנה ד)
 34 פירש דין סחורה ע"פ הידוולשו, ועבדים בפרק
 35 "זה בורר" (סנהדרין דף כד.ב) לא חזי להו,
 36 ודפסלין דאורייתא, אבל הבא אינערט ליתונג'
 37 ולא תימא כיון ולא תממת עבידה פיספלי –
 38 מכשיר לעלות החרש, מידי דהוה אקורבוש לרש',
 39 **מחללין** את השבת – עדים שראו את החרש,
 40 ואפילו עדים תמימים עליהם שאין
 41 ביד מכירין עדי החרש – מחללין את השבת
 42 להעיד עליהם, כדמוכח בפרק פיש שני; שהלך ר'
 43 נחריא אצל הער באושא בשבת להעיד עליו.

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים
 משלחין עמו אחר להעידו – ואותו אחר נמי
 מחלל עליו את השבת, כדפרשט
 לעיל בסוף פרק ראשון.

מעשה ועברו יתור מארבעים וזו. וכו'. שופ' – כן שמו. **מתנאי** אב וגו' שראו את
 חדש כו'. **שאיב** יפסל – ויפסל בפני שבדקרוהו, כדלכנן (דף כג.ב). **גמ'** תהא כשרה
 כבס – ואפי' שהם אחים. **תהא כשרה לכס** – לחשובי הדרו אני מוסר, שקילבו העדות
 וימי הפסולו **אפסא** – תנינא ר' יוסי אמר אבא
 ובנו וכל הקרובים בשניין, ארש מעשה טוביהו
 כו'. א"ל משום הכי – דאפסת דרש לרבי יוסי
 לא אמר לקי מידי כי אמרת הלכה כרבי (יוסי)
 וקדשו דר' (שמעון). **מתנאי** אלו הן הפסולין
 כו'. בקוביא – חתיכות של עצם שמשתקין
 בערבין, ואומר רבנן אסמכתא לא קניא, ורדיו הן
 מלגנן מדרבנן, ומדאורייתא איש קרוי גזלן אלא
 החותף מייד איש, כדכתוב (שמואל ב' ג') "יגדל
 את העתה מידי המצרי", ומלוי כרית – ולא
 גזלן דאורייתא הוא למפסליה משום: "אל תשת
 ער חמס" (שמות כג) דהא מנפשיה יחייב ליה.
 מפרחי יוניש – היינו נמי בעין קוביא אי
 תקרימי יוקר ליוני. ומתרי שביעית – עושין
 סחורה בפירות שביעית, דרומגנ אמר ויקרא
 (כו) "לאבלה ולא לסחורה (ע"ז גז.א) ולפי'
 שנשדחו כל אלו לעבור על דת ממתת ממון –
 חסדום לחוד מעידיש שקר ע"י מנוח ורשדו.
 ותקביים – פסולי דאורייתא. דהא קיזי מנאשה
 כדאמרן בב"ק (נף פתא). **גמ'** אהא כשרה
 עדיה זו תהא כשרה בכס. – ור' יוסין: עדיה זו תהא
 כו'. **אמר רב תנן** פר רבא: **הלקתא פריי** שמעון.
אמר ליה רב הונא לרב תנן פר רבא: **רבי יוסי,**
ומעשהו, ואת אמרת הלקתא פריי שמעון? **אמר לו:**
והא וימני סניאין אמרית קמיה דרב הלקתא פריי
שמעון, ולא אמר לי ולא מירי? – **אמר ליה:** היכי
ענית? – **אמר ליה:** אפסא. – **אמר ליה:** משום הכי
לא אמר קד' ולא מירי. אמר טבי בריה דקמי' טבי,
אמר מר עקיבא אמר שמואל: **הלקתא פריי** שמעון.
משנה אלו הן הפסולין: המשחק בקוביא, ומלי
 ברבית, ומפרחי יוניש, ומתרי שביעית, וה'
 הכלל: כל עדות שאין האשה כשרה לה – אף הן
 אינן כשרין לה. **נמרא** הוא אשה כשרה לה –
 אף הן כשרין לה. **אמר רב אשי:** זאת אמרת גזלן
 דרביריהו כשרין לעדות אשה. **משנה** מי שראה על
 החרש ויאנו וכול להלך – מוליכים אותו על
 החמור, אפילו במפתה, ואם צודה להם – לוקמין גזלן
 מלול, ואם היתה רך רחוקה – לוקמין בידם מונות. שעל מחלך לילה יום מחללין את
 השבת ויוציאן לעדות החרש, שאמר "אלה מועדי ה'..." אשר תקראו אותם במועדים".

1 **מעשה** ועברו יתור מארבעים וזו. וכו'. שופ' – כן שמו. **מתנאי** אב וגו' שראו את
 2 חדש כו'. **שאיב** יפסל – ויפסל בפני שבדקרוהו, כדלכנן (דף כג.ב). **גמ'** תהא כשרה
 3 כבס – ואפי' שהם אחים. **תהא כשרה לכס** – לחשובי הדרו אני מוסר, שקילבו העדות
 4 וימי הפסולו **אפסא** – תנינא ר' יוסי אמר אבא
 5 ובנו וכל הקרובים בשניין, ארש מעשה טוביהו
 6 כו'. א"ל משום הכי – דאפסת דרש לרבי יוסי
 7 לא אמר לקי מידי כי אמרת הלכה כרבי (יוסי)
 8 וקדשו דר' (שמעון). **מתנאי** אלו הן הפסולין
 9 כו'. בקוביא – חתיכות של עצם שמשתקין
 10 בערבין, ואומר רבנן אסמכתא לא קניא, ורדיו הן
 11 מלגנן מדרבנן, ומדאורייתא איש קרוי גזלן אלא
 12 החותף מייד איש, כדכתוב (שמואל ב' ג') "יגדל
 13 את העתה מידי המצרי", ומלוי כרית – ולא
 14 גזלן דאורייתא הוא למפסליה משום: "אל תשת
 15 ער חמס" (שמות כג) דהא מנפשיה יחייב ליה.
 16 מפרחי יוניש – היינו נמי בעין קוביא אי
 17 תקרימי יוקר ליוני. ומתרי שביעית – עושין
 18 סחורה בפירות שביעית, דרומגנ אמר ויקרא
 19 (כו) "לאבלה ולא לסחורה (ע"ז גז.א) ולפי'
 20 שנשדחו כל אלו לעבור על דת ממתת ממון –
 21 חסדום לחוד מעידיש שקר ע"י מנוח ורשדו.
 22 ותקביים – פסולי דאורייתא. דהא קיזי מנאשה
 23 כדאמרן בב"ק (נף פתא). **גמ'** אהא כשרה
 24 עדיה זו תהא כשרה בכס. – ור' יוסין: עדיה זו תהא
 25 כו'. **אמר רב תנן** פר רבא: **הלקתא פריי** שמעון.
אמר ליה רב הונא לרב תנן פר רבא: **רבי יוסי,**
ומעשהו, ואת אמרת הלקתא פריי שמעון? **אמר לו:**
והא וימני סניאין אמרית קמיה דרב הלקתא פריי
שמעון, ולא אמר לי ולא מירי? – **אמר ליה:** היכי
ענית? – **אמר ליה:** אפסא. – **אמר ליה:** משום הכי
לא אמר קד' ולא מירי. אמר טבי בריה דקמי' טבי,
אמר מר עקיבא אמר שמואל: **הלקתא פריי** שמעון.
משנה אלו הן הפסולין: המשחק בקוביא, ומלי
 ברבית, ומפרחי יוניש, ומתרי שביעית, וה'
 הכלל: כל עדות שאין האשה כשרה לה – אף הן
 אינן כשרין לה. **נמרא** הוא אשה כשרה לה –
 אף הן כשרין לה. **אמר רב אשי:** זאת אמרת גזלן
 דרביריהו כשרין לעדות אשה. **משנה** מי שראה על
 החרש ויאנו וכול להלך – מוליכים אותו על
 החמור, אפילו במפתה, ואם צודה להם – לוקמין גזלן
 מלול, ואם היתה רך רחוקה – לוקמין בידם מונות. שעל מחלך לילה יום מחללין את
 השבת ויוציאן לעדות החרש, שאמר "אלה מועדי ה'..." אשר תקראו אותם במועדים".

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים
 משלחין עמו אחר להעידו – ואותו אחר נמי
 מחלל עליו את השבת, כדפרשט
 לעיל בסוף פרק ראשון.

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים

35 **משנה** אם אינן מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו. בראשונה היו מקבלין עדות החרש ומכל
 36 אדם, משקילקלו בהיותם התקינו שלא יהו מקבלין אלא מן המכירין. **נמרא** אמר אחר? מה,
 ור'

ראש השנה. אם אינן מכירין - פרק שני דף כב עמוד ב - מותוך מהדורת "אבן ישראל - (שינוילים)"

1 וחד מי מדימין - תימה: כי לא מדימין נמי מחללא את השבת לילך שם. שמת יצטרף עם אחר.
2 כדתא בפי' (לעיל ע"א) בני אב ובנו דלכו. לא מנפי שיצטרפו זה עם זה, אלא אם
3 יפסל האחד - שיצטרף השני עם אחרו ונראה ולא מנפה היאך אחר מחללא שבת כיון ולא
4 מדימין לחודיה. אלא מנשה על לישנא דמתנא, דנקט ארמי, דמשמע דחד מדימין.
5 אלא מאי איתו. איתו וזו - תימה: מאי אקמו?

6 אני יכול לומר אחד מאותו חוג.
7 סהרא אחרתא הוה - י"ל: מיידי בעד אחד
8 אחרתא חדשה. שחלך רבי נוראי
9 להצטרף עמו, ולהעיד נמי על החדש. והא דקמי
10 ברייתא להעיד עליו - אחרתא קמי. אבל בירו
11 ובתוספתא (פ"א) מוכח בהדיא דבהכרת העי
12 מיידי, שחלך רבי נוראי להעיד עליו דכשה. וכן
13 פ"ש. וקאי פירכא ד"א חבי אחר שני.
14 להמנות את תבנים - שאריות יום ל' של אדר
15 בשבת, ולא נראה החדש במוט.
16 וביתוסין מתיאן שיהא יום א' של פסח בשבת.
17 כדי שתהא דגפת מתאן באחד בשבת. ועצרת
18 באחד בשבת של שדיו דורשין ממזרת השבת -
19 שבת בראשית. במשמע: כך פי' בקונטרס. וא"ת:
20 ומה מרזיחיה והלא מתקלקל לעיני פסח ירו.
21 ולא חשיבי ליה לקלף. משום דרדשי "אחתי" -
22 ואפי' מדימי.
23 מוליד מביא מעלה ומוריד - בירושלמי משמע
24 כדי שלא יטע לומר שהוא כוכב אדני
25 אפי' חזינא כוכבא דגזית ומליק, חזינא כוכבא
26 דאילן וא"ת.
27 גזירה משום ר"ח חסד שחל להיות בע"ש - ד"ה
28 הוה מיז למשור מרזח ר"ח מלא שחל
29 להיות בשבת מהני טעמי דמרשי.

30 ודא
31 וכו': תנו רבנן: מה לקול קלקלו בבייתוסין? פעם אחת בקשו בבייתוסין להמנות את
32 חכמים, שכוו שני בני אדם בארבע מאות וזו, אחד משלנו ואחד משלהם. שלהם
33 העיד עדותו ויצא. שלנו, אמרו לו: אמור ביצד ראית את תלבנה? אמר להם: עולה
34 הייתי במעלה ארופים, וראיתו שהוא רכומ בין שני סלעים, ראשו דומה לעגל, ואינו
35 דומין לגדי, קרניו דומות לצבי, וחבבו מנחת לו בין וכותיו. והצצתי בו, ונתתני
36 ונפלת לאחורי. ואם אין אתם מאמינים לי הרי מאתים וזו צדיון לי בפרני. אמרו לו:
37 מי חוקיקך לקדי? אמר להם: שמעתי שבקשו בבייתוסין להמנות את חכמים, אמרת:
38 אלך אני ואודיע להם, שפאו יבואו בני אדם שאינם מהוגני, ויטעו את חכמים. אמרו
39 לו: מאתים וזו נתנין לך במתנה, והשוברך וימת על העמוד. פאותה שעשה התקינו
40 שלא יהו מקבלין אלא את המפירין. משנה בראשונה היו משיאין משאיות, משקלקלו
41 הכותים התקינו שיהו שלחין ויצאין. ביצד היו משיאין משאיות? מביאין פלוגסאות
42 של ארו ארופים וקנים ועצי שמן, ועוצרת של פשתן. וכורך במשחיה, ועולה לראש
43 ההר, ומצית בהן את האור. ומוליד ומביא, ומעלה ומוריד, עד שהוא רואה את חברו
44 שהוא עושה פן בראש ההר השני, וכן בראש ההר השלישי. ומאן היו משיאין משאיות
45 מהר במשחה לפרטבא, ומפרטבא לגרופינא, ומגרופינא לחורן, ומחורן לבית בלתי,
46 ומבית בלתי לא זו משם, אלא מוליד ומביא ומעלה ומוריד, עד שהיה רואה כל
47 הגולה לפניו במזורה האש. וגמרא מאי משמע דמשיאין לישנא יודקו הוא דהכתיב
48 "ויאשם דוד ונאשיו" ומתורמנין: ויאווקינן דוד. תנו רבנן: אין משיאין משאיות אלא
49 על החדש שגראה בזמנו קדשו, ואימתי משיאין לאור עיבורו. למקרא דאחסר עבדני,
50 אפלא לא עבדינן, מאי טעמא? - אמר רבי זורא: גזירה משום ראש חדש חסר שהל
51 להיות בערב שבת. אימת עבדי באפוקי שבתא. דאי אמרת געבד נמי אפלא אתו
52 למיטע

1 גמרא וחד מי מדימין - להכשירו לוח בחוקת נאמן. מעשה נכבא - העד לפני ביד
2 כשבת להעיד על החדש. ועדי עמו - להחוקק נאמן. חד מי מדימין - לעדות החדש.
3 משפט כתיב ביה - כי חק לישראל הוא משפטו. וגי. נאשיו - שישבנה מנדחין שם.
4 ועם דוד מוקדשין את החדש. משום כבודו דרבי נוראי - שדרי לא דחוכר ר' נוראי
5 אלא ללמוד ממנו שאדם גדול כמוהו נהג הדור
6 דברו, ואין כבודו שכיבא את ראייתו אף
7 מחבירו ולקמן מנפס. שהיא אחריתא הוה נאשיו
8 והכיבא את העד הוה. מספיקא - שמתאן
9 אותו העד כביתו. להמנות את החכמים -
10 שאיעד יום ל' של אדר בשבת, ולא נראה חדש
11 בזמנו. דהיינוסין מתאן שיהא יום ראשון על
12 פסח כשבת. כדי שתהא דגפת העומר באחד
13 בשבת ומצית באחד בשבת של שדיו דורשין.
14 "מזרת השבת יצטרף" - ממזרת שבת
15 בראשית. במשמע: ושכרו שני בני אדם להעיד
16 שיהא את החדש היום. אחד בשלטי - ולא
17 בהכרזה. ותיאש וזו נתנינן לך במתנה - ותהא
18 רשאי לעכב, ואפי' שאלה שלמת תנאי שלך
19 לשוכרך. דיש רשות לביד לקטס ממון ולעשותו
20 חפסי, כדארמין ביבמות (דף ט"ב) מניין
21 שהפקר ביד הפקר - שנאמר: וכל אשר לא יבא
22 לשלשלת הדינים וגו' יודים כל דברשו וגו' (ע"א)
23 י. יתהל על העמוד - למלקות, כדארמין
24 במסכת מכות (דף כ"ב) דגפת שתי ידיו על
25 העמוד. בותני' בראשונה היו משיאין משאיות
26 - לאור שקדשו החדש, ולא היה צריך לשבור
27 שלחיה לעלות לגולה לתרידי. במשאות
28 מודיעים אותן. משקלקלו הכותים - והשיאו גם
29 הם משאות, שלא בזמן החדש, להמנות
30 ישראל. ובדי לאו דהו משיאין משאיות אלא
31 בחשו שתקדשו בימי ל', כדארמין בפרסיקין.
32 וכשלא היו משיאין לערב של יום ל' - הכל
33 יודיען שהחדש מעבר. ופעם אחת עיבר ביד
34 את החדש ולא השיאו משאות לערב ל'.
35 והכותים השיאום בדרים שלהם. והשטא את בני
36 הגולה לעשותו חסר. כלמות - פירסיקי
37 בלע"ז. ארופים - כדי שיראו למרזק. וקנים
38 ועצי שמן ועוקיות של פשתן - כל אלו מרבים
39 שלהבת. ומרכין במשחיה - לנציץ בלע"ז.
40 קשרים בשטח של משיחה בראש הכלנסיות.
41 ומאן היו משיאין משאיות - מה שם הדרים.
42 מרזח המשחה - מתחולקין. את דוד היותים לפני
43 וירשלים. עד שרואין ששנין כך בדר סרטבא:
44 לחורן וכו'. את הגולה - בני בבל אשר
45 פומבדיתא. והמה מודיעין לכל בני מדינת בבל.
46 כמדות אש - מפרש בגמרא. מדורת אש -
47 לשון חיסוק גדול. גמ' לרשיו - להחזיק
48 שתקדשו. לאור עיבורו - לערב יום שלמים
49 נגדו ל"א. יום שלשים קריי יום עיבורו.
50 כדארמין לעיל (דף ט"ב) על בני ארורים
51 שנקדשין אותם ביום עיבוריהם. ועל שם
52 ששמו מבעריין את חדש הוציאן קריי יום עיבורו.
53 ר"ח חסר - ר"ח דתקבע ביום שלמים. שתחשו
54 הוציא נמצא עכשיו חסר. שחל להיות בע"ש -
55 ולא נכלל לחלל שבת לאור השיא משאיות.
56 ותיאש אותם למש. ואי אשתי - שנתא גרילין
57 בן תאסר בן אמלא.
58 אתו

ראש השנה. אם אינך מכירין – פרק שני דף כג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
 רש"י
 תוספות

1 **אחי לבישוי** – השתא בני הגולה אמרו כו', אבל השתא דלא עבדינן אלא אחסר, כי
 2 עבדינן למוציא שבת – דיעו דחסר הוא. ועבדינן אמלא – ואנן גרילין לעשות כל שאר
 3 המלאין. מיעד דיעו דחסר הוא – ותמחת אסור שבת שארעו בליל משאוהו וננטע
 4 מלחשאי. דאינוסי – בשבטות של משתה חשבת. וליעביד אמלא אחסר – וכי מקלע
 5 רוח חסר ברעב שבת ולא עבדינן – עדידי דיעו
 6 דחסר הוא. ואל תלו בשבטות, אלא במידו
 7 דשבטות. לכל חדשים חסרין לא עבדינן. ואני נמי
 8 לא עבד. אמר אבי שמוש ביטול מלאכה בו –
 9 ולא גרסינן "גורדה". אי אמרת נעביד אמלא
 10 ולא אחסר אין ק"ר שאין ממשלות בני
 11 הגולה ממלאכה שני ימים, ק"ס – ולא חסר היום
 12 ר"ה. ויום שלשים ואחד – שמוא עביר את
 13 החדש היום ר"ה. אבל כי עבדינן משמואת
 14 אחסר לאור יום ל' – דיעו שביום שלשים נקבע
 15 ועשו מלאכה למחר, ואין בטלעו שני ימים בלע"ז.
 16 במעבור. כיצד היו משאין בו, אמר רב אדוא
 17 – כך שן הם חסרין בדאמרינן במסכת ברוך ויהו
 18 (ט"ז) טע עין אור, תרתי – פניינא בלע"ז.
 19 בריא – בוסיד בלע"ז. שמוא – ש"פ בלע"ז.
 20 בנפמי – אולמי בלע"ז. בלוש – צירוקדה
 21 בלע"ז. שגדילין בו פרי שקורין גלאגרי
 22 כתיבא – מן עץ הועלה בקרקע חים ושמן
 23 קוראלי. ערי – לירושן שם האילן, ואת פרו
 24 קורין בישיש. דולבי – קסטאנייא. וצי אירי לא
 25 עבדינן – לנחל שעתיד לצאת מבית המקדש. וז'
 26 בוניו נחלה – ספנה שקורין דרומנוט. היכי
 27 עבדי – אותה בוניו גדולה למאי עבדינן. הלא –
 28 וזל. ע"ד רשב"א – שוליה שובנים בקרקעית
 29 דהם, ועודנה נראית למעלה מן המים. דבמקום
 30 שדאלמונים גרילים בים אין הים עמוק כל כך.
 31 רב אמריא – הלמוד לטות בנדרות. ואין
 32 אמוני כריתא – חבילי פשתן, שהן קשין לנתק.
 33 וקשוט ראשו אחד בשורש האילן, וראשו אחד
 34 בקושר. ושקלי – הך גברי הלא דאשמוט ושדו
 35 לאבאי. והיא עלה מתוך המים, ונקשרת שרש
 36 האילן. פירוטה – פורטיו בלע"ז. ובלשון משנה
 37 נמל. מסקן מורייתא – מקרקעות הים, על ידי
 38 רב אמריא. ופקיירא פירוטה דמשפתי – אותה
 39 של פסיים כקראת. נמל של מלוכה. ונקויו
 40 דם אל נקויו – אם נאחי לנקות את הים
 41 משאר עונות – לא אנקם מדמם של ישראל.
 42 אף

1 **למוטיעו אמרו:** האי חסר הוא, והאי דלא עבדי
 2 מאתמול משום דלא אפש"ה. או דלמא קמא הוא,
 3 ובמוטו עבדו. – וליעביד בין אמלא בין אחסר, וכי
 4 דלא עבדינן מוציא שבת, ועבדינן אמלא מידע דיעו
 5 דחסר הוא, אפילו הכי אתו למוטיעו, אמרו: האי
 6 חסר הוא, ותאי דלא עבדי דאינוסי הוא דאינוסי.
 7 וליעביד אמלא ולא ליעביד אחסר כלל! – אמר
 8 אבוי: משום ביטול מלאכה לעם שני ימים. כיצד
 9 היו משאין משמואת מביאין בלונסות" כו': אמר רב
 10 יהודה: ארבעה מיני ארוים הן, ארו, קתרום, עין
 11 שקו, וברוש, קתרום, אמר רב: ארדא. דבי רבי ישילא
 12 אמרו: מבלגא, ואמרו לה: זו גולמיש ופלגיא דרפה
 13 בר בר הונא, דאמר רבה בר בר הונא: אמרי בי
 14 רב: עשרה מיני ארוים הם, שצאמר "אתן במדבר
 15 ארו עשה ויהם ועין שמן אישים בערבה ברוש
 16 תרדך ותאשור יחדו" ארו ארוא, ששה תורניתא,
 17 הים אסא, עין שמן אפרסמא, ברוש ברתא, תרדך
 18 שצאמר, תאשור שורכאנא. – הני שבעה הוו! – כי
 19 אתא רב דימי אמר: הוסיפו עליהם אלונים, אלמונים,
 20 אלמוני. אלונים בטומי, אלמונים בלוט, אלמוני
 21 סוטה. איפא דאמרו: ארונים, ערמונים, אלמוני.
 22 ארונים ערי, ערמונים דולבי, אלמוני סוטה וצ"ל
 23 אירי לא ועברנו" אמר רב: זו בוניו גולקה. היכי
 24 עבדו? מיתוה שית אלפי גברי פתריסר ירחי שתא,
 25 ואמרו לה: תריסר אלפי גברי בשותא ירחי שתא,
 26 ומעני לה הלא עד דשכנא, ונחית בר אמודאי, וקטר
 27 אמוני דכיתנא בכסיתא, וקטר להו בספינתא. ונמלי
 28 הלא ושרדו לבראי, וכמה דמדלאי עקרא ומיתאי.
 29 ומקלחין על חד תרין בכספא. הלת פרוותא תוין,
 30 תרתי בי ארמאי ורחאי דבי פרסאי. דבי פרסאי מסקן מנייניתא,
 31 ומקוריא פרוותא דמשפתי. אמר רבי יוחנן: כל ששה ושישה שנמלו גוים מירושלים
 32 עתיד תקדוש ברוך הוא לתהוון לה, שצאמר "אתן במדבר ארו שפחה" ואין מדבר
 33 אלא וירושלים, שצאמר "ציון מדבר היתה" וגו'. ואמר רבי יוחנן: כל הלמוד תורה ואינו
 34 מלמד דומה לתרים במדבר. איפא דאמרו: כל הלמוד תורה ומלמדה במקום שאין תלמודי
 35 חקמים דומה לתרים במדבר. דחביב. ואמר רבי יוחנן: אוי להם לגוים שאין להם תפנה
 36 שצאמר "תחת הנחשת אביא וזה ותחת הפחול אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת
 37 האבנים פחול". תחת רבי עקיבא ותיבדו מאי מביאין? ועליהם הוא אמר "ונקויו דםם
 38 לא נקויו". וצאנן היו משאין משמואת כו' ונקויו בלתינן: מאי בות בלתינן? אמר רב:
 39

1 **עין שמן אפרסמן** – הוא דרביב (מלבי"ם א) ו
 2 'דיעש כרובים עצי ששן ותורגומין' איע
 3 "דחא" – תרי גונוי עין שמן. דאפרסמן לאו עין
 4 זית הוא, דרביב בעורא (תמריח) – זא הדד
 5 דביאו עלי זית ועלי עין שמן. ובמסכת תמיד
 6 (פ"ב בשנה 4) עין זית – פסול למטהב. עין שמן
 7 – כשר. **ערמונים** דולבי – פי בקטורס
 8 קטטיייר. וקשיא. דברכי' לילוב הגולמי בני ענפו
 9 חופין את רובו, פריה. ואינא דולבא. ואנן קא חוין
 10 דלא הכי דואו ומידו, הים נמי פי בקטו
 11 קטטיייר.
 12

1 **למוטיעו אמרו:** האי חסר הוא, והאי דלא עבדי
 2 מאתמול משום דלא אפש"ה. או דלמא קמא הוא,
 3 ובמוטו עבדו. – וליעביד בין אמלא בין אחסר, וכי
 4 דלא עבדינן מוציא שבת, ועבדינן אמלא מידע דיעו
 5 דחסר הוא, אפילו הכי אתו למוטיעו, אמרו: האי
 6 חסר הוא, ותאי דלא עבדי דאינוסי הוא דאינוסי.
 7 וליעביד אמלא ולא ליעביד אחסר כלל! – אמר
 8 אבוי: משום ביטול מלאכה לעם שני ימים. כיצד
 9 היו משאין משמואת מביאין בלונסות" כו': אמר רב
 10 יהודה: ארבעה מיני ארוים הן, ארו, קתרום, עין
 11 שקו, וברוש, קתרום, אמר רב: ארדא. דבי רבי ישילא
 12 אמרו: מבלגא, ואמרו לה: זו גולמיש ופלגיא דרפה
 13 בר בר הונא, דאמר רבה בר בר הונא: אמרי בי
 14 רב: עשרה מיני ארוים הם, שצאמר "אתן במדבר
 15 ארו עשה ויהם ועין שמן אישים בערבה ברוש
 16 תרדך ותאשור יחדו" ארו ארוא, ששה תורניתא,
 17 הים אסא, עין שמן אפרסמא, ברוש ברתא, תרדך
 18 שצאמר, תאשור שורכאנא. – הני שבעה הוו! – כי
 19 אתא רב דימי אמר: הוסיפו עליהם אלונים, אלמונים,
 20 אלמוני. אלונים בטומי, אלמונים בלוט, אלמוני
 21 סוטה. איפא דאמרו: ארונים, ערמונים, אלמוני.
 22 ארונים ערי, ערמונים דולבי, אלמוני סוטה וצ"ל
 23 אירי לא ועברנו" אמר רב: זו בוניו גולקה. היכי
 24 עבדו? מיתוה שית אלפי גברי פתריסר ירחי שתא,
 25 ואמרו לה: תריסר אלפי גברי בשותא ירחי שתא,
 26 ומעני לה הלא עד דשכנא, ונחית בר אמודאי, וקטר
 27 אמוני דכיתנא בכסיתא, וקטר להו בספינתא. ונמלי
 28 הלא ושרדו לבראי, וכמה דמדלאי עקרא ומיתאי.
 29 ומקלחין על חד תרין בכספא. הלת פרוותא תוין,
 30 תרתי בי ארמאי ורחאי דבי פרסאי. דבי פרסאי מסקן מנייניתא,
 31 ומקוריא פרוותא דמשפתי. אמר רבי יוחנן: כל ששה ושישה שנמלו גוים מירושלים
 32 עתיד תקדוש ברוך הוא לתהוון לה, שצאמר "אתן במדבר ארו שפחה" ואין מדבר
 33 אלא וירושלים, שצאמר "ציון מדבר היתה" וגו'. ואמר רבי יוחנן: כל הלמוד תורה ואינו
 34 מלמד דומה לתרים במדבר. איפא דאמרו: כל הלמוד תורה ומלמדה במקום שאין תלמודי
 35 חקמים דומה לתרים במדבר. דחביב. ואמר רבי יוחנן: אוי להם לגוים שאין להם תפנה
 36 שצאמר "תחת הנחשת אביא וזה ותחת הפחול אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת
 37 האבנים פחול". תחת רבי עקיבא ותיבדו מאי מביאין? ועליהם הוא אמר "ונקויו דםם
 38 לא נקויו". וצאנן היו משאין משמואת כו' ונקויו בלתינן: מאי בות בלתינן? אמר רב:
 39

11 ביום - משמע כאן שהוא מאריך ישראל. וכן מפרש ר"ת בקדושתו (ע"ב דף קמ"א) גבי מחסו דמפרימיתא מבידים נכחי.

12 **כמה** הוא לוח תולדות ותרתי - תימה בזה שבת המקדש קיים נמי מרחק טובא. כדמכחז בפ"ק דתענית (דף ק"א) שהיה מוחך ט"ו יום מירושלים עד סופה של כל א"י. בגיבוי

13 שראי מנע האחרון שבאי לנור פרת. וזה היה

14 לצד בבל, דפתה לצד בבל הוא. ואין חילוק בין

15 מקדש ראשון למקדש שני, כדמשתע חזקא "אלו

16 מצינא" (ב"מ דף כ"א ושם) וצריך לומר

17 דרעיה נפקא לא"י מצד אחד עד פרת חוץ

18 מבלל. וקשה. והיא אפשר שירושלים היא סמוך

19 של א"י שהיא ר' מאות פרסה עד ד' מאות לכל

20 צד, דרי מוחך שני מאות לכל צד, דרי מוחך

21 פראת. ועוד. דרי חוץ מן המזרח מוחך שני מאות

22 מן המזרח לירושלים, ודא קמא א"י.

23 **לא** היו חיים משם - לפי שהוצא חוץ לתחום אין

24 לו אלא ר' אמות, וכל הוצא חטובה כד'

25 אמות, כדכונן בפי' מ' שהוציאה" (עירובין דף

26 מ"ג.) נהנוהו ברבי טודר וכו'. ודא דמשמע

27 בדהא פירקא דף מ"ג ושם) גבי דיכריא דאתו

28 למברכא שכל העיר חשובה להם כד' אמות -

29 היינו בני תחום מצינא, והיא בירושלים

30 לאור שפירא דף מ"ג ושם) חזקא: חשיב' כירוש

31 הרבים, כדאינא פרק 'הוצא תפליך' (עירובין

32 דף ק"א.) ומיהו, אשכחן עיר דחטובה כדאי' אף

33 בלא מצינא, כדכונן בפ"ק 'כיצד מעביריך' (שם

34 דף מ"ג.) נתנין ארבע פרסא. עד תנן (שם דף ס"ו.)

35 דתנין עירובין בתוך עירוביה של עיר - לא עשה

36 ולא כולם, ואם לענין יוצא חוץ לתחום - נמי

37 נתנין לו כל העיר כולה עד עירוביה כד' אמות.

38 **שיהו** מהלכין אלפים אמה לכל רוח - דהא

39 חזיב לה בפ"ק דביצה (דף י"א.) וב' דברים

40 שהעיר סופה משום תחילתו - משום דבין

41 קשה לו מירי ומתניתין היא, אלא הני דהתם

42 פריך תנינא ומשני לה. **אי** דילמא ליטנא

43 דרערא - פירש בקטנותו: משום שעל שם

44 שאסורין כאלו בדיקן, שאינו זום משם כל היום

45 כולו, והיינו קודם דאחרי רבן גמליאל שיהו

46 מהלכין אלפים אמה לכל רוח. וקושא: מאי מיתי

1 האם היום וכירי וגד - היו משיאין המשואות בראש היום שלוקי, בניי - ביהו - דהך

2 דמניניו היו קיימין דהך. **באריך** ניסא - ושל' א"י לצד בבל, שני ערדים של א"י נמשכן

3 לצד בבל, כן כל אחת ואחת - דהך דמתניתין, אסתתום דכ"י - ואחוזו ההולכין דרך

4 עקלתון, בספריים - קוצים. **מתני'** הני נחלה חתה בירושלים כו' כל הערים מתחבטין

5 - ביום השבת שחללוהו לבוא ולתעור. לא היו

6 זזין משם - לפי שיצאו חוץ לתחום, והוציא חוץ

7 לתחום אין לו אלא ד' אמות. מן תתה - שהיא

8 גדל פתאום, ושוקף את בני העיר ואת הילדים.

9 **גמ'** ויקפחו - סייגו בגדר אבנים סביב סביב

10 בעינולו כמו שכתב. **ליטנא דרערא** - על שם

11 שאסורין כאלו בדיקן, שאינו זזין משם כל היום.

12 סעירות גיירות - אלמא, לא היה לוח עשרא.

13 **מתני'** כיצד בורקין את הקדש כו' לפני

14 החמה - החמה הולכת גועלם ממזרח לדרום

15 ומזרח למערב וממערב לצפון, שנאמר הקדש

16 (א) "וחלק אל דרום וסובב אל צפון". והלכה

17 אינה נראית בעיר שהחמה בגיבורה, מדלא

18 קמני: 'למזרחא ולא למערבה' - שפע מנח אף

19 נראית להם בדרום, וקא ס"ד שהיו שואלין את

20 הערים אם ראתו מלכת לפני החמה או

21 לארצהי. לצפנה של חמה ראינא אותה, או

22 לדרומה של חמה ובגמרא פריך: לפני החמה

23 היינו לצפנה, שהרי אין נכון לבדוק ולשאלו אם

24 לדרומה אלא בזמן ששוקף, החמה והלכה

25 במערב. שאם הם בדרום - אינה יכולה להיות

26 לא לצפנה ולא לדרומה, אלא או למזרח או

27 למערבה. וכשקן במערב, אם לפני החמה היא

28 וזה לצפנה שהרי לצד צפון הם הולכין, ואם

29 לארצהי היא, דרי זה לצד דרום. כפי היה נבוא

30 - מן הארץ. לפי ראיית עינים. לאין היה נבוא

31 דרשי הפגימה, לאוה צד נסוק? לצד צפון

32 כוח (י) או לצד דרום כוח (ה). אם אמר לפני החמה

33 לא אמר כלום - מפרש בגמרא. **גמ'** הייט

34 לפני החמה הייט לצפנה - דהא חזא מילתא

35 דהא, כדפרישית לעיל. פגימיתא לפני החמה -

36 פונה לצד החמה או לצד אתר. ועלה קמני

37 סיפא: אם אמר לפני החמה - לא אמר כלום.

38 ומשעל לא ראתה מזה פגימתה של לבנה.

39 דלא לישוי עבדיה - העובדין את החמה.

40 גידי

1 **ו** **זו** בידים. **מאי** גולתה? **אמר** רב יוסף: **זו** גומלמצינא.

2 **מאי** מצינא? **האש?** **תנא:** **כל** **אחד** **ואחד** **נוטל**

3 **אבוקת** **בידו** **ועולה** **לראש** **גגו**. **תניא**, **רבי** **שמעון**

4 **בן** **אלעזר** **אומר:** **אף** **הרים** **וכירי** **וגדר** **ותבירותיה**.

5 **איבא** **דאמרי:** **ביני** **וביני** **הוו** **קיימי**, **איבא** **דאמרי:**

6 **להך** **ניסא** **דארץ** **ישראל** **הוו** **קיימי**, **מר** **חשיב** **התאי**

7 **ניסא**, **וכר** **חשיב** **דתיא** **ניסא**. **אמר** **רבי** **יוחנן:** **בין**

8 **כל** **אחת** **ואחת** **שמונה** **פרסאות**, **כמה** **הוו** **להו**

9 **תלתין** **ותרתי**, **והא** **האידינא** **טובא** **הו!** - **אמר** **אבי:**

10 **אסתתומי** **אסתתום** **להו** **דרכי**, **דכתיב** **"לכן** **הנינו**

11 **שד** **את** **דרכך** **בספרים"**, **רב** **נחמן** **בר** **יצחק** **אמר**

12 **מקבא:** **דכתיב** **"נתיבותי** **ענה"**, **משנה** **הצד** **גדולה**

13 **היתה** **בירושלים**, **ובית** **יעקב** **היתה** **נקראת**, **ולשם**

14 **כל** **הערים** **מתכנסין**, **ובית** **דין** **בורקין** **אותם** **שם**.

15 **וסעודות** **גדולות** **עושין** **להם**, **בשביל** **שיהו** **גדולין**

16 **לכא**. **בראשונה** **לא** **היו** **זזין** **משם** **כל** **היום:** **התקין**

17 **רבן** **גמליאל** **התון** **שיהו** **מהלכין** **אלפים** **אמה** **לכל**

18 **רוח**, **ולא** **אלו** **בלבד**, **אלא** **אף** **תקנה** **הבאה** **ליילת**,

19 **ותבא** **להציל** **מן** **החליקה** **ומן** **המנין**, **ומן** **הנהר**, **ומן**

20 **המפולת** **הרי** **אלו** **כאנשי** **העיר**, **ונש** **להם** **אלפים**

21 **לכל** **רוח**, ****גמרא**** **איבעיא** **להו:** **בית** **יעקב** **תנן**, **או**

22 **בית** **זק** **תנן?** **בית** **יעקב** **תנן** **ליטנא** **משליא** **הוא**,

23 **דכתיב** **"ויעקבו** **ויוסקלוהו"**, **או** **דילמא** **בית** **זק** **תנן**,

24 **ליטנא** **דרערא** **הוא**, **דכתיב** **"והוא** **אסור** **באוקוס"**?

25 **אמר** **אבי**, **תא** **שמע:** **סעודות** **גדולות** **היו** **עושין**

26 **להם** **שם** **כדי** **שיהו** **רגילים** **לבוא!** - **דילמא** **תרתין**

27 **היו** **עבדי** **בהו**. ****משנה**** **כיצד** **בורקין** **את** **הערים?** **וזו**

28 **שבא** **ראשון** **בורקין** **אותו** **ראשון**, **ובכניסין** **את** **הגדול**

29 **שבין**, **ואומרין** **לו:** **אמור**, **כיצד** **ראית** **את** **הלבנה:**

30 **לפני** **החמה** **או** **לאחר** **החמה**, **לצפנה** **או** **לדרומה**,

31 **כמה** **היה** **גבוה**, **ולאין** **היה** **נוטה**, **וכמה** **היה** **רחב?** **אם** **אמר**

32 **כלום**, **ואחר** **כך** **היו** **מכניסין** **את** **השני** **בורקין** **אותו**. **אם**

33 **נקיטת**, **ושאר** **כל** **ההוצא** **שואלין** **אותך** **ראשי** **דברים**, **לא**

34 **ישוה** **צריכים** **להם**, **אלא** **כדי** **שלא**

35 **יצאו** **בפתי** **נפש**, **בשביל** **שיהו** **רגילים** **לבוא**. ****גמרא**** **היינו**

36 **לפני** **החמה** **היינו** **לדרומה?** **אמר** **אבי:** **פגימתה** **לפני** **החמה** **או** **לאחר** **החמה**. **אם** **אמר**

37 **פגימתה** **של** **לבנה**, **ולא** **פגימתה** **של** **קשת**. **פגימתה** **של** **קשת**.

38 **פגימתה** **של** **לבנה** **דחלשה** **דעתה**, **פגימתה** **של** **קשת** **דלא** **לימרו** **עובדי** **החמה**

39 גידי

40 גידי

41 גידי

42 גידי

43 גידי

44 גידי

45 גידי

46 גידי

47 גידי

48 גידי

49 גידי

50 גידי

51 גידי

52 גידי

53 גידי

54 גידי

55 גידי

56 גידי

57 גידי

58 גידי

59 גידי

60 גידי

61 גידי

62 גידי

63 גידי

64 גידי

65 גידי

66 גידי

67 גידי

68 גידי

69 גידי

70 גידי

71 גידי

72 גידי

73 גידי

74 גידי

75 גידי

76 גידי

77 גידי

78 גידי

79 גידי

80 גידי

81 גידי

82 גידי

83 גידי

84 גידי

85 גידי

86 גידי

87 גידי

88 גידי

89 גידי

90 גידי

91 גידי

92 גידי

93 גידי

94 גידי

95 גידי

96 גידי

97 גידי

98 גידי

99 גידי

100 גידי

ראש השנה. אם אינך מוכיריך – פרק שני דף כד עמוד א – מנוח מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קעג רש"י

1 נירי קא משיריא – תחמה אותה חצוים היא יורה, הלהום בכפרין בוב, שהורה בקשת
 2 נותן פנימה הקשת לצד פניו. כאן בימות החמה כאן בימות העשמים – בימות החמה –
 3 כנון צדן אחר של תקופת תמוח חמם שוקעת לטוף מערב לצד צפון, כרתניא בעירובין
 4 (דף כ"ג) וכו'. וזאת בימות ארץ שוקעת ובימות ארץ – ודו פני צפון, חמה יצאת כיום
 5 קער שוקעת כיום קער – ודו פני דרום. ניסן

6 ותשרי – חמה יצאת כיוצא ביוצא מרחק שוקעת בחצי
 7 מערב. תקופת ניסן היום והלילה שוין, חמה
 8 יצאת בחצי צפון, ומזלכת חצי מרחק לכל
 9 דרום והצי מערב שוקעת. ובזללה חסבת
 10 למעלה מן הכיפה חצי מערב וכל צפון חצי
 11 מרחק וזרות. ולמחרת התחיל היום להיות וזרח
 12 מעט מכנגד חצי מרחק לצד צפון, ושוקע לחלוץ
 13 מציני מערב לצד צפון. כן כל יום ויום נמשכת
 14 ממש בן בורחיה בין בשקיעה, ובשמיני יום
 15 תקופת תמוח היא וזרות בקרן מזרחית צפנית.
 16 ומזלכת ג' וזרות, ושוקעת בקרן צפנית
 17 מערבית. ומשם ואילך היום מתמשקת, והחמה
 18 נמשכת מעט מעט כיוצא בהירוחה ובשקיעתה לצד
 19 דרום. וכשנשבעה תקופת תשרי יצאת בחצי מרחק
 20 ושוקעת בחצי מערב, והיום והלילה שוין. ועד
 21 משבת וחולכת לצד דרום עד תקופת סוכה
 22 איתו היום יצאת בקרן מזרחית דרומית
 23 ושוקעת בקרן דרומית מערבית. ומשם ואילך
 24 נמשכת לאחוריה לצד צפון ולזרחתה. מרוב
 25 הילוכה לצד צפון משט ושוקעת. וכן תמיד עד
 26 תקופת ניסן, שיצאת בחצי מרחק שוקעת בחצי
 27 מערב. ומצאת, בימות החמה הולכת רחוק
 28 מערבית לפני שקיעתה ועמשים כולה, וכל ימות
 29 העשמים אינה מזלכת אלא במעט מערב,
 30 הנמשכת איתה נכנסת בו אלא דבר מיעוט
 31 וחלכנה לשלם בהודשה בקרן מזרחית
 32 דרומית. הלכך, בימות העשמים שאין החמה
 33 נכנסת למערב אלא בשקיעתה – הלכנה קודמת
 34 לתוך המערב, נמצאת למבן בצפון, ובימות
 35 החמה שהחמה נמערב הרבה היא קודמת
 36 הלכנה ברוב החרושים לצד צפון – נמצאת למבן
 37 בדרום. אבל נמצאת לעדות אחרת – אחד מן
 38 מצטרף עם עד אחד שיאמר כמותו. ראניו
 39 נביים – אתה נהו וא מעיר ראניו דמותו של
 40 לבנה. נביים – יום ומשען היה, וראניו מורח
 41 דרך עוביו של עב. עשית – קדיליה בלעז. כל
 42 הצי חזו ואולי – בתמימה מאחד שראוה למח
 43 לא יעידה וכו' לשלם הם עוצרים לראותה.
 44 סרעתנו – כדי להעיד פלה. כוביאת דיעבא –
 45 עינול של עב על עב. **מתנאי** ראש ב"ד אומר
 46 מקדוש בו, **גמ'** מקרא קדש – תרי יומני
 47 משמעין ארץ ארץ בו' צדוק אומר בו'. בוסט אין
 48 מקדשין אותו – שאינו שרין חזוק. מוכיב אין –
 49 דממעט משחשיכה נותנה. אבל מקדוש לא –
 50 קנה; הרי זה מתקדש למחר. מקיב איצטריבא
 51 ליה – כלומר, לעולם למחר בני קדוש הוא
 52 דלא נתיי – משום דאיצטריבא לא משמעט
 53 מוכיב. היואל וכוונת ראוי – סדיא; –
 54 ליעברהו. ואי תנא הרי זה מתקדש למחר – היה
 55 איננו לשלם קטא מלתקנין מעידותיה.
 56 **מתנאי** דמות צורות לבנה **גמ'** לא תקשן
 57 אצי – צורות רעומים את.

1 **גירי קא משיריא.** "קפמה תהו גבוה וזאן תהו נומח"
 2 **כו':** תנא תרא: לצפונה דבריו קנימין, לדרומה לא
 3 **אמר כלום.** והתניא אפאי: לדרומה דבריו קנימין,
 4 **לצפונה לא אמר כלום!** – לא קשיא; כאן בימות
 5 **החמה, כאן בימות העשמים.** תנו רבנן: **אחד אומר**
 6 **"גבוה שתי מדרעות" ואחד אומר "שלושה" עדותן**
 7 **קנימת. אחד אומר "שלושה" ואחד אומר "המשה"**
 8 **עדותן כמילתא, אבל מוצמרפין לעדות אחרת. תנו**
 9 **רבנן: ראניונו בפנים, ראניונו בעששית, ראניונו**
 10 **בעברים אין מעידין עליו. הצינו בפנים, הצינו בעברים,**
 11 **הצינו בעששית אין מעידין עליו. השתא כולא אמרת**
 12 **הצינו כמקנאי? אלא הכי קאמר: הצינו בפנים**
 13 **הצינו ברקיע, הצינו בעבים הצינו ברקיע, הצינו בעששית**
 14 **הצינו ברקיע אין מעידין. תנו רבנן: ראניונו ושוב**
 15 **לא ראניונו אין מעידין עליו. – כל הכי הווי לה**
 16 **ואולי? – אמר אביי, הכי קאמר: ראניונו מאליה**
 17 **ושבעו לראותו מדרעתנו, ולא ראניונו אין מעידין עליו.**
 18 **מאי שמעא אימור כוביאת דיעבא בעלמא הוא דתני.**
 19 **משנה ראש בית דין אומר "מקדוש" וכל העם עונין**
 20 **אחריו "מקדוש מקדוש". בין שנתנא בזמנו רבי שלא**
 21 **נראה בזמנו מקדשין אותו, רבי אלעזר ברבי צדוק**
 22 **אומר: אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו, ששבר**
 23 **קדושהו ששמו. גמרא "ראש בית דין" וכו': מנינה**
 24 **מילי? אמר רבי חייא בר גמרא אמר רבי יוסי בן**
 25 **שאול אמר רבי: אמר קרא "וידבר משה את מועי**
 26 **ה' מפאן שראש בית דין אומר "מקדוש". וכל העם**
 27 **עונין אחריו מקדוש מקדוש": מנינו? אמר רב פפא: אמר קרא "אשר תקראו אותם" קרי ביה**
 28 **"אתם". רב נתן בר יצחק אמר "אלה הם מועדי" הם יאמרו מועדי. "מקדוש מקדוש" תרי**
 29 **וימי למה לי? – דכתיב "מקרא קדוש". רבי אלעזר ברבי צדוק אמר אם לא נראה בזמנו**
 30 **אין מקדשין אותו": תניא, פלימו אומר: בזמנו אין מקדשין אותו, שלא בזמנו מקדשין אותו.**
 31 **רב אלעזר ברבי שמעון אומר: בין קד ובין קד אין מקדשין אותו, שאמר "קדשתם את**
 32 **שנת החמשים" שנים אתה מקדש, ואי אתה מקדש חדשים. אמר רבי יהודה אמר שמואל:**
 33 **הלכה ברבי אלעזר ברבי צדוק. אמר אביי: אף אנן נמי תנינא: ראיהו בית דין וכל ישראל,**
 34 **הקרינו תערים ולא הספיקו לומר "מקדוש" עד שחשיכה תרי זה מעופר. מעופר איך, מקדוש**
 35 **לא? – מעופר איצטריבא ליה, סלקא דעתך אמינא: הואיל וראיהו בית דין וכל ישראל**
 36 **אפרסבא, ולא לעברהו. קא משמעין לן. משנה דמות צורות לבנה הוי לו לרבן גמליאל**
 37 **פפובל וכו' וכו' וכו' שפחן מראה את התריומות, ואומר: הנהו ראיהו או קנה? **גמרא****
 38 **ומי שרין וכו' וכו' לא תעשון כדמות שמשו"י. אמר אביי: לא אמרת**
 39 **תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן. כדתניא: לא יעשה אדם בית תבנית חיל,**
 40 **אכסדרה תבנית אולם, חצר מגד עורה, שלחן מגד שלחן, מנורה מגד מנורה. אבל עושה**

1 **גירי** קא משיריא – כלבנה אין לוחש אין רואה פנימת הקשת. דאן קשת אלא ביום, ואו
 2 הלכנה כשרתא סטרידא, ולא אמרי עובדיה גירי קא משיריא.
 3 **תני** רואה לצפונה דבריו קנימין – קשה לוי דרשר ר' יוחנן לעיל (דף כ"ג) עושה שלום
 4 במזמור – משמע לא ראתה חמה פנימה של לבנה. וכחלכנה לפני החמה, ופנימת
 5 הלכנה בהודשה – לשלם כלפי מרחק, ובו רואה
 6 החמה פנימה: ו' אלהו בר שלמה מטרגרש
 7 ראינו בשלמי הללום (אין חמה ולבנה, ויכולה
 8 לחזות ראית הלכנה לפני החמה חמה איתא
 9 רואה פנימה, שגלגל הלכנה לטעם מגלגל
 10 החמה שרוא למעלה ממנו. ולחכמי המלות זה
 11 פשוט.
 12 **אבל** מצטרפין לעדות – למדי (שבעות דף
 13 מ"ג) בב כתי עדים מרמזותיו זו את זו.
 14 זו באה בפני עצמה ומעידה, וזו באה בפני עצמה
 15 ומעידה – ניהא, דמצטרפין לעדות מןןן. אבל
 16 למדי: בדיי סהוד שקרי למה ל – היאך מצטרפין
 17 לשום עדות, אפילו לעדות החזשה של דהק
 18 כפינו לפרש: אחיו מןן מצטרף עם אחד שיאמר
 19 כמותו. ובעדות של חש זה איירי, הוא דקתני
 20 לעדות אחרת – היינו כלומר מצטרף עם אחרים.
 21 ונעשה עדות אחרת. והכי מפרש לה בדיי סהוד
 22 פרק "כל העשכנץ" (שם דף מ"ג) משום דהיה
 23 ליה חז, ואין דבריו של חז במקום שנים.
 24 **בדרות** משמשי – כדילכל אולם מוקי לה. ל"ג:
 25 המשמשין לפני במרום.
 26 **אכסדרה** תבנית אולם – סתם אכסדרה אין בו
 27 כי אם ג' מוצרתי, ובעדות פורעה
 28 במלואה, כדמשמע ב"פ "איפוד" (ב"ב דף כ"א,
 29 ושם) דקאמר: עולם דומה לאכסדרה, ורחק
 30 לפנותי אינה מסובבת, הוא דקתני: אכסדרה
 31 תבנית אולם – לפי שריתה פתחו גזולה קרי ליה
 32 אכסדרה. א"פ שלא היה במלואה, הדיל גיפוי
 33 ט"ו אמר ומאן ט"ו אמר מכאן, וכדנרנן במדות
 34 (פ"ד מ"ז) ושנא לפי שהיה עם בית החליפות
 35 וכו' ומספק במלואו פנים.
 36 שפדים

1 שפורים של ברזל - הא דקרי ליה שפורים - משום שלא ארבעים כפתורים פתחים
2 אלא א"כ באה הוב, כדאי בהקומץ רבד) נמחז דף כ"חא (ושם) וזוין
3 מטרופן אדם - תימה! מאי קשיא? ולמאן האב במזאא, וכדברא דמוק לה כר' יודנה. ב"ב
4 "כל הצלמים" (ע"ז דף ג' מנא עשה) - שריא אר"ל: ודעיא דהאב באבאי, לית ליה
5 דרבא. ומק"ל לה בעישה, ולפ"ז עתור לעישה

6 ש'ל המְשֻׁהּ וְש'ל שֶׁשָׁה וְש'ל שְׁמוֹנֶה וְש'ל שֶׁבַע הָא
7 עֵשָׂה, אִפְלוּ שֶׁל שָׁאָר מִיְּנֵי מִתְכַּוֵּת. רַבִּי וְחִי בר
8 הַיְהוּדָה אָמַר: אִף שֶׁל עֵץ לֹא יַעֲשֶׂה, כִּדְרָךְ שֶׁשְׂעוּ
9 מִלְכֵי בֵית הַשְּׁמוֹנָא. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רָאִינָה? שְׁפָרְדִין
10 שֶׁל בָּרָךְ הָיוּ, וְחִיפּוֹם בְּעֵצֵי, הַעֲשִׂירוּ שֶׁשָׂאוֹם שֶׁל
11 כֶּסֶף, תְּהוּוּ הַעֲשִׂירוּ שֶׁשָׂאוֹם שֶׁל זָהָב וְשִׁמְשִׁין שְׂאֵי
12 אֲפָשֵׁר לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתָן מִי שְׂרָיָו וְהִתְנָא: "לֹא תַעֲשֶׂן
13 כְּמוֹתָם! - אֲמַר אַבְיִי: לֹא אֶסְרֶה תוֹרָה אֲלֵא דְמוֹת
14 אֲבִיבְךָ פְּנִים בְּהָיִי הַרְדִּי. - אֲלֵא מַתְנֶה, פִּרְעוֹן
15 אָרַם לְחַדְוִיהָ תַשְׁתַּרְי! אֲלֵמָה תִּנְיָא: כֵּל הַפְּרָצוֹת
16 מוֹתְרֵי, חוּץ מִפְּרָצוֹף אָרְסוּ! - אֲמַר רַבִּי הוּאָּן בְּרִיה
17 דְרַב אִידִי, מִפְּקָרְהָ דְאֲבִי שְׁמוּנָא לִי: "לֹא תַעֲשֶׂן
18 תִּנְיָא: "לֹא תַעֲשֶׂן אִתִּי. - הַשָּׂאָר שִׁמְשִׁין מִי שְׂרָיָו וְהָא
19 הַמְשֻׁמְשִׁין לְפָנֵי כְּמוֹתָם, כְּגוֹן אֹפְנִים וְשֻׁרְפִים וְחִזוֹת
20 הַקּוֹדֵשׁ וְיִמְלָאֵי הַשְּׁרָת! - אֲמַר אַבְיִי: לֹא אֶסְרֶה תוֹרָה
21 אֲלֵא שִׁמְשִׁין שְׁפָמוֹר הַעֲלוּן, - וְשִׁכְמוֹר הַתְּחַתָּן
22 מִי שְׂרָיָו וְהִתְנָא: "אֲשֶׁר בְּשִׁמְסֵי" לְרִבּוֹת תְּמָה וְלִבְנָה
23 בִּי תִנְיָא הֵוֹאִי לְעֶבְרָם, - אִי לְעֶבְרָם אִפְלוּ שֶׁשֻׁל
24 לְקָן נִמְוֵו, - אִין חֲכֵי נְמִי, דְתִנְיָא: "אֲשֶׁר בְּאִינֵין
25 לְרִבּוֹת הָרִים וְנִבְעוֹת, וְיָמִים וְנִתְרֹת, אֲפִיקוּם וְנִאִיתוּ.
26 מִתְחַת" לְרִבּוֹת שֶׁשֻׁל קָן. - וְעֵשִׂיָה גִרְדִּיתָּא מִי
27 שְׂרָיָו וְהִתְנָא: "לֹא תַעֲשֶׂן אִתִּי" לֹא תַעֲשֶׂן כְּדִמוֹת

1 צורת אדם, וקדימא לן כירבא לנבי דאביי, ומיהו,
2 אן אריה, וברא עוש קשיא וכול רבא לדרוש
3 ללא תעשון אתי' דן כונא לקומץ נטעת שחוחמה
4 שקוע אחר לוחם בהו.
5 לא תעשון אתי' וזאת: ומאי קשור אלא דמות
6 ארבעה פנים - חופיק ליה משום עורת אדם
7 לחודיה ור"ל: כי איכא שאר שרופוץ עוש אדם שר
8 טפא א"ר, אם מצא עור אדם אסור להשליט לר'
9 פנים, ומיהו, קשיא: דפרעון ארם לחודיה חופיק
10 ליה מכובדים של המפורת ור"ל: ולא מן
11 ששמי, וכרובים שבשמים לא נחבריה עורתם.
12 לא אסר תורה אלא ששני שבמבור הילוח -
13 דתי תלת מלי דאביי לא הדר ביה בכל זמנא,
14 דכולה אמת. והק' לא אסרה בשמשין של מטה
15 אלא ביה תבנית ודכל מאסדהו תבנית אולם.
16 ובשמשין לחתונתם אסרה תמה ולבנה וכוכבים,
17 ובמזרח העליון דמות ד' פנים.
18 מבעל' לרבות מלאכי השרת - למאן דסליק
19 וארתיה דאריי' בכשיהו היה מצי
20 לקשיא: ומת ששמי מילא תעשון נפקא!
21 שאני' ר"ל דאריים עשו - ואני' דבכל מלי'
22 אמיהו לגוי שבות, כדכרובים פני' בדריק
23 (דף י"בא) ואפלו דירבנן אינא שבת, ובספר
24 החשוב אל הפתילים' (ב"מ דף ג"א) ש' בעיא אי'
25 איכא שבות בלאו וא' לוי, ומת פרה דרש
26 - הכא לא גור, משום ששמי. וצריך לייחד
27 כשמלזין לגוים ומזומנין החוב כחותם של שעה
28 שחלו בארנה, ולא מסיבנן אורבא, כדפרישתי
29 דלא מלי' רבא, ודא ענין מביא לו חותם פתעמינא
30 - מותר. סמ"י עיניה דרין - אלמא: אסור
31 להשתדוד, שמא יחשדוהו ששעה, ועבר על' אל'
32 תעשון, ור"ג נמי ליחסו! ומשני: כיון דחזמתו
33 ברטל חישינא לחשדא, שמא יאמר יצו הוא, ולא
34 אבל אחשדא דלא תעשון - לא חישינן, ומשני
35 בהג דההיא דרב יודנה בעורת דרעון, משום
36 דתנן בפרק' ע"ז דף ג' (ג"ב), ומאי
37 כלים ועליהם עורת תמה, עורת לבנה, דרעון -
38 וליבנם לים המלח, ומשני הים, משום דתי'
39 חשיבין לחשדא? והא' ההיא בי' כושפתא דשך ויחוב' כנדרדניא, דהוה ביה אבדוקא,
40 והוה עוילי' רב ושמאל וצבוח דשמואל ולוי ומצלו תהם, וְלִי וְחִישֵׁי לְחַשְׁדָּא! - אֲבִיבְךָ
41 שְׂאֵנִי. - וְהָא רַבֵּן גְּמִילָאֵל יְהוּדִי הוּאָּ - כִּיּוֹן דְנִשְׂאֵי הוּאָּ שְׂכִיחֵי רַבִּים גְּבִיּה, אִיבְעִית
42 אִימָא: דְּפָרְקִים תְּהוּ, וְאִיבְעִית אִימָא: לְחַתְלָמוֹד עֵבֶר, וְכַתִּיב "לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת" אֲבָל
43 אִתָּה לְמַד לְרַבִּין וְלַחֲרוֹת. מִשְׁנַה מְנַשֶּׁה שְׂבָאוֹ שְׂנִים; וְאָמְרוּ: רֵאיוֹנוֹ שְׁחָרִית כְּמוֹתָ
44 חֲדָשָׁה - עָרֵי שָׂרָה הֵם, דְּקִימָאֵל לְפָנֵי (ב"ב ע"ג)

1 כ"ד שני מיכס סידרא, כ' פירש בקונטרס בשם רבותיו. והקשה מדרקתי בביריאתא: פעמים שבא בארובה, ואין לשון ארובה וקנהו נופל כאן, שהרי מוקם קונטרס הישנה נכסית מבני מערב
2 כשיהי מבורח ור"ל: ודעיה. ופירש בקונטרס: ועל החודשה העידו, ועדי שקר דקאמר רבי יוחנן בן גורי - לפי ששנים שעות ששנים אין נמדרת לבא מתוך מדרחא לתוך העירב, וע"ז קאמר
3 פעמים שבא בארובה, ושודיה לבא, ודבר תימה הוא: מאי ס' דר' יוחנן בן גורי? למה לא תוכל ללך כ"ב שעות כל רוח דודניהו, ועדיין מוקם חזק מדרחא ומערבית עשאו ומדרשלין משמע
4 כלישנא קנא, דקאמר רבי שמלאי: טעמא דרבי יוחנן בן גורי כל חדש שרואית קודם ר' שעת - אין כאן בעין לראות את הדישן, נראה ישן שחרית - לא נראה חדש בין הערביים, חדש בין
5 הערביים - לא נראה שן שחרית. א"ר חייא ב"ר אבא: ולמה בקלר ר"ג - שכן מסורת הוא מאבוחיו: פעמים שבא בארובה ותפעמם מוהך בקטרות. ותימיה: מן פלגי המסורת מאבוחיו דר"ג אוא
6 דאמר לרבי יוסף ב"ר פ"ק (דף ח"ב) כ"ד שני מיכס סידרא, למאן נפקא מינה - ושמא יש לחלק בשעת, דיש שעות קטנות בימים, כגון בתקופת טבת, ויש שעות בינוניות, כגון
7 בימי ניסן ותרשי, ויש גדולות כגון בתקופת חנון, ואי בטעמא וא' בבנינויות מיכס סידרא לבני א"י תמני סרי מעתיקא ושיח מוחזקת. מן הגדולות פעמים מסיא פורחא - כגון בבא בארובה
8 פעמים דלא נכסיא - כגון כ"ד בא בקטרד.

1 של המשה - נרות, ושל ששה - נרות. ואפילו של שאר מיני מתבות - לפי שכוונת בן
2 כשיהיה לפנים, כדכתיב (מנחת דף כ"ב) "ועשת נרות" - כלל, וזהו טעמו - פירט
3 "מקשה חוששה" - חזר וכלל, מה הפרט מפורש של מתכות, אף כל - של מתכות, אף של
4 עץ לא יעשה - שכוונתו בה כשיהיה לפנים. דר' יוסי ב"ר יהודה וירוש' של קשרא רבובו
5 ומשני: שאל - רבכי לא מילי, ומאי מינא?

6 לטף אחד, כדן חוות הדינה, ודיעני "אתי'
7 שבאט כבוד רבוב עליהן, פיצוץ ארז לחודיה
8 השתי' - שהיה הוא אחד מתוך בחות, ואפי'
9 אמר, עד ראיא כולוה בחרי הדדי, שבמזרח
10 תליון - ברקיע שבועי דייקונין "אתי', אבל
11 תמה ולבנה וכוכבים ומלות - במזרח התחתון
12 ון, ברקיע השני, כדאמרינן במסכת תגינה וףן
13 י"ב, שאל - תולעת. אפי' - מוצאי מים
14 בכיריש בלע"ז, אחרם - גוים, והא רב' יהודה
15 ורשתיה לו גזרה כמנעיה, ואחרים עשאהו
16 וא'ל שמואל דתשקליה מנייה, ספי' עיניה -
17 כלומר, השתת עורתי, ומשום השאי - שלא
18 יאמר: ע"ז הוא לו, אסור להניח, באבצעו.
19 ומותר לחתום בה - שחתימתה שוקעת.
20 ומתחלפה שקין - חתימתה בולטת חותמה
21 ברטל, המתכת חרות כסיב כסיב, והצורה
22 עומדת כמות שהיא, חותמה שוקעת - שהצורה
23 חוקקה וחריתה במתכת, דשך ויחוב' כנדרדניא -
24 מוקם הוא, ויש פותרין, שדריב חזר ונבנה.
25 ותמידי היהת שכינה מצייה יש, ויכנה הלוחות
26 כנארוה, ושלא עמדם מציבני ירושלים, ועליהם
27 נאמר (תהלים ק"ב) "כי רצו עבדך את אבניה",
28 אנדראם - כלם דמות המלך, והא ר"ג יחיד הוא
29 ונעשה שם של חזקתא, מותג' - מקשה שבא
30 ועיניה כו', ראיונוה שחרית כמורה - את הישנה
31 וערבת

1 אפילו רבן גמליאל דאחרים
2 עשו לו, - והא רב יהודה, דאחרים עשו לו, ואמר ליה שמואל לרב יהודה: שינא,
3 כמי עיניה דרין! - תהם חתומי בולט תהו, ומשום השך. דתתניא: כמנעיה, חתומי בולט
4 אסור לתניעה ומותר לחתום בה, חתומי שוקע מותר לתניעה ואסור לחתום בה, ומי
5 חוישינן לחשדא? והא' ההיא בי' כושפתא דשך ויחוב' כנדרדניא, דהוה ביה אבדוקא,
6 והוה עוילי' רב ושמאל וצבוח דשמואל ולוי ומצלו תהם, וְלִי וְחִישֵׁי לְחַשְׁדָּא! - אֲבִיבְךָ
7 שְׂאֵנִי. - וְהָא רַבֵּן גְּמִילָאֵל יְהוּדִי הוּאָּ - כִּיּוֹן דְנִשְׂאֵי הוּאָּ שְׂכִיחֵי רַבִּים גְּבִיּה, אִיבְעִית
8 אִימָא: דְּפָרְקִים תְּהוּ, וְאִיבְעִית אִימָא: לְחַתְלָמוֹד עֵבֶר, וְכַתִּיב "לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת" אֲבָל
9 אִתָּה לְמַד לְרַבִּין וְלַחֲרוֹת. מִשְׁנַה מְנַשֶּׁה שְׂבָאוֹ שְׂנִים; וְאָמְרוּ: רֵאיוֹנוֹ שְׁחָרִית כְּמוֹתָ
10 חֲדָשָׁה - עָרֵי שָׂרָה הֵם, דְּקִימָאֵל לְפָנֵי (ב"ב ע"ג)

1 לארואת

ראש השנה. אם אינך מוכיריך – פרק שני דף כה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קעז
רש"י

1 וערביה במקדש – את החדשה. עדי שקך הם – דקימאן לן (לדעך דף כב: עשרים
2 וארבעה שני מכסי סידרא, כן פירש רבוחי ולבי נופסי, מדקתני בבירתיא: פעמים שבא
3 בארובה בעתה שבא בקרעה, ואין לישן "באת ארובה וקרעה" נופל כאן, שדרי מתוך
4 קוטנה גשמה היא נבסית מבני מערב כשדא במרוח לפני החדשה. ונראה לי ודעל
5 החדשה העידו. ריעדי שקרי דקאמר רבי יוחנן
6 בן גורי – לפי שאננה ממדרת לררין גיב' בשנת
7 שביים מתוך מדרת לתוך המערב. ור"ב קאמר
8 פעמים שבא ארובה ושוהה לביא, ועדי
9 באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו – ביום שלשים.
10 ויליל שלשים – שהיו מצפין ביד והעם שהתא
11 מנולה ארואה, אמרז שהעדים אראה ביום –
12 לא נראה להם. ונראה אני את דבריו – לעבר
13 את החדשה. הלך ומצאו – הלך ומצאו ריע' לו
14 ויחשע עיניו על שדששא גור עליו לחלל יום
15 הכפרים. אשר תקרא – בקריאת בית דין
16 תלא הנתוב. בא לו – ר' יוחשע אלצ רבי
17 ודאי. לפי לא נתפספו שמתין בו – שם
18 בא אדם לרין אחר ביד דין שבמי, ולומר וכו'
19 בית דין לא מנשה ואחר, כאלו ומידו:
20 אומרם לו: שמה חשוב הוא בשלשם כן השאר
21 שלא נתפרשו שמונת. גמ' דחיי לסיחור.
22 שנה. שקל קלא – פיסת רובינא מוטיא בלעז.
23 לאוראה בעינן קודשיר – צריכין אנו לעשות
24 הליחה יום טוב של ראש השנה, לחסר את
25 אלול ולאיים על הערבים לומר ארנהו בזמנו
26 לקדשו למחר, ואף על פי שלא ארואו. לפי
27 שהיה עיבר תקדשו ודחה את יום הכפרים
28 אצל שבת. ואת קיימת הכא – ואם תוא נראית
29 ערביה – שוב לא יקדשו את החדש למחר,
30 כדאמר ליעל פרק גמ' (כב:) דחיי שדא
31 לילה ויום מן החדש. שאם נראית הישנה לאור
32 כ"ט – אין מקדשין מחר את החדש. וילי ליעין
33 בב וקדשיה – דאגה היה שלא ירנו עליו ב'י
34 עירו כשקיישנו למחר. לפי שראו הישנה כל
35 יום כ"ט, וסלק תלונתם נעמי. ומורי פירש
36 שגורו גורה במקומו שלא יקדשו את החדש.
37 דוד מנסי – מנשל כלבנת. שאמרו לו
38 (תהלים פט) "כסאו כעמש נגוד כירח יבין
39 עולם: ונראית דמות לבנת בעישים ותשועה)
40 שדיעו שלא קדשו בית דין את החדש – שאין
41 מספדיין ביום טוב. אתם אתם אתם – שלשה
42 מנסי תריב: "אשר תקראו אותם" בפרשת שור
43 או כדמר, וקרי ביה "תקראו אתם". שיענין
44 מאלוהין, כסבורין שהוא ראוי להתעבר וטועין,
45 מופנין – על ידי עדי שקך. שלא יאמר אדם –
46 על בית דין שבמינה וכו' פלוגי ופלוגי במשה
47 ואחרן שאשמע לזך נעשיו שלא נתפרשו אמור
48 לה אם אני במשה ואחרן – רדי היא באחד
49 משאר זקנים, שאינך יודע מי מהם. ואומר ה'
50 אשר עשה את משה ואת אהרן – שמואל
51 דבניא אמר לישראל: הקדשו ברוך הוא עשה
52 לכם כעם על ידי ששה זקנים ושלמה, משה
53 ואחרן וידיעל ויהוה ויפתח ויהוה ויהוה ויהוה
ואומר

1 **לאורתיא** מקדשין לך ואת קיימת הבא – תימה זה שפיר אפשיך שדא המולד ביום ל'
2 קדם יום שעות, שיכולה לראות ביום. ותימה הישנה ביום כ"ט שחריית אפילו
3 לבני מערביו שמת לא היה כל כך שחריית. שכבר יצא שמש בבורחו, שלא ידחה ארואה לבני
4 מערב. ובקונטרס פ"י ואת קיימת הכא. ואם תוא נראית ערביה – שוב לא יקדשו החדש
5 למחר. כדאמר בפ' קמא (דף כב: ועם) ועריך
6 שדא לילה ויום מן החדש, שאם נראית הישנה
7 לאור עשרים ותשעה – אין מקדשין מחר את
8 החדש. וחי אף הישנה לחיות, כדפירשתי בפ"ק
9 (שם ד"ה עזתו).
10 ויל לען טב וקדשיה – שם יהוה קבועים לקדש את
11 החדש, כדאי' בפסיקתא. בספוק "תקעו
12 בחדש שופרי". למה ביד דין מקדשין החדש בעין
13 טב עליו שהוא בית ועדו. אמר הקב"ה: בית מועד
14 של כל העולם, שנאמר (ישעיה א) "כי מיוון תצא
15 תורה". ואמר: בירושלמי: כעם שחוקקים ביבנה
16 – כן תוקעים בעין טב. מנעם שדחה שם בית דין
17 קבוע, דומיא דבבב.
18 שדמיים
19 **אמר לו:**
20 **אם באין אנו לרזון אחר בית דין** של רבן גמליאל צריכין אנו לרזון אחר כל בית דין ובית דין
21 **שעמד מימות משה ועד עכשיו, שנאמר** "ועל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני
22 ישראל", **למה לא נתפרשו שמתין של יקנים אלא לומר** שכל שלשה ושלשה שעמדו בית
23 דין על ישראל חרי הוא בבית דין של משה. נמל מקלו ומעותיו בידו, והלך לבנה אצל רבן
24 גמליאל ביום ששל יום הכפרים להיות בחשבוננו. עמד רבן גמליאל ונשקף על ראשו, אמר
25 לו: הוא בשלום רבי ותלמידו! רבי בחקתה, ותלמידו שקבלת את דברי. **גמרא** תניא, אמר
26 להם רבן גמליאל לחכמים: כך מקובלני מבית אבי אבא: פעמים שבא בארובה, ופעמים שבא
27 בקרעה. אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דבי רבי דבתיב? **עשה רחל למועדים שמשו ע"י מבואו,**
28 **שמשו הוא יודע מבואו, רחל לא ידע מבואו.** רבי חייא חייא לסיחור דתתה קאי בצצפרא
29 **דעשרים ותשעה, שקל קלא פתח ביה, אמר:** לאורתיא בעינן קדושי כך, ואף קיימת הכא?
30 **ול אפיסי? אמר ליה רבי לרבי חייא:** זיל לעיין טב וקדשיה לירחא, ושלח לי מימנא: דוד מנסי
31 **וישראל חי יקום.** תנו רבנן: פעם אחת נתקשרו שמונים בעבים ונראית דמות לבנה בעשירים
32 **ותשעה לחיש, כסבורים העם לומר:** ראש חדש, ובקשו בית דין לקדשו. אמר להם רבן
33 **גמליאל:** כך מקובלני מבית אבי אבא: אין חדושה של לבנה פחותה מעשרים ותשעה יום
34 **ומחצה ושני שלישי שעה ושבעים ושלשה חלקים.** ואותו היום מתה אמו של בן זוא, והספידה
35 **רבן גמליאל הספד גדול.** לא מפני שראויה לכך, אלא כדי שידעו העם שלא קודשו בית דין
36 **את החדש.** "הלך רבי עקיבא ומצאו מיצר": כו'. איבעניא להו: מי מיצר? **אמר רבי עקיבא** מיצר,
37 **אמר לו:** [רבי] מפני מה אתה מיצר? **אמר לו:** (רבי) עקיבא, ראוי לו שישול למשה שנים
38 **עשר חדש ואל תגור עליו ויגדה זו.** אמר ליה: רבי תרשיני לומר ללמוד דבר אחר שלמדתי.
39 **אמר לו:** אמור. – אמר לו: הרי הוא אומר "אתם" "אתם" "אתם" שלש פעמים, "אתם"
40 **אפילו שונגין, אתם" אפילו מודין, אתם" אפילו מויעין.** פלשון היה אמר לו: עקיבא,
41 **נתמתני, נתמתני.** "בא לו אצל רבי דוסא בן הורפינס" כו'. תנו רבנן: למה לא נתפרשו שמתים
42 **של יקנים הללו שלא יאמר אדם:** פלוגי במשה ואהרן? פלוגי בקרב ואביהוא? פלוגי באלרד
43 **ומודי? ואמר "ויאמר שמואל אל העם ה' אשר עשה את משה ואת אהרן" ואומר "וישלה**
44 **ה' את יודיעל ואת בן דין ואת יפתח ואת שמואל".** וידיעל על ידי ביעין, ויפתח נקרא שמו וידיעל
45 **שעשה מריבה עם הפעל, בן דין יחשמו, ויפתח נקרא שמו בן דתיא מודי, יפתח כמשמעו.**
ואמר

קצת ראש השנה. אם אינן מכירים – פרק שני דף כה עמוד ב – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רש"י

1 **שְׁהֵימָּה** הראשונים היו טובים מאלה – ולכן יש לשמוע לראשונים יותר מן האחרונים
2 - אל תאמר כן, דאן אף לא שופט שזדה בימיו.

הדרן עלך אם אינן מכירים

1 **ראוהו** ביד לבדב – פי': ביד של בוג' ולבן
2 פירש בקונטרס דהיה ליה שדח, דאי
3 לא היה ליה שדח – מאי פריך בגמ': ולא תא
4 שמינה גדולה מראייה ולקדושה מנד שראוהו,
5 וזא לא היה ליה שדח לקדש. **אימת** היה חק
6 בגמר דין – דהאי קרא רבי חק לענן ראש השנה
7 דרשין ליה. **בפי** קמא (דף חג) והוא היה בכל
8 חוששים. **לא** תא שמינה גדולה מראייה – פירש
9 בקונטרס דתא גבי עדות הודש לא כתוב עדות,
10 אלא 'כזה ראה קדש' וכוונת דוח, ודאפילו בריי
11 נפשות אמרין הכי בפרק 'החביל' (ב"ק דף ע"ב)
12 ושב (אם לא ראוהו ביום. **כגון** שראוהו בלילה –
13 דאן יכולין לקדש על פי ראיה בלילה, דאיכא
14 הוה ראיה בלילה מבלתי מקבל עדות, ואין קבלת
15 עדות אלא ביים אפילו בריי ממונות, כראמתיין
16 לעיל, דקיי חקירת עדות מתולת דין.
17 **עד** דאיכא אחרן בתוך – ואין בית דין שקל –
18 מוספין לעיני עד אחד. וסוגיא דהכא נמוא
19 דאמ' בשמעתא קמייתא וסדנהרין (דף ק"ג) ודב'
20 תורה חד גמי כשר, דכתבי 'בערוק השטוף'.
21 מדאיטריך ליה הכא עד דאיכא אחרן בתוך.
22 דלמאן דבעי מדאורייתא שלשה ממוחין, וכדי
23 שלא תנעול דלת הכשרי בשלשה היתרות – וכדי
24 עדות החדש אין להכשיר, ואם כן אל עריך קרא.
25 דרדמנא

1 **ואמר** – כספר תהלים: 'משה ואהרן ובנותיו ושמואל בקראי שמו קראים אל ה' והוא
2 יענב' דרי ששקל הכתוב שמואל עם משה ואהרן, ובכתובים הראשונים כתוב ייובעל
3 בן ופתח עם משה ואהרן ושמואל שלשה קלים עם שלשה חמורים. **וא** אין לך לילך
4 בו' – דרי לומרך הכתוב כאן שאין לך לבקש אלה שופט שזדה ביימך. **אל תאמר** מה
5 היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה – כי
6 לא מתכנה שאלת על זה, לפי שהדורות היו
7 טובים וצדיקים מן אחרונים, לפיכך היו הזימים
8 הראשונים טובים מאלה, שאי אפשר שזד
9 אחרונים שראשונים.

הדרן עלך אם אינן מכירים

10 **ראוהו** בית דין וכל ישראל נתקרו העדים –
11 מפרש בגמרא: אי נמי נתקרו העדים.
12 **ראוהו** בית דין בלבד – שאין מי שיעיד אלא
13 הם, ולא אירשאי קאי, בסמוך לחשיבה, אלא
14 שזדה שדח לקדש. יקשו שנים ויעידו בפניהם
15 ויאע'פ בסו'ן ראוהו. ובגמרא פריך: לא תא
16 שמינה גדולה מראייה. ויעידו בפניהם –
17 השנים. שאין הוהו נאמן – נומר 'מקודש' בפי
18 עצמו. לבן צריך להשיב מבחיריך אצלו.
19 **גמ'** למה לי לפרתי כל ישראל – הרי ראוהו
20 בית דין. **איפרסמא** ליה מילתא – דביום שלשים
21 נטרא לקדש. נתקרו העדים ליה – חקירתך,
22 אחרי שהכל ראו. למה לי לפרתי לחקירה כלל
23 – כיון שאפילו דבי ראוהו בית דין וכל
24 ישראל – אפילו הכי מעברין ליה, כל שכן
25 חקירת העדים. בלכא דעתי **אימיא** – היכא
26 דאיכא חקירת עדים ביום – וזו לא נעברה,
27 אלא יגמרו הרוב בלילה, ויקדשוהו ביום
28 שלשים לענין חי'קן העונות. **משפם** – היינו
29 תולדות דין, כי חק הוא – בקדושה החדש דרשין
30 ליה, כפי קמא (דף חג), **משפם** ביום – נפקא לן
31 בסנהדרין (דף ל"ד), מ' מוזהב ביום הנדולו את
32 בניו' – ביום אתה מפיל תולות כו'. **ואמאי** –
33 יעמוד שנים ויעידה הלא ראוהו בולן, וקדשוהו
34 בראייתם. דלא תא שמינה שמועתי מפי
35 עדים גדולה מראייה. דתא גבי עדות החדש לא
36 כתוב עדות, אלא 'כזה ראה וקדש'. שראוהו
37 בלילה – הלכך, למחר, אי לאו שמינה – על מה
38 יקדשו. למיטרא דעי נעשה גיין – מי שראו
39 לחיות עד בדבר נעשה דיון, ואלו בולן אריים
40 לחיות עדים, שהרי בולן ראוהו.
41 מקצתן

הדרן עלך אם אינן מכירים

19 **ראוהו** בית דין וכל ישראל, נתקרו העדים, ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיבה, הרי
20 זה מעובר. ראוהו בית דין בלבד, יעמדו שנים ויעידו בפניהם, ויאמרו מקודש
21 מקודש. ראוהו שלשה וכן 'בית דין', יעמדו השנים וישיבו מבחיריהם אצל הדין ויעידו
22 בפניהם, ויאמרו מקודש מקודש, שאין הדין נאמן על ידי עצמו. **גמרא** למה לי למיתנא
23 ראוהו בית דין וכל ישראל, איצטרופי, סלקא דעתך אמינא, הואיל וראוהו בית דין וכל
24 ישראל, איפרסמא לה ולא לעבריה, קא משמע לן. וכיון דתנא ליה ראוהו בית דין וכל
25 ישראל, 'נתקרו העדים' למה לי. הכי קאמר, אי נמי נתקרו העדים, ולא הספיקו לומר מקודש
26 עד שחשיבה, הרי זה מעובר. וכיון דתנא עד שחשיבה הרי זה מעובר, למה לי למיתניה
27 חקירת העדים כולל. איצטרופי, סלקא דעתך אמינא, תיתיה חקירת עדים בתולות דין, 'מקודש
28 מקודש' פגמר דין, ולקדשי בליליא, מדי דתנה אדיני ממונות, דתנן דיני ממונות דגין ביום,
29 וגמריין בלילה, הכא נמי מקדשין בליליא, קא משמע לן. ויאמא הכי נמי, אמר קרא 'מי חק לישראל הוא משפטם לאלהי עקב', אימת
30 הוי 'חק', כגמר דין, וקא קרי ליה חקנא 'משפטם'. מה 'משפטם' ביום, אף הכא נמי ביום: ראוהו בית דין, יעמדו שנים ויעידו בפניהם:
31 ואמאי, לא תתא שמיעה גדולה כראייה. אמר רבי יודא, כגון שראוהו בלילה: ראוהו שלשה וכן בית דין, יעמדו שנים, וישיבו
32 מבחיריהם אצל הדין: אפאי, הכא נמי נימא 'לא תתא שמיעה גדולה כראייה'. וכי תימא, הכי נמי כגון שראוהו בלילה, היינו תקי.
33 ספא איצטרופי ליה, דאין הדין נאמן על ידי עצמו. דסלקא דעתך אמינא, הואיל (ותנן) [ותניא] דיני ממונות בשלשה, ואם היה
34 ממונה לרבים ולי אפילו בחידי, הכא נמי נקדשיה ביחודי, קא משמע לן. ויאמא הכא נמי, אין לך ממונה לרבים בשלשה, ואת היה
35 ממונה לרבים ולי אקאמי ליה תקדושי ברוך הוא, עד דאיכא אחרן בתוך, דכתבי 'יאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר, לאמר,
36 תחדש היה לכם. למימרא דעד נעשה דין, לימא מתניתין דלא פרבי עקבא. דתניא, סנהדרין שראו אחר שחרג את הנפש

ראש השנה. ראווה בית דין – פרק שלישי דף כו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזילץ)" קפא רש"י

1 **דרחמנא** אמר ושפטו העדה והצילו העדה – תימה: בפרק "אלו תן הגליל" מסכת דף
 2 (א.א.) נפקא ליה מיקרא אחריתא: דאמרו: מנן לטענתיהן שראו באחד שוריה את
 3 הנפש שאין הורגן אותו עד שימננו בכדי – תלמוד לומר: "עד עמד לפני העדה למשפטו"
 4 ויש לומר: דעיקר דרשה מהתם, וקרא דהבא אימטריה, דלא קילי התם לשאר דינין,
 5 להצריך דין אחד, דשאינו דאמרי רבנא
 6 "הצילו העדה" ומהו, הוא הדין לענין כתב
 7 הבריה, כדמובא בפ' "החובל" (ב"ק דף ע"ב. ושם)
 8 ובעד נעשה דין שי דינים הולקים, כמו שפירשו
 9 בב"ב ברכותוב (אב: ושם ר"ה רמח) ודברות
 10 החדש דאורייתא עד דראתה הוא נדעשה דין,
 11 ובקום שטרות דרבנן אפילו עד המעידי נעשה
 12 דין, וברבני נפשות – אפילו עד דראתה אן נעשה
 13 דין.

14 **חזין** משל פרה – דהא לא קתינו נמי: "חזין משל
 15 רבא", דשיל ראגני נמי אקרי, קרן. דכתי
 16 (רבי'ם לג) וקריני ראגני קרינו וכו' (תהלים כב)
 17 "ומקריני רמיני עינינו", ושנאו אנום תולאים, ואנום
 18 דאנום לשופר. ודו"ה במשך בן חובל – תימה
 19 וליא מיתין קרא דיעוק, דכתיב (בראשית כ)
 20 "במכר בקניניו", ואע"ג דהתוא קרא מתיב, הדי
 21 מיתין לה בגמרא "כבור שורו הדר לו וקריני ראג
 22 קרינו" ור"ל: דנראה ליה לאחיו האי, משום
 23 דכתיב ביה שופר. **אקרו** קרן ואקרו שופר –
 24 פירש רש"י: אקרו קרן, כדאמרו, ואקרו שופר –
 25 דכתיב: "במשך חובל", וכו' ויחיד קול
 26 השופר". יש מקשי: אמאי לא הביא האי קרא
 27 דמיתונית: "במשך בן חובל בעמבעם קול
 28 השופר" לחובל דכל שופרות אקרו שופר שנות
 29 להקשות וקל להבין, דאדרבה, מהאי קרא מוכח
 30 דשופר אקרי קרן, ועוד, עיקר לחובל דבעלמא
 31 שופרות אקרי שופר.

32 **חוטא** כל יתנאה אקרינו – ובי שופר –
 33 מתנאה נמי בקול הקיעות. **כיון**
 34 לדכורין קאתי – תימה: אפר חסני נמי לדכורין
 35 קאתו, דכתיב בקרא: ור"ל: דהשכנים וכו' הם.
 36 **ולא** שנים ועלשה שופרות – ולא דמי לענין
 37 שופר בתוך שופר, כדפירש בקונטרס ועל גלד
 38 ראשון חסני גלד שני, שפת השני בחבולתו של
 39 ראשון, והקול יוצא דרך כולם.

40 **לנדה** ולמדה – ונפקא מינה כדרשין בסוטה
 41 (דף כ"א.) "כי עדת חקף למדה" (אבוב
 42 טו).

חלולגלות

1 **מקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דברי רבי**
 2 **מרפון, רבי עקיבא אומר: מרן נעשו עדים, ואין**
 3 **עד נעשה דין. – אפילו תימא רבי עקיבא, עד**
 4 **פאן לא קאמר רבי עקיבא התיב אלא ברבני נפשות,**
 5 **דרחמנא אמר "ושפטו העדה" "הצילו העדה" וכו'ן**
 6 **הדיוהיה דקטל נפשא לא מצו חזו ליה וכו',א ואל**
 7 **הכא אפילו רבי עקיבא מודה. משנחו כל השופרות**
 8 **מקריב, חזין משל פרה מפני שהוא קרן. אמר רבי**
 9 **יוסי: והלא כל השופרות נקראו קרן, שאמרו "במשוך**
 10 **קרן חובל". נמרא שפר קאמר רבי יוסי! – ורנן:**
 11 **כל השופרות אקרו שופר ואקרו קרן, דפרה קרן**
 12 **אקרי, שופר לא אקרי, דכתיב "כבור שורו הדר לו**
 13 **וקריני ראג קרינו". ורבי יוסי אמר לך: דפרה נמי**
 14 **אקרי שופר, דכתיב "והיטב לה' משוה פה", אם שור**
 15 **למה פה, ואם פה למה שור? אלא מאי שור פה**
 16 **משופר. – ורנן: כדרב מתנה, דאמר רב מתנה: מאי**
 17 **שור פה שהוא גדול כפר. עולא אמר: הוינו מקמא**
 18 **ורנן כדרב חסדיא. דאמר רב חסדיא: מפני מה אין**
 19 **בתן גדול נכנס בבניו והב לפני ולפנים לעבוד עבודה**
 20 **לפי שאין קמיתור נעשה בניגור. – ולא? והא איפא**
 21 **דב פרי! – הואיל ואשתמי אשתמי. – והא איפא ארין**
 22 **וכפורת וקרוה! – חוטא כל יקריב קאמרין. – והא**
 23 **איפא ארין אנרי והב מבחזין! – מבכנים קא אמרין. –**
 24 **שופר נמי מבחזין הוא! – כיון דלפורין הוא ככבנים**
 25 **דמי. – והא תנא "מפני שהוא קרן" קאמר! – תנא**
 26 **ועוד קאמר: תנא: דאין קמיתור נעשה בניגור, ועוד:**
 27 **קענו**

28 **מפני שהוא קרן. ורבי יוסי אמר לך: דקא אמרת אין קמיתור נעשה בניגור הני מילי מבכנים,**
 29 **והאי שופר מבחזין הוא. ודקא אמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נמי אקרו קרן, אפי**
 30 **אמר: הוינו טעמיהו דרבנן: שופר אמר רחמנא, ולא שנים ושלשה שופרות. והא דפרה, כיון**
 31 **תנא יגילי ויגילי מיתחיו ושלשה שופרות. – והא תנא "מפני שהוא קרן" קאמר!**
 32 **תנא ועוד קאמר: תנא: דשופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות, ועוד:**
 33 **דקאמרת שופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות כיון דמחברי אהרני חד הוא, ודקאמרת מפני שהוא קרן כל**
 34 **השופרות נמי אקרו קרן, מאי משמע דהאי יובלא לישנא דדברא הוא? דתנא, אמר רבי עקיבא: פשהלכתי לערביא היו קורין**
 35 **לדברא יובלא. ואמר רבי עקיבא: פשהלכתי לנליא היו קורין לנדה גלמודה. מאי גלמודה גמולה דא מפעלה. ואמר רבי עקיבא:**
 36 **משלהכתי לאפריו היו קורין לבעה קשימה. למאי נפקא מינה? לפרישי "מאה קשימה" דאורייתא מאה דנסי. אמר רבי: פשהלכתי**
 37 **לכרבי תם היו קורין למכורה "כורה". למאי נפקא מינה? – לפרישי "אשר בריתי לי". אמר רבי שמעון בן לקיש: פשהלכתי**
 38 **לחתום קן נשריא היו קורין לבלה "ניגפי", ויתרנגול "שכוי". לבלה ניגפי מאי קרא "יפה נוף מושל כל הארץ", ויתרנגול שכוי,**
 39 **אמר רב יהודה אמר רב ואקיעת אימא רבי יהושע בן לוי: מאי קרא "מי שת בפחותה חכמה או מי נתן לשכני ביתה". מי**
 40 **שת בפחותה חכמה? אלו פלוית, "או מי נתן לשכני ביתה" זה תרנגול. לוי איקלע לההוא אתריא, אתא גברא לקמיה, אמר ליה**

קענו

השנה. ראודו בית דין - פרק שלישי דף כו עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - רש"י" (שינויול"ץ) תוספות

הלוללות ותפק מינה לזב. פרק דימא (דף תא) דארמין: אין מאכלין אותו זברים
המביאים ליהי טומאה בנות הלוללות. של יעל פשוט - מרשש בקונסור:
הוא שכן שמה וקורין אותה אשטנברק. ובערך פ: היא כשבה נקבה. וכן הבשבה רגיל
לזדה פשוט. וכברש הקונסורט נראה, ידעל חדה, דכתיב (תהלים קד) זררים הגבהים
לעלים". ואיך הדישין (זברים כ) בתרגומן:

ויעלא ורמא. ומצה בשל יעל פשוט בדמשמט
בגמ דכמה דמשיה טפי עדין. משום: נשא לבבנו
אל כפיס. ומיהו, אין הלכה בן אלא בר יהודה
דאמר בריה בר יבמס כפופים הדיינו של איל,
ור' לוי קאי בחתייה בגמ, דאמר מנחם של ריה'
ויהיב כפופים. דקסבר: כמה דביקי איניש טפי
עדין. משום: "הווי עובי ולבי שם". ובראמר ר'
אבהו בריה (טא) למה תוקעין בשופר של
איל: אמר הקב"ה: תשק לפני בשופר של איל כדי
שאובר לבם עקדת יצחק. ומיהו, נראה ולא
פלגי אלא לבחתייה. אבל כולוה מרוד ורובא
דיבעה, בין בשל איל בין בשל יעל, כדקתני
רישא: כל השופרות כשרים חוץ משל פרה.
והיבא דלא מנא של איל - וינא בשל רחל או
בשעיר עיזים. תרע דלמעה פלגי, דחא ר' לוי
מנחם קאמר. ונפוי. אטו פשוט וכפון חובי בקרא:
"ועבדו שופר" כתיב ביובל (ויקרא כז) ולישנין
ריה מניה. ויבין וכוילו אקרו שופר עדין.
פרה - למה לא ינא: משמע פלמנא
דרבנן ור' יוסי בני עעמן, פלמנא ורבנן ור'
יהודה בני עעמן. ולא חרא פלמנא ריה. ואם
תמנא למר דלמנא איידי - אם בן חרא חרא
פלמנא. ולמנא קמא. מלוחו שרין בין בראש
השנה בין ביהודים בן המנוחה חוץ משל פרה. ור'
יוסי אמר, קאי של פרה. ולא יברך, ריה ויהיב
בשל יעל ותענית של זכרים. ולר' יהודה, ריה של
זכרים ויוביל בשל יעלים. ומיהו, קתה קתה דחא
ר' לוי ראה מנחם של ריה ויהיב - הווי משום
דילפנין גומא עושן זה מנה "שביעי" ו"שביעי".
כדארמין בפ בתרא (דף תא) וכדקתני: שנה יובל
לרה' לחקיעה. ואי ודה טעמא משום מנחם
בעלמא. כדארמין דכמה דביקי איניש טפי עדין
- היינו דוקא השנה. שהחקיעה לחפלה
ולוכוין. אבל יובל - אין החקיעה אלא סימן שלוח
עברים השמטות שדות החורות לבלימל, לכן
היה רגאה לי מותן א. ודאעו ינא אילם בשפין.
פירוש: דירקן לחיות פופין אל - לא, לא ונמנין
יובל מניה. ושתי הצורות באמצע - שתי
שופרות חוץ לוק, אחד מבאן ואחד מבאן, כדי
שידו החצוצרות באמצע, משום דמנחם היום
בתרגומה.

קבנן פליגא - ונולי פלוגי. כמה קבננך - המעשר והתרומה אותם קובעים אותו. מאי
סריגין - ששענו במגילה (דף תא). קראה סריגין (סריגין). פסין - לפרקים, שאינו
בנסבין יחי. מאי חלוליות - ששעניו פסק דימא (דף תא). כל שבעת הימים לא היה
אוכל השום והחלולות. פירשני - ירק שקורין עורקליי. סלחלה - גוש והפר
במטמנים שוה תורה. והוה דרימא טמא - נחש
משוי. מותני' שופר של ראש השנה של יעל
פסין - מפרש טעמא בגמרא. ומיהו הפלה
בעי ששיתות. יעל - ששיתות. ופני מצופה
והב - בשל מקדש קאמור. שופר מאריך - לאחד
החצוצרות פסקין חקיעתן, שקול עומק השופר.
ובקתני - דארמין כמס תענית (דף טו).
תקעו בתענית תקעו. בשל זכרים - אילים
שמתנן בפסין. ושתי הצורות באמצע - שני
שופרות לוק, אחד מבאן ואחד מבאן, וכן
באמצע. פסות דיוח בחצוצרות - ולכפופים
בעלמא נענה. וכל כפופים בחצוצרות, כתיב
(במדבר י) "והיו כל למקרא העדה". שוה היובל
לראש השנה לחקיעה - בפשוטין. ואף על גב
דחקיעתו כויבל לא לחפלה ולא לוכוין אלא
לסימן שלוח עיזים והשמטת מכות שדות.
אפילו היה כריה' ששל למנעון דגמרגן לה
לגיהה שוה "שביעי" ו"שביעי" בפ בתרא (דף
תא). ולכריה' - דבעי למינר שפך כרבת
ביום הכפרים של יובל. ר' יהודה איש ב" -
טעמא מפרש בגמ. וביובלות בשל יעלים -
וגיהה שוה לא גמיר. כל' ושל כל השנה - של
תענית. קמיל - ברה איה ליה כריה' ויהודה.
אבל כויבל ליה ליה. משום גיהה שוה. כמא
קמפילני - אנא קמא רובי יהודה. כמה דביקי
איניש - בתפלותו. פניו כבושין לארץ, טפי עדין
משום "והווי עובי ולבי שם" (מלכים א. ט) הלכן.
בראש השנה דלחפלה. ולחובי עקדת יצחק
בא - בשני בפסין. ויובלות שוה לקרא רורו -
בעינן פשוטין. ויהיה שוה ליה. כמא פשוטין
טפי עדין - משום נשא לבבנו אל כפיס' (איכה
א) הלכן. בראש השנה - בפשוטין. דלחפלה
הוא. ויהידיה בני משום דשויח גמיריה שוה
ובתענית דלכפופים - לא איכפת לן. ועברין
פופין, לחכירא, ולר' לוי אית ליה בר' יהודה.
דלחפלה בעינן כפופים, וכיום הכפרים סכירא
ליה דרשו היובל לראש השנה כרבנן, הלכן
הרוויחו בעינן כפופים.
ופי

שופר של ראש השנה של יעל פשוטו - הוא דאמר פי האי תנא; דתניא, רבי יהודה אומר:
בראש השנה היו תוקעין בשל זכרים כפופין וביובלות בשל יעלים. - ולמא הלכתא כרבי
יהודה - אי אמרת הלכתא כרבי יהודה, הוה אמנא אפילו של יובל נמי כרבי יהודה כביא
ליה, קא משמע לן. כמאי קמפלגי? כר סבר: בראש השנה פמה דביקי איניש דעתיה טפי
מעלי, וביום הכפופים פמה דפשטין איניש דעתיה טפי מעלי. וקר סבר: בראש השנה פמה
דפשטין איניש דעתיה טפי מעלי וכתענית פמה דביקי איניש דעתיה טפי מעלי.
"ופי"

בדמיה כויבל. וכיום לא בליה נמי ליקי מוביל. כדארמין הוה. והא דאיצטרך ליה קרא דחקען בחדש שופר - משום דליה נמי ראש השנה מנדבר. לכן
נראה מדמה רבי יהודה דרשו יובל לרה. אלא לענין קא מילתא אין שייך להשוותם לדוח בשל זכרים כפופים דכמה דביקי איניש טפי עדין, שהוא יום
הדין ולאחיר עקדתו. הוא יובל ולדעה עברם שדות החורות לבעלים - אין לחוש אלא שהוא שם שופר עליו. א"ר לוי נמי משהו לזה לענין זה משום גורוה שוה - של שומר בראש
פלגי.

ראש השנה ראווה בית דין – פרק שלישי דף כז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קפה רש"י

1 ופיו מצופה והב' במקום הנתת מה פסול – שהתקעה בוחב ולא בשופר. לכך מאריך
 2 בשופר – חזירנות הוא. ומפילא כו' – דמה לו סוף בלא תחילה, ומה לו תחילה בלא סוף.
 3 ומשום דבעי לתאובי אתריותו – דיקן דך ודיקא. תקע בראשונת – במשנתה שלפני
 4 התרועה. ומשך בשנייה בשתיים – לפי שהיה עריך לתקוע באן ב' תקיעות רצופות. אחת
 5 לפשטתה לארתיך ומלכותי, ואחת לפשטתה
 6 לפניה ודכוותה. מור דות – תרא נבנה, אלא
 7 שהבור בחפירה הודות בנינין על הקרקע
 8 עששתנא' לבניו. פייסם – חבית גדולה, פנתין
 9 בלע"ז. מחד נבדא – דומיא דבור ושמור. וא
 10 לא דמיא – הא מילתא דשופר לא דמיא אלא
 11 לסיפא. א' קורין – ו' קולות יש באן, שאי אפשר
 12 להם לצמצם דבורם בחיבה אחת, שלא יתא
 13 אחד לאחר ואחד לפנים. והחביב עלי' –
 14 חדשה היא לו. התורה חפה – דתניב (ויקרא ד)
 15 'וצה הכהן ופג את הבית' שלא יטמאו כל
 16 דרס שבחוכו, שאין להם טודה במזבח. למעביד
 17 קורבא – בחצוצרות ושופר. מקום שיש שופר –
 18 כגון ריה ויובל. מקום שיש חצוצרות – כגון
 19 תענית. וכך הניח – כמשנתנו שופר
 20 וחצוצרות. כשערי מורח ובהר הבית – תרא
 21 מילתא היא: כשערי מורח בהר הבית. ויא'
 22 כשערי מורח – בעזרת נשים. מתני' שופ'
 23 שנסדק ודיקו – בדבוק שקרוק גלדיה. פסול –
 24 דהיה ליה כשני שופרות.
 17 - ומתרי גברי מי משתמעין? והא תניא: בתורה אחד קורא ואחד מתרגם, וכלבד שלא
 18 יהו שנים קורין ויגנים מתרגמין. הא לא דמיא אלא לסיפא: בחלל ובמגילה אפילו עשרה
 19 קורין. אלא: כיון דחביב יהיב דעתיה, הכא נמי: כיון דחביב יהיב דעתיה ושמע. אלא למה
 20 מאריך בשופר? – לדע שמעונו היום בשופר. ובתעניתו בשל זכרים כפופין ופיו מצופה
 21 כסף". מאי שגא התם דהרב, וצאי שגא התם דכסף? ואיפית אימא: כל בינופאי דכסף
 22 הוא, דחביב ג' עשה לך שתי חצוצרות כסף". ואיפית אימא: התורה חסה על ממונן של
 23 ישראל. – התם נמי ענבד דכסף! – אפילו הכי, כבוד יום טוב עדיף. רב פפא בר שמואל
 24 סבר למעביד עוקבא כמתניתין. אמר ליה רבא: לא אמרו אלא במקדש. תניא נמי הכי:
 25 כמה דברים אמורים במקדש, אכל בגבולין: מקום שיש חצוצרות אין שופר, מקום שיש
 26 שופר אין חצוצרות. וכן הנידון רבי חלפתא בעיפורי, ורבי תנאי בן תרדיון בסיוני, וכשבא
 27 דבר אצל חכמים אמרו: לא יהו נהגין בן אלא בשערי מנורה ובהר הבית בלבד. אמר
 28 רבא ואיתמא רבי יהושע בן לוי: מאי קראו דחביב "חצוצרות וקול שופר הרעיו לפני
 29 המלך ה'" לפני המלך ה' הוא דכנין חצוצרות וקול שופר, אכל בעמא לא. "ששה היוכל
 30 לראש השנה לתקעה ולברכות כו'. אמר רבי שמואל בר יצחק: כמאן מצלינן האידנא "זה
 31 היום תחלת מעשיך וקרן ליום ראשון", כמאן פרבי אליעזר, דאמר: בתשרי נברא העולם.
 32 מתיב רב עינאי: שנה ויבל לראש השנה לתקעה ולברכות, והא אימא "זה היום תחלת
 33 מעשיך וקרן ליום ראשון", דבראש השנה איתא וזיבול ליתא! – מי קתני אשאראי. רב
 34 שישא בריה דרב אידי מתני הכי: אמר רבי שמואל בר יצחק: הא דתני שנה היוכל לראש
 35 השנה לתקעה ולברכות כמאן דלא פרבי אליעזר, דאי רבי אליעזר כיון דאמר בתשרי נברא
 36 העולם, הא אימא "זה היום תחלת מעשיך וקרן ליום ראשון" דבראש השנה איתא וזיבול
 37 ליתא! – מי קתני אשאראי. משנה שופר שנסדק ודיקו פסול, דיבך שברי שופרות פסול.
 ניקב

1 **בתורה** אחד קורא – פירושו: לבדו. ואחרי כן דמתרגם מתרגם לבדו, אלא שנים קורין יחד
 2 ומתרגמין יחד.
 3 **אבל** שנים לא – הוא דאמרין בכי דבי (דף טז א ושם) שמונה מקום שבתורה יחד
 4 קורא אותם – לא שלא יקרא אחד עמו, דאי כל התורה נשאל, אלא שלא יתקע
 5 לשנים, דא' ארבעה וזו ארבעה. ומה שחלקם
 6 לקרות שנים בתורה – מטוב אמרתי דפרק בתרא
 7 דבבורים (משנה ו) דתני: בראשנה כל מי שידע
 8 לקרות – קורא. וכל מי שאינו יודע לקרות –
 9 מקוין אותו. נמנעו מלחבא בבורים. החקטן
 10 שידע מקוין את מי שדוא יודע ואת מי שאינו
 11 יודע.
 12 **כמאן** מצלינן זו היום תחלת מעשיך – תמהה
 13 הא ק"ל רבוי דדעשה. כדאמרין בכי
 14 (דף יב א) לתקופה ב' ידעשה ואומר רית: לקדיל
 15 כרב עינאי: דפרך משהו יובל. ורב עינאי היק'
 16 והוא אימא "זה היום תחלת מעשיך" דאיתיה
 17 בראש השנה ליתיה ביובל אלא ודאי הא
 18 דאמרין ליה – לאו משום ברייתו של שלום, אלא
 19 משום תחלת מעשה דין שיהעילם נדון בו
 20 דהתקיים אל. וזה שייך נמי ביובל דיובל,
 21 דהוקש ליה, כדלמנן בפרק בתרא (דף לא.)
 22 (אבל כשאר יומי לא) ואע"ז דתנינא ליה שפי' –
 23 רב עינאי לא יחד ביה. ומיחו. לאידך לישנא
 24 קשיא. דאמר: ומני רלא ב"א. אלא היה ליה לשנא
 25 דזה היום תחלת מעשיך לאו אבריתא עלם קאי.
 26 ומי שחייב ליה הקליב בשנים שמונה עצרת ב"א.
 27 דאמר בתשרי נברא העולם, וכל מסא יסר כר
 28 ידעשה – אומר ר"ת דאלו ואלו דברי אלהים חיים.
 29 ואיכא חזקיה דבתשרי עלת ממשבת לבראות
 30 ולא נברא עז ניסן, ודכוותה אשכחן בפרק "עשיין
 31 ספין" (עירובין דף ט"א ושם) גבי ארס, שעלה
 32 ממשבת לבראות שנים, ולבסוף לא נברא אלא
 33 אחד.
 34 **כמאן** ולא כו' אליעזר – תמהה לא ע"כ לא
 35 שוה לכל מילה, דהנתיב למנן בפרק
 36 בתרא (דף לא) שוה יובל ליה ליה לתקעה
 37 ולברכות. אלא שבזיבול תוקעין בן בדי' שקשונו
 38 את החדש בין בדי' שלא קשוו את החדש, וכל
 39 יחד ויחד חייב לתקוע. **שופר** שנסדק ודיקו
 40 פסול – פי' כגונסתו: דהיה ליה כשני שופרות.
 41 משמע, שר"ל שנסדק לגמרי, שנחלב לך חתיכות
 42 שאם היה מתובר מצד אחד – אין לו שני שופרות.
 43 ותימה: דאם נתקל לגמרי – היית דבק שברי
 44 שופרות ולכן נוסדק – נוסדק – מצד אחד לארבו
 45 על פני כולה, ולפי שאין שם שופר עליו, וכש דבק
 46 שברי שופרות, אלא זו אין עריך לומר זו קתני.
 47 א"נ: יתרו סופר להפריד בשנסדק מצד אחד ודיקו
 48 משאם עשה שופר אחד של חתיכות, והיו שם
 49 שופר עליו ספי' – קא משמע לן, דבכ שברי
 50 שופרות נמי לא מיפסול משמע שנים ושלתה
 51 שופרות, אלא דאין לו קרוי שופר. אי נמי: משום
 52 דבכתי (ויקרא טז) "זהבנית" – דרך העברות, כי
 53 דבכי דפסלתי הפכו ותקע בו, משום דבענין דך
 54 העברתי ואפילו נפסל מטעם שנים שופר ושלתה
 55 שופרות – אין קשיא כלום.
 ניקב

קפר

השנה. ראודו בית דין - פרק שלישי דף כו עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - רש"י (שינויול"ץ)

תוספות

1 **ניקב** וסתמו אם מעבב את התקיעה פסול אמר לאו כשר - אם נפרשה דארייר לארד
2 הוסימה, לפי שלא הודלקה סרימת הנקב אין הרוד יוצא בפשיטתו מעבב את הקול
3 קשיא: וכן דקל הקולות כשרין בשופר. בדארמינין בגמרא. מה לי מעבב מה לי אינו מעבב?
4 ונראה דארייר קודם סתמו, וקודם כנסתו היה הנקב מעבב את הקול, שהיה הקול משתנה
5 ממתנת הנקב, וכסתמו חזר לכמות שהיה.

6 ובירושלמי טרם בחרתי: אם היה מעבב קודם
7 סתמו - פסול כסתמו. וטעמיה דפסול - כיון
8 דסתמיה: וכן דקל הקולות כשרין בשופר, משום דרשמו ארד אמר
9 רתמנא שלא יסיע ערב ארד לקול, כמו עפרו
10 וזה דאם נשתנה קולו - פסול, אבל אם לא היה
11 מעבב את התקיעה, שלא נשתנה קולו מלמוליה
12 ממתנת הנקב - הרי הוא באילוי לא ניקב, ואין
13 לחוש במה סתמו, והיכא דהיכא את סתמו - קאמר
14 בריהא דרבי אלעזר, משום דל' קולות - כשרין
15 כשרין בשופר. והשתא רבי נתן דקאמר בגמרא:
16 במניו - כשר, שלא במניו - פסול. ע"כ ארדה
17 מעבב את התקיעה קאי, דאפי' כשר במניו. דלא
18 ר' יוחנן קאמר עלה בגמרא הווא ששתיערי רובו
19 והוא שפתת רובו, ואי אפשר לנקב גדול כל כך
20 שלא יעבב את התקיעה. ומתני ברבנן, אי ר' כר
21 נתן, ובשאלו במניו לילישנא קבא דרבי יוחנן.
22 ומיהו, לאיך לישנא דרבי יוחנן, דקאמר שלא
23 במניו פסול, הווא שפתת רובו. משמע, אבל
24 במניו אף על פי שפתת רובו - כשר. קשיא: ומתני
25 במתא דר' ע"ה דאמר רבנן בין במניו בין שלא
26 במניו פסול - ועמיד מנן כן רבי יוחנן שפנתה
27 רובו. דמאי ארבי לרבי נתן מלרבנן, מנן שדמיה ל'
28 לרבי נתן סברה דלא נפתח רובו כשר אפילו שלא
29 במניו. לפה לא אמר מנן כן רבנן? ובריה
30 ברייתא דרבי יוחנן, דאפי' כשר אפי' בפתת
31 אלא מעוטו - אי אפשר שלא יעבב הנקב את
32 התקיעה אם לא נסתמו, ואפילו הכי כשרו ולכן
33 נראה דהוא לפרש מנא דאם מעבב את התקיעה -
34 לארד שסתמו קאמר, ובירושלמי קתני מלמוליה
35 דרבנן בין במניו בין שלא במניו אם מעבב
36 התקיעה - פסול, ואם לאו - כשר. וכן בתוספתא
37 (פ"ב) ובירושלמי קאמר בירושלמי רתמני ר' נתן,
38 ומסקנא דשמעתא וזהלכו למעשה נראה דרשמו
39 שניקב וסתמו מניו חזרו לקולו לכמות שהיה
40 מלמוליה קודם סתמו, לית ר' יוחנן דרבי יוחנן
41 אפילו היה מעבב התקיעה קודם שנסתמו. דפי ה'
42 עיקר. דאם מעבב את התקיעה לארד שסתמו
43 קאמר, ולא סתמו כלל כשר. אפילו מעבב הנקב
44 את התקיעה כדקאמר בירושלמי - רבלי
45 הקולות כשרין בשופר. א"ר' קצרו כשר -
46 איצטרך לאשמעוניה דלא תימא דפסול משום
47 ברתותי וזעברתי.

1 **גמ'** הקמירו על גלדו - נדר גלד, נכפנים פסול - שהתקיעה הויה. אם קול חיצון שמע
2 לא יצא - דאיכא מדרתה הפנימי מנספקת התקיעה. כבתנא - בהפכיית חלוק לעשות
3 פנימי חיצון, שפיצי את הרחב - ברתותי, ועקבתי - דרך העברתו. כדרך שהאיל
4 מעבירו בראשו כבתנא מוסיפי דרבכ כשרי שופרות בו. במניו כשר - אם אינו מעבב את
5 התקיעה. נסדק - כולו. וכן נסדק לחבוב - כל
6 רובו להקיפו. אם נשתריי בו - מן מוקם הסדק
7 עד מקום הנחת פה שיעור תקיעה כשר - השיב
8 ליה מאן דאשתקיל כוליה, ודחה ליה אחיך
9 וקצרו - צורו - לשון יבש, רויישו בלע"ז. קצרו
10 נקבו. וקס"ה נקב תחת פה קאמר. שקדחו
11 כחיותי - כשהוא מותר כבתנא עעם בולט מן
12 הראש ונכנס לתוכו, ומצויאן אותו מוכחו. וה'
13 דלא הוציא, אלא נקב את היתרת. אותו
14 העומיין בבור יצאו - שחן קול השופר לעולם
15 שמנו. איכא דרמי ליה מירמא - יש תלמידים
16 שאין שונן לזה דרב הונא כמעט יצא שני
17 לפרשי מתנויין, אלא רוב מירמא מתנויין
18 וברייתא אהרדי, ועלה קאי רב הונא ומשני.
שמע

1 **ניקב** וסתמו, אם מעבב את התקיעה פסול, ואם לאו
2 כשר. התקוע לתוך הבור, או לתוך הדות, או לתוך
3 הפיפוס, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הברה
4 שמע לא יצא. וכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת
5 או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר
6 או קול מגילה, אם פונו לבו יצא, ואם לאו לא יצא.
7 אף על פי שהיה שמע וזה שמע, זה פונו לבו וזה לא
8 פונו לבו. **גמרא** תנו רבנן: אוחך וקצרו כשר, גרדו
9 והקמירו על גלדו כשר, ציפחו והב, במקום הנחת
10 פה פסול, שלא במקום הנחת פה כשר. דציפחו והב
11 מכפנים פסול. מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה
12 פסול, ואם לאו כשר. ניקב וסתמו, אם מעבב את
13 התקיעה פסול, ואם לאו כשר. נתן שופר בתוך שופר, אם קול פנימי שמע יצא, ואם קול
14 חיצון שמע לא יצא. תנו רבנן: גרדו, בין מכפנים בין מבחוץ כשר. גרדו והקמירו על גלדו
15 כשר. הניח שופר בתוך שופר, אם קול פנימי שמע יצא, ואם קול חיצון שמע לא יצא. הקבו
16 ותקע בו לא יצא. אמר רב פפאי: לא תימא דהפקיה כבתנא, אלא שדחיה את הקצרו וקצרו
17 את דרקה. מאי מעמא כדרב מתנה, דאמר רב מתנה: "העברתי" דרך העברתו בענין. "דיבב
18 שכרי שופרות פסול": תנו רבנן: הוסיף עליו כל שהווא, בין במניו בין שלא במניו פסול.
19 **ניקב** וסתמו, בין במניו בין שלא במניו פסול. רבי נתן אומר: במניו כשר, שלא במניו פסול.
20 במניו כשר אמר רבי יוחנן: והוא שגשתייר רובו. מכלל דשלא במניו, אף על פי שסתמו
21 רובו פסול. איכא דרמי לה אסיפא: שלא במניו פסול. אמר רב יוחנן: והוא שפנתת רובו.
22 מכלל דבמניו, אף על פי שפנתת רובו כשר. ציפחו והב, מכפנים פסול, מבחוץ אם נשתנה
23 קולו מכמות שהיה פסול, ואם לאו כשר. נסדק לאחוריו פסול, לרוחבו אם נשתריי בו שיעור
24 התקיעה כשר, ואם לאו פסול. ומנא שיעור תקיעה? פירש רבן שמעון בן גמליאל: כדי
25 שיתאזונו בירו ויראה לבאן ולהאן. מדה קולו דק או עבה או צירו כשר, שקבל הקולות
26 כשרין בשופר שלחו ליה לאביה דשמואל: קדחו ותקע בו יצא. פשיטא, מלדו נמי מקדח
27 קצרו להו! - אמר רב אשי: שקדחו בכורתו, מהו דתימא: מין במניו חוצץ, קא משמע על
28 "התקוע לתוך הבור או לתוך הדות" כו'. אמר רב הונא, לא שנו אלא לאותן העומרים על
29 שפת הבור. אבל אותן העומדין בבור יצאו. תניא נמי הכי: התקוע לתוך הבור או לתוך
30 הדות יצא. והתנין: לא יצא! אלא לאו שמע מינה כדרב הונא, שמע מינה. איכא דרמי
31 להו מירמא, תנו: התקוע לתוך הבור או לתוך הדות לא יצא, והתניא: יצא! - אמר רב
32 הונא: לא קשיא: פאן לאותן העומיין על שפת הבור, פאן לאותן העומיין בבור. אמר רבה:
שמע

1 **צפחו** זה במקום הנחת הפה - זה נראה לפרש דרבי השופר במקום שפניו פיו קרי מוקם הנחת הפה. ושלא במקום הנחת פה - היינו מתכוין. אבל איכ - היינו עפרו וזה מתכוין, ואם
2 נפרש דשלא במקום הנחת הפה היינו ראשו האחד לצד הרחב - הא אמרינן בסמוך הוסיף עליו כל שהווא. בין במניו בין שלא במניו פסול. היינו יכולין לפרש דחתם בשאין בין הכל
3 אלא שיעור שופר, ורוח, **צפחו** מכפנים פסול - לפי שאין קול שופר אלא קול וזה. וכן מבחוץ כיון דנשתנה קולו. **גמ'** חיצון שמע לא יצא - שהקול יצא באויר שבין חיצון לפנימי,
4 והיינו ב' א' ג' שופרות. **נסדק** לארכו פסול - לא תנו הבא: אם נשתריי בו שיעור תקיעה כשר, כדקתני גבי נסדק לחובם, משום דלארכו לא מיפסל איכ' נסדק על פני ארכו, מראשו ועד
5 סופו. **ושמע** קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא - את דארמינן בפי' "כל גנות" (עירובין דף ע"ב. שם) ציבור בקנטה שילחי ציבור בגדולה - אין יוצאין ידי חובתן. שאני החם ודליכא
6 עשרתו שם מליח ציבור. את דארמינן "כיצר צולין" (ספחים פ"ה. שם) מן האנק ולחץ כלחץ, ואמר רב: וכן בתלפלו. ורבי יוחנן שם לוי אמר: אפילו מתיחם בין ברזל אתה מנספק
7 בין ישראל לאביהם שבשמים, קשה. במנאי קא מירידי א' לענן ערוך, בנזן צבור שיעור צבור או ט' ויחיד - אם כן הוא סוגיא דרכל גנות' דלא כרבי יוחנן שם לוי, וכוותיה קיימא לך, דהא
8 דניש קימי לרדדויה, מרובחא משהיה ב' ו' דאלי' נאמרוין (דף ח"ג. שם) ותיחתי מינה ראייה לכרבת נהיגים דתאן מדרתה מנספקת. ואי לענן לאצת איירי - אם כן שם מתנויין לרבו רש
9 לומר דארייר לענן לעשות עם הצבור קדושה ויהא שניה רבא, משום דארמינן (מכרות דף כ"א. כ) כל דבר שבקדושה לא את פרות מי, אבל בתקיעה מנוגלה קמא
10 בשופר

ראש השנה - ראודו בית דין - פרק שלישי דף כח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזילץ) קפטן רש"י

1 שמע מקצת התקיעה בבור בו' - קא טלאק דערן דאכי קמה איה עמוד הוא בשפת
2 הבור, וחיבור תוקע וינא לחוץ בחצי התקיעה, ואשמעין הבא בקצת נמי וינא.
3 קודם עמוד השנה - לאו ומנה הוא, כארמיתין מבסכת עיניה דף כ"ב, כל היום כשר
4 לתקיעת שופר, וילין טעמא מ"יום תרועה יהיה לבס" - זיל לילא, הכי גרסין:
5 למידיה דשופר רבא כי שמע איניש סוף תקיעה

6 בלא תחילת תקיעה ינא ומנלא ברי, תקע
7 בראשונה - פשוטה שלפני תרועת המלכות.
8 ושכן בשנה - משהושה על אודיה בשנים.
9 ותבין לצאת בה אף ידי פשוטה שלפני תרועת
10 הבורנות, שתעיד עליו לתקוע תיכף לו. אם
11 קול שופר שמע - בלא קול הברה - ינא. אם
12 קול הברה שמע - עם קול השופר - לא ינא.
13 בתוקע תרועה לפשיה - ואין אחר עמו לצאת
14 בו אלא תוקע ועולה הוא, ולדרייה תחילתה
15 וסופה כהכשר, ובתחילה הוא וחשופי בבור,
16 ואנור לעיל דף כ"ב, און תרועה מרוב
17 ינא, של עולה - ותלשו מחיים, אדילו לאחד
18 וירוק - אין מעלה כל בוערה ולא קביעה,
19 שהכל לדברים, כארמיתין במנחתו דף ג"א,
20 ובחיובו דף פ"א, אמר: ילו יחיה בעולתו
21 ונאמר: ילו יחיה באימה, מה אשם באמתו, כד
22 מותרין - אף עולה עצמותיה מותרין. שלשים
23 לא בני מעלה נינו - דאין מעלה בשופר,
24 קלים אלא בראשית, ולאודי וירוק, כשחבורה
25 לחלק גבה, לא ליהנות נינו - לישראל, ליהות
26 קומוה להם הנאה, אלא לעיל על אצראים
27 ניתנו. בשופר של ע"ז - ששימשו בו לע"ז.
28 ונאמר בראשית, כדניני מבסכת ע"ז דף כ"א,
29 יאמר האבדון את כל המקומות, בכלים
30 שנמשחו בהן לע"ז הכתוב מדבר, ואם תבקע
31 ינא - דמעות לאו הנאה ניתנה, כדתי מן
32 שקיעה - דהא לשריפה קאי, וכשרף דמי.
33 ושופר בני שיעור, כדאמר לעיל דף כ"ב,
34 כדי שיאחזקו בידו ויראה לבאן ולבאן, מתי
35 לתקוע לו - טעמא דכולהו משום דמעות לא
36 לא ניתנו ניתנו, תבין מזה עליו בשפת השופר -
37 שאין את אלל בראת קום הנעה, ומעות לא
38 ניתנו ליהנות, אבל לא בימות החמה - אדאיכא
39 בראת הננה, כשפאזרו פריים - ואע"ז שלא
40 נתבון לצאת ידי חובת מצה בלא ראשון של
41 פסח - ינא, תחילת לשרי - לשורר ולומר, כן
42 שמעתי מפני מורו הוקן, וביסודו של מור רבי
43 יצחק בן יהודה ראייה: התוקע לשרת להבריה
44 רוח רעה מעליו, ושישא - וראת כדתי, כן מורו
45 הדינא חתם אבל פנה קאמר דימנא והא אבל
46 ונתנה וחיבורו, לחכך לאו מתקום הוא.
47 שריא אף לענין חילוק הנאה אמרין (בכחות) דף
48 יט"ב, המתקע בחלבים ובעריות - חיבי, שכן
49 נתנה.

17 ליה ליתא בשופר: כפאז ולינא, כפאז מאן? אולימא כפאז שד' והתניא: עתים
18 חלים עתים שומה, כשהוא חלוב, הוא הפסח ללך דרין, כשהוא שומה הרי הוא
19 כשהוא ללך דרין - אמר רב אשי - שפאזוהו פריים, אמר רבא, זאת אומרת: התוקע
20 לשרי ינא, פשיטא, היינו הך? - מהו דתימא: חתם "אכול מצה" אמר רבמינא והא אכל
21 אכל

רייתא תניא, ר' יוסי אומר: א"פ שטבל בחרות - מנחה להביא לפני מנחה חרות וחרוטה, ודתי ע"כ לאו משום הכירא הוא, מרקתינא מנחה, אלא משום דמעות צריכות כותה, והשתא
59 מה שהורין דבר לדיק פנאן אלא הביא מבריתא דהמם, דקתי בדיא - דהיא אימנא דינו בירוק רבנן, אבל מנחה דאורייתא - כתיב בונה, ומה שמקשה עליו מבריתא דלפנן, ולא
60 פריך מרבי ינא - דהיה המצי לרחיץ עלמול עתים משום הכירא.

1 **שופר** של שולה לא יתקע - כלומר: בבית, ואם תקע כלומר שגונג - ינא, דרשונג
2 מעל, ונפיק לחילין, אבל מבני אין מעלה ולא נפיק לחילין - כשחולק בין
3 עולה לשלישיה: הדי יכול לחלק גופה בין מודל שגונג, אבל השתא מחלק שגונג עולה
4 **אמר** רב יהודה דשופר של ע"ז לא יתקע עמו וינא - תימנה, מאי שנא משתא
5 ינא - מאי תמוצת ליהנות ניתנו ורבינו נתנא
6 גרס הבא רבא, ותימנה דבסוף "כסוי הדם" וחילין
7 דף ט"א, ושם תניא: חתם וינא, וכן קשיא
8 אודיהא בראת דאמר רבא בפרק "מעות חליתין"
9 (בימות דף ק"ג, ושם) הליצה בסנדל שאינו שלו
10 ובסנדל של ע"ז - הליצה כשרה, ולא אמרין
11 מנחת שיעוריה, ופרישת כותה בשלהי "כסוי
12 הדם" ופ' "לולב הגזול" (סוכה דף לא, ב, ברה
13 באשתי).
14 **המודר** הוא משופר מותר לתקוע בשופר של
15 מצה - בפרק ב' נדרים דף ט"ו,
16 מולק אביי בין "דנאט סוכה עליו" לאמר: שלא
17 אתנה מן הסוכה, דיכול לאסור הסוכה עליו -
18 שאינה משועבדת לו, אבל אין יכול לאסור עצמו
19 על הסוכה - שהוא משועבד לה, ופריך עלה רבא:
20 וכו' מנחת ליהנות ניתנו אלא אמר רבא: וה
21 דאמר "שיבת סוכה עליו" לא דאמר "שבעה"
22 שלא אשכ בסוכה, ולדריה רבא הדיה שמע דבאן
23 נמי, אי אמר "נאט שופר עליו" - מותר לתקוע
24 בשופר של מצה, דמעות לאו ליהנות ניתנו, אבל
25 אם אמר "תקיעת שופר עליו" - לאסור לתקוע
26 בשופר של מצה, אפי' לרבא, כמ' דאמר בני
27 סוכה, אבל לא נחלק משום דרבי סוכה - בלאו
28 מצה: שי הנאה בישיבה, אבל שופר, אי לאו מצה
29 אלא הנאה בתקיעה, דאני מנחן לשהי, ועל
30 סוגיא דהתם קשיא, דמשמע דהא קאמור
31 "שבעה שלא אשכ בסוכה" וכן דאני יכול
32 לאסור עצמו על סוכה, לפי שהוא משועבד לה,
33 אבל אמר "שיבת סוכה עליו בשבעה" - אסור
34 לכל בני כנסת, ומאי חזני בדרבי' ממשבשות,
35 דקתי התם, הא עניניה חלין בענין אחד? וש
36 לומר: נדרים חלין בכל ענין, ושימי, דהיי
37 אהתא דתמן, כארמיתין בריש מסכת נדרים דף
38 (ב'ב) נדרים דתימין מירי דמיתוס הפנא נדרים
39 באפקי שבעה דקאמר נפשיה מן הפנא, ולכן
40 חלים נדרים בכל ענין שימנא, דאן מדיכא
41 דחזיני הנאה, משום דמעות לאו ליהנות ניתנו,
42 ומה שמקשה שם בין אמר "שיבת סוכה עליו"
43 לישבועה שלא אשכ - לא בא אלא לומר שיש
44 חילוק בין נדר לישבועה, לפי שהנדר בכל ענין
45 שימנא מיתוס תפניו עליה, והשבעה בכל ענין
46 שימנא סאכי נפשיה מן הפנא, **המודר** הנאה
47 מנעיה - דהא דאימריך בריש דמיתוס מדר הנאה
48 מחבירו ומשופר ומנעיה - דסדי אמנא: דאק
49 במדר מחבירו הוא ודרישין לתקוע לו ולהות
50 משום דהתם מדר מחבירו אין דעתו על דבר
51 משום דסאכי נפשיה בדיא, אבל אם פירש
52 בדיא מנעיה ומשופר - אסור - קמ"ל.
53 **אמר** רבא זאת אומרת התוקע לשרי ינא -
54 דמעות אינן צריכות כותה, כפ' ש"רי
55 מפסחים" פסחים דף ק"ד, משמע דהדי פלוגתא
56 גבי הביאו לפניו מטבל בחרות, דקתי בני' אבלו
57 ומנא - ינא, אבלו בשלא מתבין - ינא, ובאריך
58 ברייתא תניא, ר' יוסי אומר: א"פ שטבל בחרות - מנחה להביא לפני מנחה חרות וחרוטה, ודתי ע"כ לאו משום הכירא הוא, מרקתינא מנחה, אלא משום דמעות צריכות כותה, והשתא
59 מה שהורין דבר לדיק פנאן אלא הביא מבריתא דהמם, דקתי בדיא - דהיא אימנא דינו בירוק רבנן, אבל מנחה דאורייתא - כתיב בונה, ומה שמקשה עליו מבריתא דלפנן, ולא
60 פריך מרבי ינא - דהיה המצי לרחיץ עלמול עתים משום הכירא.

פרק רביעי

הלכה א' מתני' השולח גט לאשתו, והגיע בשלית. או ששלח אחריו שלית, ואמר: "גט שנתתי לך בטל" – הרי הוא בטל. קדם אצל אשתו, או ששלח אצלה שלית, ואמר לה: "גט ששלחתי לך בטל הוא" – הרי זה בטל. אם משנהגיע גט לידה – אינו יכול לבטלו.

[דף כ' ע"א]

גמרא הדין פליגא על רבי יוחנן! דרבי יוחנן אמר: אדם מבטל שליחותו בדברים. פתר לה: משום חומר הוא בעריות.

עשה שלית להוליד את הגט – צריך ליתנו לה בפני שנים, ואין השלית עולה לו משום שנים.

הלך השלית לבטל את הגט – צריך לבטלו בפני שנים, והשלית עולה משם שנים.

הלך לבטל את הגט, אשכחיה באיסקרמא. אמר ליה: הווא גיטא דיהבת לה? אמר ליה: יבילי לה. מי מושפתעי, שמע נפיל מיניה. אמר ליה: לא אמרת לי יבילית לה? אמר ליה: יבילי לה ואמרת לי, והא לי בידך. מה? מאחר שיש בידו לגרש – נאמן. או, מאחר שנמצא בידו – אינו נאמן.

חלה שלית, מה את עבד ליה? בגיטין, בקידושין. אין תעבדינה בגיטין, ביד כל אדם מצוי לגרש. אין תעבדינה בקידושין, לא ביד כל אדם מצוי לקדש.

הלכה ב' מתני' בראשונה היה עושה בית דין במקום אחד ומבטלו. התקין רבן גמליאל תוקן שלא יהיו עושין בן מפני תיקון העולם. בראשונה היה משנה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה. התקין רבן גמליאל תוקן: שיהא בותב, איש פלוני וכל שם שיש לו, אישה פלונית וכל שם שיש לה, מפני תיקון העולם.

גמרא לית הדין פליגא על ריש לקיש? דריש לקיש אמר: אין אדם מבטל שליחותו בדברים! פתר לה: בבית דין שכחו מרובה.

מפני תיקון העולם. אמרין בשם ריש לקיש: שלא תבוא לידי ממזירות. ואמרין בשם ריש לקיש: שלא תהא יושבת עגונה. מאן דאמר שלא תהא יושבת עגונה, סבורה שביטל והוא לא ביטל, ונמצאת

יושבת עגונה. ומאן דאמר שלא תבוא לידי ממזרות, סבורה שלא ביטל, והוא ביטל, והיא הולכת ונישאת בלא גט, ונמצאו בניה באין לידי ממזרות.

סבורה שביטל, והוא לא ביטל, וכא אחר וקידשה, תופסין בה קידושין, והיא סבורה שלא תופסין בה קידושין, והיא ממתנת עד שימות בעלה הראשון, והיא הולכת ונישאת, ונמצאו בניה באין לידי ממזרות.

אמר רבי מנא: סלקית לשיירא, ושמעית לרבי יעקב בר אהא ורבי אימי בשם ריש לקיש: שלא תבוא לידי ממזרות.

אמר רב הונא: אפילו במאן דאמר שלא תהא יושבת עגונה, אית ליה שלא תבוא לידי

[דף כ' ע"ב]

ממזרות.

עבר וביטלו? נישמעניה מן הדא: אם ביטלו – הרי זה מבוטל; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו יכול לבטלו, ולא להוסיף על תנאו. יאות אמר רבן שמעון בן גמליאל, מאי טעמא דרבי? דבר תורה הוא שיבטל, והן אמרו שלא יבטל. ודברייהן עוקרין דברי תורה!

וכי זיתים על שמן, וענבים על תימן, לא תורה הוא שיתרום, והן אמרו שלא יתרום מפני גזל השכט. ולא עוד, אלא שאמרו: עבר ותרום – אין תרומתו תרומה! רבי אשעיה בר אבא אמר לרבי יודן נשייא: באגדה דסבך מאן דייק לן?

איש פלוני וכל שם שיש לו. הנע עצמך, דהוה שמייה ראובן ואפיק שמייה שמעון! אלא: אני פלוני, וכל שם שיש לי.

יותר מיכן אמרו. היו לו שתי נשים, אחת ביהודה ואחת בגליל, ולו שני שמות, אחד ביהודה ואחד בגליל. וכתב זה שביהודה לגרש זו שבגליל. ושבגליל לגרש זו שביהודה – אינה מגורשת.

מתניתא – שהיה מיהודה וכתב לגרש בגליל. ומגליל וכתב לגרש ביהודה. אבל אם היו מיהודה וכתב לגרש ביהודה. מגליל וכתב לגרש בגליל – הרי זו מגורשת. אמר רבי אילי: בתחילה צריך לומר: "אני פלוני שמייהודה עם כל שם שיש לי בגליל".

אם היה שרוי במקום אחר – מגרש לאי זה שירצה. אמר רבי יוסי: הדא דאת אמר לשעבר,

[דף כ"א ע"א]

אבל לכתחילה – צריך למיעבד בהדא דרבי אילי. אמר רבי אבין: אם יצא לו שם במקום אחר – צריך להזכיר שלשתן.

תמן תנינן: כותבין גמ לאיש אף על פי שאין אשתו עמו, ושובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה, ובלבד שיהא מכירם, והפעל גותן את השקר.

אמר רבי אבא: צריך שיהא מכיר את שניהן. אמר רבי לא: צריך שיהא מכיר לאיש בגמ, ולאשה בשוכרה. רבי אבון בר חייה בעי קומי רבי: הגע עצמך, שהביא אשה אחרת וגייר בה: אמר ליה: לכשיבואו ויעידו העדים, ולא בן אמר ריש לקיש: עשו עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בבית דין! תמן – בשאמרו לא התמנו כל עיקר. ברם הכא – באומר: בזה התמנו, ולא התמנו על זה. מתניתא פליגא על רבי אבא. בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה. אם במכירה, בזה צריך לשנות את שמותם! אית בר נש דחכמין לחבריהון באפיו, ולא ידעין שמהתהון.

מתניתא פליגא על רבי אילי. התקין רבן שמעון בן גמליאל שיהו כותבין איש פלוני וכל שם שיש לו, אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם. מתניתא – במגרש בעל כורחו. מה דאמר רבי אילא – במגרש ברצונו. ואית דבעי מימר: במגרש במקומות אחרים, מה דאמר רבי אילי – במגרש באותו מקום.

בהדא דושו אחוי דדודו הנה משבק איתתיה. אתא עיבדא קומי רבנן, אמרין: היא תתן אנרא. והתנינן: הפעל גותן את השקר! רבי אילי בשם שמואל: במוחלת לו פתובתה.

[דף כ"א ע"ב]

הלכה ג' מתני' אין אלמנה נפרעת מניכסי יתומין אלא בשבועה. נמנעו מלהשביע. התקין רבן שמעון בן גמליאל שתהא נודרת ליתומין כל מה שירצו, וגובה את פתובתה. והעדים חותמין על הגמ מפני תיקון העולם. והלל התקין פרובול מפני תיקון העולם.

גמרא בראשונה היו נשבעות לשקר, וקוברות את בניהם, שנאמר (ירמיה ב) לשוא הפיתי את בניהם. ועוד, שאימת נדרים גליהן יותר מן השבועות.

עברה ונשבעה – רב הונא אומר: אם נשבעה, נשבעה. רב אומר לפלתיא: אילו לא דאנא וותרן, אפילו קלוסימיה דעל רישך דידי הוא. שמואל אומר: זכת בבלים שעליהם. מתניתא מסייעא ליה לשמואל: אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בנו.

רב הונא אומר: מפני מה התקינו זמן בגט? מפני מעשה שאירע. מעשה באחד שהיה נשוי את בת אחותו, וינת עד שהיא אשת איש. הלך והקדים זמנו בגט. אומר: מוטב שתידון בפניה ואל תדון באשת איש.

אמר רב הונא: קשיתא קומי רבי יעקב בר אחא: כמאן דאמר: מעשרות – מן דבריהן. ברם כמאן דאמר: מעשרות – מן התורה, והילל מתקין על דבר תורה? אומר רבי יוסי: וכי משעה שגלו לבבל, כלום נפטרו אלא ממצות התלויות בארץ, והשטמט כספים נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ?

חזר רבי יוסי ואמר: (דברים טו) זה דבר השמיטה, שמוט. בשעה שהשמיטה נוהגת בארץ מדבר תורה – השטמט כספים נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ דבר תורה. בשעה שהשמיטה נוהגת בארץ מדבריהם – השטמט כספים נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ מדבריהן. (תמן תנינן אמרין אפילו כמאן דאמר מעשרות מדברי תורה – השטמט כספים נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ מדבריהן) תמן אמרין: אפילו כמאן דאמר מעשרות מדברי תורה, מודה בשמיטה שהיא מדבריהן. וזה דבר השמיטה, שמוט. רבי אומר: שני שמיטין, שמיטה ויובל. בשעה

[דף כ"ב ע"א]

שהיובל נוהג – השמיטה נוהגת מדברי תורה. פסקו היובלות – נוהגת שמיטה מדבריהן. אימתי פסקו היובלות? לכל ישביה – בזמן שיושבין עליה, ולא בזמן שגלו מתוכה. היו עליה והיו מעורבבין, שכט יהודה בבנימין ושכט בבנימין ביהודה, יכול יהא היובל נוהג? תלמוד לומר: יושביה. לכל יושביה. נמצאת אומר: ביון שגלו שכט ראובן וגד וחצי שכט מנשה – בטלו היובלות.

הלכה ד' מתני' עבד שנשבה ופדאוהו. לשם עבד – ישתעבד. לשם בן חורין – לא ישתעבד. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בין כף ובין כף ישתעבד. עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים, ושחררו – שורת הדין אין העבד חייב כלום. אלא מפני תיקון העולם בופין את רבו ועושה אותו בן חורין. וכותב שטר על דמיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו כותב אלא משחרר.

גמרא רבי אבהו בשם חזקיה: בדין הוה שאפילו לשם עבד לא ישתעבד, ולמה אמרו ישתעבד? שלא יהא העבד מכריח עצמו מן שבויו. אמר רבי זעירא: מתניתא אמרה כן: רבו נותן את דמיו ומשחררו. לא אמר אלא – רבו, הא אחר – לא.

רבי אילא בשם רבי יסא: בדין הוה, אפילו לשם בן חורין, ישתעבד. ולמה אמרו לא ישתעבד? שלא להוציא לונה על בני חורין. אמר רבי יוסי: אם בן רבן שמעון בן גמליאל אומר: בין כך ובין כך ישתעבד, שבשם שישאל מצווין לפדות בן חורין, כך הן מצווין לפדות את העבדים.

[דף כ"ב ע"ב]

אזן תנניא קדמיא סבר מימר: מצווין הן לפדות בן חורין ואין מצווין לפדות את העבדים.

רבי יעקב בר אידי בשם ריש לקיש אמר: הלכה ברבן שמעון בן גמליאל.

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: אמר ייסי בן שאול בשם רבי המתתיאש בעבדו – אינו רשאי לשעבדו, וצריך לכתוב לו גט שיהרור. שמע רבי יוחנן, ואמר: ופה לימדני רבי יהושע בן לוי. כלום למדו גט שחרור, לא מאשה? מה אשה אינה יוצאה משום ייאוש שצריכה ממנו גט, אף עבד אינו יוצא משום ייאוש, וצריך גט שיהרור.

שמעון בר בא בשם רבי יוחנן: עבד שברה מן השבויון אצל רבו – אין רבו רשאי לשעבדו, וצריך לכתוב לו גט שיהרור.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן אמר: המפקיר את עבדו – אינו רשאי לשעבדו, ואינו רשאי לכתוב לו גט שיהרור. אמר ליה רבי זעירא: כל עמא אמרין דהוא צריך, ואת אומר: אינו צריך! שמו אינו מעכבו מלזבל בפסח, פהיא דתני (שמות יב) וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו. בשעה שהוא עובד את רבו – הוא מעכבו לזבל בפסח, ובשעה שאינו עובד את רבו – אינו מעכבו מלזבל בפסח.

סימא שתי עיניו באחת, הפיל שני שיניו באחת – יוצא בהן לחירות. זו אחר זו – יוצא לחירות בראשונה, ונותן לו דמים בשנייה.

רבי אילא בשם ריש לקיש: במאן דאמר: אינו צריך לכתוב לו גט שיהרור, ברם כמאן דאמר: צריך לכתוב לו גט שחרור, ואת אומר: משלם לוי!

אין לי אלא היוצא בשן ועין. מניין היוצא בכיפה ובהרנירק טיאזנום.

[דף כ"ג ע"א]

ובקורות של מלכים? תלמוד לומר להפשיי ושלחנו. מכל מקום.

בניו מה הן? היוצא בשן ועין – בניו עבדים. והיוצא משום ייאוש – בניו בני חורין. אמר רבי יוסי בר רבי בון: לא מסתברא חילופין? היוצא בשן ועין, הואיל ושיקררתו התורה – בניו בני חורין. והיוצא משום ייאוש, הואיל ולא שיקררתו התורה – בניו עבדים!

גר שמת, ובין בן ישראל את נכסיו, והיו שם עבדים, בין גדולים בין קטנים – יצאו לחירות. אבא שאול אומר: גדולים – יצאו לחירות. קטנים – לא יצאו לחירות. למה? שהן יצאו במיתת רבן. מעתה, אפילו גדולים! אמר רבי בא: גדולים, על ידי שיש בהן דעת לזכות את עצמן – יצאו לחירות. קטנים, על ידי שאין בהן דעת לזכות לעצמן – לא יצאו לחירות.

רבי יהושע בן לוי אמר: הלכה באבא שאול. מחלפא שימתייה דרבי יהושע. תמן אמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: ורבי יוסי בן שאול בשם רבי, המתניאש מעבדו – אינו רשאי לשעבד בו. אמרין: מה דאמר רבי יהושע לשעבד, דלא יתב לא יתב, דילמא הלכה לשעבדו!

וצריך לכתוב לו גט שיהרור, והכא הוא אמר הכין! שמענו דאמר רבי יוחנן ופה לימדני רבי יהושע בן לוי דילמא הלכה באבא שאול?

אמתייה דרבה בר זוטרא ערקת, אתניאש מינה. אתא שאל לרבי חנינה ולרבי יהושע בן לוי, אמר: אינו רשאי לשעבדה.

[דף כ"ג ע"ב]

מהו לכתוב לה גט שיהרור? אמר ליה: אם כתבת, יאות את עבד.

רבי חנינה בשם רבי ישמעאל בי רבי יוסה: עבד שנשא בת חורין לפני רבו – יצא לחירות.

אמר רבי יוחנן: אמש הייתי יושב ושונה, הכותב כתב קידושין לעבדו או כתב נישואין לאמתו, רבי אומר: זכה, וחכמים אומרים: לא זכה. אהן תנייא קדמייא סבר ררבי, זכה.

מי משחרר? רב אמר: בין רבו הראשון ובין רבו השני. אמר רבי יוחנן: אין לך משחרר אלא רבו הראשון בלבד.

התיב רבי חיי קומי רבי יוסי: מתניתא פליגא על רב. ישראל שהלזה את גוי על חמצו – אחר הפסח מותר בהנאה. אין תימר ברשות ישראל הוא ויהא אסור.

מה עביד לה רב? אמר רבי יודן: קל הוא בשחרור! פהדא דתני: העושה עבדו אפותיקי, מכרו – אינו מכור. שחררו – משחררו.

הייליה דרבי יוחנן מן הדא: רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו כותב אלא משחררו.

אילו המשעבד שדה לחכירו וקלף ומכרה, שפא אין בעל חוב בא ומורף? אמר רבי אבהו: פתח לנו רבי יוחנן פתח מאיר באורה, לא מצינו עבד משתחרר וחזור ומשתעבד!

מעתה, לא יכתוב לו שטר על דמיו! אמר רבי אילא: מוטב שיאמר לו תן לי מאתים זוז שיש לי בידך, ולא שיאמר לו עבדי אתה. רבניו דקיסרין אמרין בשם רבי ביסא: אתיא דרבן שמעון בן גמליאל כרבי מאיר. כמה דרבי מאיר קנים בדברים, כן רבן שמעון בן גמליאל קנים בדברים. דתני

[דף כ"ד ע"א]

שטר שיש בו ריבית – קנסין אותו, ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: גובה את הקרן ולא את הריבית:

הלכה ה' מתני' מי שהציו עבד וקציו בן חורין – עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד; דברי בית הלל. בית שמאי אומרים: תיסקנתם את רבו, ואת עצמו לא תיסקנתם. לישא שפחה אינו יכול, בת חורין אינו יכול, ובטל? והלא לא נברא העולם אלא לפירייה ורכייה, שנאמר (ישעיהו מה): לא תהו בראה, לשבת יצרה! אלא מפני תיקון העולם בופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו. חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי.

גמרא היאך איפשר חציו עבד וקציו בן חורין? תיפתר, או כרבי, דרבי אומר: אדם משחרר חצי עבדו. או דברי הכל, כעבד של שני שותפיו, ועמד אחד מהן ושיחרר חלקו.

מצא מציאה, ביום של רבו – של רבו. ביום של עצמו – של עצמו. ולית מחר בעי ועבדה ליה למריה?

קידש אשה ביום של מריה – אין חוששין לקידושיו. ביום של עצמו – חוששין לקידושיו. ולא כן אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן: מי שהציו עבד וקציו בן חורין, קידש אשה – אין חוששין לקידושיו. דכוותה, גירש – אין חוששין לגירושיו.

תמן תנינן: איז נושאין נשים במועד. שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן: משום בימול פרייה ורבייה. בעון קומי רבי יוסי: עבד מהו שישא אשה במועד? אמר ליה: נישמעינה מן הדא: ליבטיל, והלא לא נברא העולם אלא לפירייה ורבייה. ואמר רבי שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן: כל שהוא מצווה על פרייה ורבייה – אסור לו לישא אשה במועד.

הלכה ו' מתני' המוכר את עבדו לעבדו או להוציא לארץ – וצא כן חורין. איז פודין את השבויין יותר על דמיהן, מפני תיקון העולם. איז מכריחין את השבויין, מפני תיקון העולם. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מפני תקנת שבויים. איז לוקחים ספרים תפילין ומזוזות מן הגוים יותר על דמיהן, מפני תיקון העולם.

גמרא לגוי, אפילו בארץ ישראל. מי משחררו? רבו ראשון נתן דמיו, והשני משחררו. ובחוצה לארץ, אפילו ישראל? נימר, אם ידע רבו השני – שניהן נתנין את דמיו.

[דף כ"ד ע"ב]

ואם לאו – הראשון נתן את דמיו, והשני משחררו.

אני פלוני בן פלוני מוכר את עבדי פלוני אנטיוכי – וצא להירות. משתהו בלוד – לא וצא להירות. תני: וצא עבד עם רבו בחוצה לארץ, לפיכך אם מכרו לשם – מכור.

בא מחוצה לארץ על מנת לחזור – בפיין אותו למחר לחזור. על מנת שלא לחזור – אין בפיין אותו לחזור.

ברח מחוצה לארץ – רשאי להתחירו. ברח מארץ להוציא לארץ, רבי יאשיה בשם רבי חייה רבא אמר: מותר. רבי הושעיה רבה אמר: מותר. רבי מרינוס בריה דרבי הושעיה רבה אמר: אסור.

אמר רבי זעירא: לא פליגי, מאן דאמר מותר – בלמוד לברוח לשם. ומאן דאמר אסור – בשאינו למוד לברוח לשם. אמר רבי יוסי: ולא פליגי, מאן דאמר אסור – ביכול להביאו משם. ומאן דאמר מותר – בשאינו יכול להביאו משם.

ניתני, ואם התנה עמו – מותר. עד גדון בגדולים. בקטנים? ניתני עם רבחו? עד גדון בשניה רבו ישראל, היה רבו גוי?

רבי טבלא זבין עבדיה ומתני עם רבחו.

רבי יצחק דתבן הוון ליה עבדיה, ערקין לבנותהון. אתא שאל לרבי אימי, ואורי ליה: אוני - אסור. אנטרם - שרי. אפרכורים - צריכה.

אמתיה דרבי אבא בר אדא ערקת לקליטייא, אתא שאל לרבי מנא, והורי ליה פרי אימי, אוני - אסור. אנטרם - שרי. אפרכורים - צריכה.

אין פודין את השבויין יותר מדמיהן, מפני תיקון העולם. ואין מכריחין את השבויין מפני תיקון העולם. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מפני תקנת השבויין, דלא יהוון קטרינון.

תני: גוי מוכר ספרים תפילין ומזוזות - אסור ליקח ממנו. והא תני: מעשה בגוי אחד בצידן שהיה מוכר תפילין ומזוזות, וכא מעשה לפני חכמים, ואמרו: מותר ליקח ממנו; רבי שמואל בר נתן בשם רבי חמא בר חנינה: בגוי שחזר לסורו הוה.

הלכה ז' מתני' המוציא את אשתו משום שם רע - לא יחזיר. משום נדר - לא יחזיר. רבי יהודה אומר: כל נדר שידעו בו הרבים - לא יחזיר, ושלא ידעו בו הרבים - יחזיר. רבי מאיר אומר: כל נדר שהוא צריך תקירת חכם -

[דף כ"ה ע"א]

לא יחזיר. ושאנו צריך תקירת חכם - יחזיר. אמר רבי אלעזר: לא אסרו זה אלא מפני זה. אמר רבי יוסי בי רבי יהודה: מעשה בצידן, באחד שאמר לאשתו, קונם שאיני מגרשך ונירשה. והתירו לו חכמים שיהוירנה, מפני תיקון העולם.

גמרא ותני: מפני מה אמרו חכמים המוציא משום שם רע לא יחזיר? שהרי המוציא את אשתו משום שם רע, והלכה ונישאת לאחר, וילדה ממנו בנים, לאחר זמן נמצאו הדברים בדאים, אמר: אילו הייתי יודע שהדברים בדאים, אילו היה אדם נותן לי באשתי מאה מנה, לא הייתי מגרשה. ונמצא גט בטל ובניה ממזירין. ומתוך שהוא יודע שאם הוא מגרשה שהיא אסורה לחזור לו, אף הוא נותן לה גט שלם משעה ראשונה.

תני: מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר? שהרי המוציא את אשתו משום נדר, והלכה ונישאת לאחר, וילדה ממנו, ונמצא נדר בטל, אמר: אילו הייתי יודע שהיה הנדר בטל, אילו היה אדם נותן לי באשתי מאה מנה, לא הייתי מגרשה. ונמצא גט בטל והולד ממזר. ומתוך שהוא יודע שאם הוא מגרשה שהיא אסורה לחזור לו, אף הוא נותן לה גט שלם משעה ראשונה.

אמר רבי זעיריה: מדע לך שעילה הנה רוצה לגרשה, שהרי נדר שאינו צריך תקירת חכם היה; אמר רבי זעיריה: מדע לך שעילה הנה רוצה לגרשה, שהרי נדר שלא ידעו בו רבים היה!

אמר רבי לעזר: לא אכרו זה אלא מפני זה. בדין היה שאפילו נדר שהוא צריך תקירת חכם – יחזיר, שהנזק עוקר את הנדר מעיקרו. מפני מה אכרו נדר שאין צריך תקירת חכם? מפני נדר שצריך תקירת חכם.

הלכה ח' מתני' המוציא את אשתו משום איילונית, רבי יהודה אומר: לא יחזיר, ורבנן אומרים: יחזיר. נישאת לאחר והיו לה בנים, והיא תובעת כתובתה, אמר רבי יהודה: אומר לה: שתיקתיך ופה מדיבוריך.

גמרא תני: מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום איילונית לא יחזיר? שהרי המוציא את אשתו משום איילונית, והלכה ונישאת לאחר, וילדה מפניו בנים, ואמר אילו הייתי יודע שאשתי יולדת, אילו היה אדם נותן לי באשתי מאה מנה, לא הייתי מגרשה, ונמצא גם כמל והנולד ממור. ומתוך שהוא יודע שאם הוא מגרשה והיא אסורה לחזור לו, אף הוא נותן לה גם שלם משעיה ראשונה.

אמר רבי זעיריה: מדע לך שעילה הנה רוצה לגרשה, שהרי כשה נשים נשואין איילונית, ועל ידי שיש להן נחת רוח מהן, מקיימין אותן.

[דף כ"ה ע"ב]

רבי יהודה אומר: לא יחזיר, ואת אמר בן? אמר רבי יוחנן: לית כאן רבי יהודה, אלא רבי מאיר. ותני בן משום רבי מאיר: אומר לה שתיקתיך ופה מדיבוריך.

הלכה ט' מתני' המוכר את עצמו ואת בניו לעבדים – אין פודין אותו. אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן. המוכר שדהו לעבדים, וחזר ולקחה ממנו ישראל – חלוקת מביא ביכורים, מפני תיקון העולם.

גמרא מתניתא – בשמכר עצמו ושנה. אבל אם מכר עצמו פעם אחת – פודין אותו. ואם מכר עצמו ללודים, אפילו פעם אחת – אין פודין אותו. מעשה באחד שמכר את עצמו ללודים. אתא עובדא קומי רבי אבהו. אמר: מה נעשה? מפני הייו עשה.

מתניתא דרבי מאיר, דרבי מאיר אָמר: אין קניין לעבד"ם בארץ ישראל לפוטרו מן הפעשרות. רבי יודן ורבי שמעון אומרין: יש קניין לעבד"ם בארץ ישראל לפוטרו מן הפעשרות. רבי אימי בשם ריש לקיש: טעמא דרבי מאיר (ויקרא כח) והתנחלתם אתם לבניכם אתריכם לרשת אהוה. הקיש עבדים לאהוה. מה עבדים – אתם קניין מהן ואין הם קניין מכם, אף אהוה – אתם קניין מהם, והם אינם קניין מכם.

אמר רבי אלעזר בי רבי יוסי קומי רבי יוסי: והא מסייעא לרבי מאיר (שם) והארץ לא תמכר לצמתת לחולטנות. אמר ליה: כל גרמא אַמרה, דהיא מסייעא לרבי שמעון, לא תימכר, הא אם נמכרה – חלוטא היא!

רבי הונא דציפורי אָמר: הנהיג רבי הנינה בציפורין כהדא דרבי שמעון. רבי זעורה קומי רבי אבהו בשם רבי אלעזר: אף על גב דרבי מאיר אָמר אין קניין לעבד"ם בארץ ישראל להפקיעו מן הפעשרות – מודה שיש לו בה קניין נכסים. מהו קניין נכסים? אָמר רבי אבא: אַכילת פירות.

והתנינן: חלוטא מביא ביבורים מפני תיקון העולם, ויביא ביבורים דכר תורה!

קנה שדה ביוכל, רבי אילא אָמר: קנה קרקע. אבא בר מפל אָמר: לא קנה קרקע.

מתיב רבי אבא בר מפל לרבי אילא: על דעתיד דאת אָמר קנה קרקע, יהפור בה בורות שיהיו ומערות! אָמר ליה: התורה אַמרה (שם) ושָב לאהוה – בעינינו.

אייתי רבי יעקב בר אחא שמועטא קדמיהון,

[דף כ"ז ע"א]

ולא ידע דעוד אינון פליגינן, רבי יוחנן אָמר: מביא וקורא. רבי שמעון בן לקיש אָמר: אינו מביא וקורא.

אמר רבי לעזר בי רבי יוסי קומי רבי יוסי: כל עמא מודיי שהווא מביא, מה פליגינן? בקרייה, רבי יוחנן אָמר: מביא וקורא. רבי שמעון בן לקיש אָמר: מביא ואינו קורא.

הדרן עלך השולח גט לאשתו

פָּרָק הַמִּישִׁי

הַלְכָה א' מִתַּנִּי' הַנִּזְקִין - שְׁמִין לְהֵם בְּעִידִית. וּבַעַל חוֹב - בְּבִינוּנִית. וּכְתוּבַת אִשָּׁה - בְּזִיבוּרִית. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף כְּתוּבַת אִשָּׁה - בְּבִינוּנִית.

גמרא קל וחומר להקדש. אומר רבי אבא בר פפי קומי רבי יוסי: מה אנו קיימין? אם להכשר נזקין, הדין דתנינן: שור רעהו ולא שור הקדשו! אם לניזקי גופו, הדין היא דתני רבי תייה: נזקין להדיום ואין נזקין לגבוה! אלא בן קיימין: באומר "הרי עלי מאה מנה להקדש", שלא תאמר יעשה בעל חוב ויגבה בבינונית. לפום בן צריד מימר: הנזקין שמין להן בעידיתי, קל וחומר להקדש.

תני רבי תייה: נזק וחצי נזק - נגבין מן המשועבדן. ניהא נזק. חצי נזק, לא מגופו הוא משלם? אומר רבי יוסי: תיפתר בשור תם שהזיק, והלך הפעל ומכרו, כבר נשתעבד גופו לבעל הנזק. רבנן דמסרינן אמרינן: תיפתר, שזקפן עליו מלוח. מעתה, לא תגבה אלא בבינונית! מאחר שעיקרו נזק - גובה בעידיתי.

שדהו - פרט למשועבד. פרמו - פרט להקדש. מה אנו קיימין? אם בשחזיק ואחר כך הקדיש, הדין היא דתנינן: הקדיש תשעים מנה, ותיה חובו מאה מנה! אם בשחזיק ואחר כך הזיק, הדין היא דתנינן: שור רעהו - ולא שור הקדש! אומר רבי יודן: תיפתר, בשור של הקדש שרעה לתוך שדה הדיום.

אמר ליה רבי מנא: אנו בעינו קרקע הקדש, ואת אמרת תוך שדה הדיום!

אלא בן אנו קיימין: באומר "הרי עלי מאה מנה להקדש" והלך הוא והזיק. שלא תאמר אילו נזקין ומלוח בעדים - הנזקין קודמין. וכא, קודם הנזק להקדש, לפום בן צריד מימר, פרמו - פרט להקדש. שדהו -

[דף כ"ז ע"ב]

פרט למטלטלין. פרמו - פרט לראוי כבמהזוק. שדהו - פרט למטלטלין. בהן דלא בעי מטלטלין משענה ראשונה. והכא, בהדין דתני: אין לי אלא קרקע, מניין שאם רצה ליתן כסף? תלמוד לומר כסף ישיב לבעליו. מה בעית מימר? קרקע עיקר, אי נימר כסף עיקר? ויחליטו לו משענה ראשונה, ואנו חייבי, רבנין מחלטין לו קרקעות.

פרמו – פרט לראוי כבמוחזק. רבי לעזר בשם רבי ניסא: בשחרפר אביו בור, והזיק בתי אביו, ונפלו לו נכסים אחר מיתת אביו, הייתי אומר: ישתעבדו נכסים לאותו נזק, לפום פן צריך מימר: פרמו – פרט לראוי כבמוחזק.

מיטב שדהו ומיטב פרמו – של מוֹיֵק; דבריו רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: מיטב שדהו ומיטב פרמו – של נִיזְק. קשיא על דרבי עקיבא, ניוזק ואת אמר בן?

אלא בית דין רואין אי זהו שדהו יפה לפני הניזוק, ושומה לה כמוה, בהדא דתני: וכול אם אכלה מן העידית, שמין לו מן העידית. מן הזיבורית, שמין לו מן הזיבורית. הוּד עבידא, עידית שבזיבורית טבא סגין, אם אומר את פן, נמצאת משביח את הניזוק? רואין את השדה באילו מליאה עידית ושמין לו מן העידית. וזיבורית שמין לו מן הזיבורית. נמצא, משלם מן העידית על העידית ומן הזיבורית על הזיבורית.

מניין לרבי עקיבא הניזוקין שמין להן בעידית? ליתיה מן התורה, איתה מן התקנה, מפני מה אמרו הניזוקין שמין להן בעידית? מפני הנזקין. שיהא אדם אומר: מה בידי גזל, מה בידי מוֹיֵק, למחר רואין בית דין שדה יפה שלי, ונוטלין אותה מלפני, וכומכים אותה למקרא מיטב שדהו ומיטב פרמו ושלם.

עד בְּדוֹן קרקעו. משכוננו? למד מקרקעו. מה קרקעו בעידית, אף משכוננו בעידית.

ובעל החוב בבינונית? מפני הרמאין. שלא יהא אדם רואה את שדה חבירו יפה, ומלוה אותו מעות, ועוקף ונוטלה ממנו.

מעתה, לא ישומו לו אלא בזיבורית! אמר רבי יודה ופיני, אלא שלא לנעול דלת בפני אדם,

[דף כ"ז ע"א]

שְׁלֵמָהּ הוּא לְלוֹת, וְאִינוּ מוֹצֵא.

דרש רבי סימאי: (דברים כד) והאיש – זה שליח בית דין. שאם נכנס המלוה, הוא מוציא את היפה. ואם נכנס הלוח, הוא מוציא את הרע. הא פיצד? שליח בית דין נכנס ומוציא את הבינונית.

רבי ישמעאל אומר: דבר תורה הוא שיכנס הלוח, דכתיב והאיש אשר אתה נושח בו יוציא אליך את העבוב החוצה.

עד בְּדוֹן משכוננו. קרקעו? למד ממשכוננו, מה משכוננו בבינונית. אף קרקעו בבינונית.

מסכת כתובות פ"ק ע"א

א. מי שהיה נשוי שתי נשים ומת - הראשונה קודמת לשניה, ויורשי הראשונה קודמין ליורשי השניה. גרש את הראשונה והחזירה אליו, וחדש לה כתבה ראשונה - של ראשונה קודמת לשניה. ויורשיה קודמין לכתבה שניה של ראשונה. במה דברים אמורים? בכתבה! אבל במזונות - שתייהן שוות. האשה והבנות - שתייהן שוות.

ב. נשא את הראשונה ומתה, נשא את השניה ומת הוא, והיה שם יתר דינר - אלו נוטלין כתבת אמן, ואלו נוטלין כתבת אמן, ושאר - חולקין. ואם אין שם יתר דינר - שניה ויורשיה נוטלין כתבת אמן, והשאר - חולקין בשנה.

ג. כתב לזון את בת אשתו, ואת בן אשתו - הרי הן כבעל חוב, וקודמין לכל. לא יאמר להן: 'צאו ועשו מלאכה ואני אוזן אתכם', אלא יושבין ומעלה להן מזונות. כתב לזון את בת אשתו, ושברה לו, לא כל הימנו שזכין לקטן ואין חבין לו.

ד. האשה שאמרה: 'מת בעלי' - או נזונה או נוטלת כתבתה. 'גרשני בעלי' - נזונה עד כדי כתבתה. מה בין מיתה לגרושין? במיתה אין יכולה להכחיש, ובגרושין יכולה להכחיש, ושתאמר לו 'גרשתי'.

ה. שלשה שהטילו לכיס, ונגנבו מהן - מביאין השאר לאמצע, וחולקים. שנים שהטילו לכיס, זה מאה וזה מאתים, ועשו פרקמטיא - שזכרן לאמצע. לקח זה בשלו וזה בשלו, ונתערבו - זה נוטל לפי שלו וזה נוטל לפי שלו, יצא עליהן שלש שטרות כאחד, הראשון נשבע לשני והשני נשבע לשלישי. רצה שני שלא להשביע את הראשון - השלישי יכול למחות בידו. לזה מאחד ומכר שדהו לשני, וכתב בעל חוב לשני: 'דין ודברים אין לי עליך' - אין השני

יכול לגבות מן הראשון, מפני שהניח לו מקום לגבות ממנו.

ו. גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו, ויצתה עליו כתבת אשה ובעל חוב - גובין מן האחרון שבהן. אין להן - גובין משלפניו. אין להן - גובין משלפני פניו.

מסכת כתובות פ"ק ע"ב

א. אלמנה שתובעת כתבתה, והיורשים אומרים לה: 'התקבלת כתבתיך', עד שלא נשאת - היא צריכה להביא ראיה שלא נתקבלה כתבתה. משנשאת - הם צריכים להביא ראיה שנתקבלה כתבתה. מכרה כתבתה, משכנה כתבתה, עשתה כתבתה אפותיקי - אבדה מזונותיה. רבי שמעון אומר: אפלו מכרה מקצת, אפלו משכנה מקצת, אפלו עשתה מקצת כתבתה אפותיקי - אבדה מזונותיה. ואין צריך לומר לאחר מיתת בעלה, אלא אפלו בחיי בעלה, וכותבת: 'אלו לכתבה מכרתי, ואלו למזונות מכרתי'; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: מוכרת סתם, לכך כחף יפה.

ב. כשם שאלמנה מוכרת שלא בבית דין, כך יורשיה הבאין ברשותה מוכרין שלא בבית דין. רבי שמעון אומר: אלמנה מוכרת שלא בבית דין, ואין יורשיה הבאין ברשותה מוכרין שלא בבית דין. אמר רבי שמעון: מפני מה אמרו אלמנה מוכרת שלא בבית דין? לפות כחן של יתומים שלא תבזבז את נכסיהם. ירדה לשה העשויה אפותיקי, ואכלה והוציאה הוצאות - שמין לה מה שאכלה, ושמין לזו מה שהוציאה. אם שמו לה בית דין - מה ששמו שמו.

ג. שלשה שיירדו לשום, אחד אומר במנה ושנים אומרים במאתים, אחד אומר במאתים ושנים אומרים במנה - בטל יחיד במעוטו. אחד אומר במנה, ואחד אומר בעשרים, ואחד אומר בשלשים - שמין אותה במנה. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: שמין אותו תשעים דינר. אחרים אומרים:

עושיין אותו שומא ביניהן, ושמיין אותו שלישי.

ד. איזו היא אגרת בקרת? שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום, אפלו מכרה שוה מנה במאתים, או שוה מאתים במנה – מכרה קים. רבי שמעון בן גמליאל אומר: שום הדינים שפחתו שתות או הותירו שתות – מכרן קים.

ה. היא שמכרה שוה מנה ודינר במנה, אפלו אומרת: 'אני אחזיר את הדינר ליורשין' – מכרה בטל. רבי שמעון בן גמליאל אומר: מכרה קים, ותחזיר את הדינר ליורשים, ובלבד שתשיר מקצת, לפיכך אם פחתה או הותירה – אין לה כשעור שמכרה. רבי אליעזר אומר: יתומה יש לה פרות.

ו. בן שמת אביו, ואמו אומרת: 'יתגדל אצלי', היורשים אומרים: 'יתגדל אצלנו' – אין מגיחין אותו להתגדל אצל מי שראו ליורשו. מעשה הנה באחד ושחטוהו בערב הראשון.

ז. האשה שמת בעלה – יושבת בבתיים כדרך שישבה בהן בחיי בעלה, משתמשות בעבדים ושפחות, בכלי כסף בכלי זהב, כדרך שגשתמשה בהן בחיי בעלה, שפך כותב לה: 'תהא יתבא בביתי, ומתוני מנכסי, כל יומי מגר ארמלותיך בביתי'.¹

ח. האומר: 'תנו בית ארמלות לבתי' – 'בית לפלוני לישב בו' ונפל – היורשים חיבין לבנותו. 'בית זה בית ארמלות לבתי' – 'בית זה לפלוני לישב בו' ונפל – אין היורשים חיבין לבנותו. האומר: 'תנו בית ארמלות לבתי' – אין נותנין לה אלא אם פן קבלה עליה לישב בתוכו, ויכולין היורשין לעפכ על ידה, שמא תשכירנו לאחר, לפיכך אם מתה – הן יורשין אותה.

ט. המלוה את חברו על גבי חבילה, ואבדה חבילה – גובה משאר נכסים. אם אמר לה 'על מנת', שאין לה פרעון אלא מזה, אין גובין משאר נכסים. העושה שוה אפותיקי לכתבת אשה ושטפה נהר – גובה משאר נכסים, אם אמר לה 'על מנת שאין לה פרעון אלא מזה' – אין גובה משאר נכסים.

מסכת כתבות פרק שנים עשר

א. בראשונה כשהיתה כתבתה אצל אביה – היתה קלה בעיניו להוציאה, התקין שמעון בן שטח: שתהא כתבתה אצל בעלה, וכותב לה: 'כל נכסים דאית לי אחראין וערבאין לכתבתיך דא'.² אין עושיין כתבת אשה מן המטלטלין, מפני תקון העולם. אמר רבי יוסי: וכי מה תקון העולם יש בזו? אלא לפי שאין לה קצבה.

ב. אמר רבי שמעון: מפני מה אמרו הנזקין שמין להם בעידית? מפני הגדלנין ומפני החמסנין, שיהא כל אחד ואחד אומר: מפני מה אני גוזל? מפני מה אני חומס? שלמחר הרי בית דין שמין לו שדה יפה שלי, וסמכו על המקרא (שמות כב, ד): "מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם".

ג. מפני מה אמרו 'בעל חוב בכינונית'? מפני הרמאין, שלא יהא כל אחד ואחד נותן עינו בשדה חברו היפה, בתוך חצר חברו היפה, ומלוה אותו עליה וקופץ ונוטלה. אם פן ישמו לו בזבורית? שלא לגדר דרך בפני לוי, שלא יהא אדם מבקש ללוות ואין אדם מלוהו.

ד. כתבת אשה בזבורית; דברי רבי יהודה שאמר משום רבי שמעון. מפני מה אמרו: 'כתבת אשה בזבורית'? יתר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא. ועוד, בשתה של אשה מרבה יותר מן האיש. אם פן לא תהא לה כתבה? אלא שהאשה יוצאת

² כל הנכסים שיש לי אחראים וערכים לנכסים של כתבתה זו.

¹ תהא יושבת בביתי ותהיה נזונית מנכסי, כל ימי מוגרי אלמנותיך בביתי.

לְרִצּוֹנָה וְשָׂלָא לְרִצּוֹנָה, וְהָאִישׁ אֵין מוֹצִיא אֱלָא לְרִצּוֹנוֹ.

ה. אֵין שָׁם אֱלָא עֵידִית - כִּלְנָן גּוֹבִין מִן הַעֵידִית. בִּינוּנִית - כִּלְנָן גּוֹבִין מִן הַבִּינוּנִית. זְבוּרִית - כִּלְנָן גּוֹבִין מִן הַזְבוּרִית, עֵידִית וּבִינוּנִית - הַנְזָקִין שְׁמִין לְהֵן בַּעֵידִית. בַּעַל חוֹב וְכַתְבַּת אִשָּׁה בְּבִינוּנִית, עֵידִית וְזְבוּרִית - הַנְזָקִין שְׁמִין לְהֵן בַּעֵידִית וּבַעַל חוֹב וְכַתְבַּת אִשָּׁה בְּזְבוּרִית. בִּינוּנִית וְזְבוּרִית - הַנְזָקִין וּבַעַל חוֹב בְּבִינוּנִית וְכַתְבַּת אִשָּׁה בְּזְבוּרִית. מִכְרָן לְאַחַד אוֹ לְשִׁלְשָׁה כְּאֶחָד, נִכְנְסוּ תַחַת הַבְּעָלִים. הַנְזָקִין שְׁמִין לְהֵם בַּעֵידִית, בַּעַל חוֹב בְּבִינוּנִית וְכַתְבַּת אִשָּׁה בְּזְבוּרִית. מִכְרָן לְשִׁלְשָׁה, זֶה אַחַר זֶה, אֶפְלוּ נִזְקִין מִזְבוּרִית, וְכַתְבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב מִן הַעֵידִית - גּוֹבִין מִן הָאֶחָרוֹן שֶׁבָהֶן. אֵין בָּהֶן - גּוֹבִין מִשְׁלַפְנוֹ. אֵין בָּהֶן - גּוֹבִין מִשְׁלַפְנֵי פְנוֹ.

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה שְׂדֵהוּ אֶפְוִתִיקִי לְכַתְבַּת כְּלָתוֹ - יָדָה עַל הָעֲלִיוֹנָה. רוֹצֵה - גּוֹבֵה מִמֶּנּוּ. רוֹצֵה - גּוֹבֵה מִשְׁאָר נְכָסִים.

ז. אֵלְמַנָּה שְׁאֵמְרָה: 'אֵי אֶפְשִׁי לְזוֹז מִבֵּית בַּעֲלִי' - אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוּלִין לַעֲכֹב עַל יָדָה, שְׁכָף הוּא כְבוֹדוֹ שֶׁל בַּעֲלָה. אֵמְרָה: 'אֵי אֶפְשִׁי לְזוֹז מִבֵּית אָבִי' - יְכוּלִין הַיּוֹרְשִׁין לַעֲכֹב עַל יָדָה, שְׁכָף הוּא בְרַכַּת הַבַּיִת מִרְבָּה.

ח. כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ - גּוֹבֵה כְּתַבְתָּהּ לְעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעֲלָה - גּוֹבֵה כְּתַבְתָּהּ עַד עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים, שֵׁישׁ בַּעֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה כְּנֹגֵד כְּתַבְתָּהּ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׁאֵמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי שְׁמַעְעָל אוֹמֵר: שְׁלִשִׁים שָׁנָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעֲלָה - גּוֹבֵה כְּתַבְתָּהּ לְעוֹלָם. וְכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ - גּוֹבֵה כְּתַבְתָּהּ עַד עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים. וְכֵן יוֹרְשִׁים הַבָּאִים בְּרִשׁוּתָהּ - מוֹכְרִים כְּתַבְתָּהּ עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים. בַּעֲלֵי חוֹב גּוֹבִין לְעוֹלָם, אִף עַל פִּי שְׂאֵין מִשְׁכִּירִין.

ט. מִי שֶׁהִלֵּךְ לְמַדִּינַת הַיָּם וּבָא, וְאִשְׁתּוֹ תּוֹכַעַת מְזוֹנוֹת, אִם אָמַר: 'הוֹצִיא לָהּ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְמִזְוֹנֹתֶיהָ' - הַרְשׁוֹת בִּידוֹ, וְאִם פָּסְקוּ לָהּ בֵּית דִּין, מֵה שֶׁפָּסְקוּ - פָּסְקוּ.

י. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נִחְלַקוּ אֲדָמוֹן וְחֻכְמִים, עַל מֵה שֶׁפָּסַק לָהּ אָבִיהָ, שֶׁהִיא יְכוּלָה לומר: 'אָבֵא פָּסַק עָלַי, מֵה אָנִי יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת? אוֹ כִּנְס אוֹ פְטוֹר'. עַל מֵה נִחְלַקוּ? עַל שֶׁפָּסְקָה הִיא לַעֲצָמָה, שְׁאֲדָמוֹן אוֹמֵר: יְכוּלָה הִיא שְׂתֵאמֵר: 'סְבוּרָה הֵייתִי שְׂאָבֵא נוֹתֵן לִי, עֲכָשׁוּ שְׂאֵין אָבֵא נוֹתֵן לִי, מֵה אָנִי יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת? אוֹ כִּנְס אוֹ פְטוֹר'. אָמַר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֵה אָנִי אֵת דְּבָרֵי אֲדָמוֹן. הַפּוֹסֵק מַעוֹת לְבַתּוֹ הַקְּטָנָה, וּפְשֵׁט אֵת הַרְגֵל - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתֵן, שְׂזִכִּין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנוֹ.

יא. שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְנִשְׁוֹאִין - יְהוּדָה וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגְּלִיל. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהִיָּה מִיְהוּדָה וְאַרְס אִשָּׁה מִיְהוּדָה, מַגְלִיל וְאַרְס אִשָּׁה מַגְלִיל אֲבָל אִם הִיָּה מִיְהוּדָה, וְאַרְס אִשָּׁה מַגְלִיל - כּוֹפִין אוֹתָהּ לְצֵאתָ, שְׁעַל מְנַת כֵּן נִשְׁאָה. אִם אָמַר פְּלוֹנִי מִיְהוּדָה: 'נִשְׂאָתִי אִשָּׁה מַגְלִיל' - אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְצֵאתָ. בְּגִלְלִיל' - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְצֵאתָ.

יב. מוֹצִיאִין מַעִיר שְׂרָבָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לַעִיר שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מוֹצִיאִין מַעִיר שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵל לַעִיר שְׂרָבָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. הוּא רוֹצֵה לְבֵא לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְהִיא אֵינָה רוֹצֵה לְבֵא - כּוֹפִין אוֹתָהּ לְבֵא. הִיא רוֹצֵה לְבֵא לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְבֵא. הוּא רוֹצֵה לְצֵאתָ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא אֵינָה רוֹצֵה - אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְצֵאתָ. הִיא רוֹצֵה וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְצֵאתָ.

יג. הַמוֹצִיא שֶׁטֵר בְּכָל - גּוֹבִין עָלָיו כֶּסֶף בְּכָל. בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל - גּוֹבִין עָלָיו כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הִיָּה כְּתוּב סֵתֵם, אִם מוֹצִיאֵו בְּכָל - גּוֹבֵה עָלָיו כֶּסֶף בְּכָל, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל - גּוֹבֵה עָלָיו כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הִיָּה כְּתוּב עָלָיו כֶּסֶף

סתם – הרי זה גובה. כל זמן שירצה, מה שאין כן בכתבת אשה.

יד. נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בארץ ישראל – נותן לה כסף ארץ ישראל. בארץ ישראל וגרשה בבבל – נותן לה כסף ארץ ישראל. בבבל וגרשה בארץ ישראל – נותן לה כסף ארץ ישראל. רבי שמעון בן גמליאל אומר: כתבת אשה ובעל חוב כמקום הנשואין. חמשה סלעים של בן, שלשים של עבד, חמשים של אונס ושל מפתה, ומאה של מוציא שם רע – כלם, אף על פי שהן בבבל – גובה עליהן כסף ארץ ישראל. כסף שדברה בו תורה בכל מקום – זה כסף צורי. איזה כסף צורי? זה כסף ירושלמי.

מסכת גטין פרק ראשון

א. המביא גט מסוריא – כמביא מחוצה לארץ. צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', מעבר הירדן כמביא מארץ ישראל, ואין צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם'.

ב. המביא גט ממדינת הים, ונתנו לה, ולא אמרו לה: בפני נכתב ובפני נחתם, אם נתקיים בחותמיו – כשר. ואם לאו – פסול. הוי, לא הצרכו לומר: 'בפני נכתב ובפני נחתם' להחמיר עליה, אלא להקל עליה.

ג. המביא גט ממדינת הים, ולא נכתב בפניו ולא נחתם בפניו – הרי זה מחזירו למקומו, ועושה לו בית דין, ומקמימו בחותמיו, ומביאו, ואין צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אלא אומר: שליח בית דין אני, בארץ ישראל שליח עושה שליח; רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין שליח עושה שליח בגטין.

ד. בראשונה היו אומרים ממדינה למדינה, חזרו לומר משכונה לשכונה. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אף מהגמוניא להגמוניא.

ה. חמר במדינת הים שאין בארץ ישראל, ובארץ ישראל שאין במדינת הים, שהמביא

גט ממדינת הים, צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אם יש עליו עוררין – יתקיים בחותמיו. המביא גט מארץ ישראל, אין יכול לומר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אם יש עליו עדים – יתקיים בחותמיו.

ו. כיצד אמרו: 'יתקיים בחותמיו'? עדים שאמרו: כתב ידינו הוא זה, אבל אין אנו מכירין לא את האיש ולא את האשה – כשר. 'אין כתב ידינו זה', אבל אחרים מעידין בהם שהוא כתב ידו, או שהיה כתב ידו יוצא ממקום אחר – כשר.

ז. רבי מאיר אומר: עכו ותחומיה כארץ ישראל לגטין. וחכמים אומרים: עכו ותחומיה כחוץ לארץ לגטין. מעשה באחד מכפר ססי שהביא גט לפני רבי ישמעאל, אמר לו: אף אתה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, שלא תזקק לעדים. לאחר שיצא, נכנס לפניו רבי אלעאי, אמר לו: והלא פרו סוסאי מבלעת בתחום ארץ ישראל, וקרובה לצפורי יותר מעכו. אמר לו: שתק בני, שתק! הואיל ויצא הדבר בהתר – יצא.

ח. רבי יהודה אומר: אף על פי ששני עדים כותים – כשר. אמר רבי יהודה: מעשה שהביא לרבן גמליאל בכפר עותנאי גט אשה, והיו עדיו כותים והכשירו.

ט. כל שטרות העולים בערבאות שלהם, אף על פי שחותמיהן עובדי כוכבים. רבי עקיבא מכשיר בכלן, וחכמים פוסלין בגטי נשים ובשחרורי עבדים. אמר רבי אליעזר ברבי יוסי: כך אמר להם רבי שמעון לחכמים בצידן, לא נחלקו רבי עקיבא וחכמים על כל השטרות העולים בערבאות של עובדי כוכבים, אף על פי שחותמיהן עובדי כוכבים שהם כשרים, ואפילו גטי נשים ושחרורי עבדים, לא נחלקו, אלא בזמן שנעשו בהדיא, שרבי עקיבא מכשיר בכלן, וחכמים פוסלין, חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים. רבי שמעון בן גמליאל

אומר: אף אלו כשרים, במקום שאין ישראל חותמין.

י. אמר רבי אלעזר: אמרנו לו לרבי מאיר, מפני מה זכין לעבדים שלא בפניו? והלא זכות הוא לעבד שיצא מתחת יד רבו לחרות! אמר לנו: אינו אלא חוב הוא לו, שאם היה עבד כהן - נמצא פוסלו מן התרומה. אמרנו לו: ומה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפגוסו - הרשות בידו. אמר לנו: ומה אם אלו עבד כהן שברח, ואשת כהן שמרדה על בעלה, הלא אוכלין בתרומה, וזה אינו אוכל, אבל אשה אינה כן, אלא חוב הוא לה, שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות.

יא. האומר לחברו: 'הולך מנה לפלוני שאני חייב לו, תן מנה זו לפלוני, פקדון שיש לו בידך, הולך מנה זו לפלוני, פקדון שיש לו בידך' - חייב באחריותו, אם בא לחזר - לא יחזר, וחייב. הולך מנה זו לפלוני - תן מנה זה לפלוני, הולך מנה זו לפלוני, הולך שטר מתנה זה לפלוני, תן שטר מתנה זה לפלוני, אם רצה להחזיר - לא יחזיר. הלך ומצאו שמת - יחזר למשלח, ואם מת - יתן ליוורשים. זכה מנה זה לפלוני, קבל מנה זו לפלוני, זכה שטר מתנה זה לפלוני, קבל שטר מתנה זה לפלוני, אם רצה לחזר - לא יחזר. הלך ומצאו שמת - יתן ליוורשיו. ואם לאחר מיתה זכה - יחזיר למשלח, שאין אדם זוכה, שאין אדם זוכה בכחב לאחר מיתה. מי שאמר: 'שא מנה זה לפלוני, טול מנה זה לפלוני, יהא מנה זה לפלוני בידך', ומת, אם רצה להחזיר - לא יחזיר, ואין צריך לומר, באומר: - זכה לו. ובאומר: - התקבל לו.

מסכת גיטין פרק שני

א. המביא גט ממדינת הים, ונתנו לה, ולא אמר לה: 'בפני נכתב ובפני נחתם' - הרי זה מקבלו הימנה, אפלו לאחר שלש שנים ויחזר וינתנו לה, ויאמר לה: 'בפני נכתב ובפני נחתם'.

ב. נאמנת אשה שתאמר: 'זהו גט שנתת לי'. נקרע - כשר, נתקרע - פסול, נקרע בו קרע של בית דין - פסול. רבי שמעון בן אלעזר אומר: מדבק את הקרעים ונותן לה, ואומר לה: 'בפני נכתב ובפני נחתם'.

ג. אחד אומר 'בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם' - פסול. שנים אומרים: 'בפני נכתב', ואחד אומר: 'בפני נחתם' - פסול. רבי יהודה מכשיר בזה.

ד. רבי שמעון אומר: אפלו כתבו היום וחתמו למחר - כשר. כתבו בעיר זו - לא יחתמו בעיר אחרת. ואם חתמו - כשר. כתבו בארץ וחתמו בחוץ לארץ - צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם'. כתבו בחוץ לארץ וחתמו בארץ ישראל, אין צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם'.

ה. כתבו בקליפי אגוזים, בקליפי רמונים, בדם הקרוש, ובחלב הקרוש, על עלי זית, על עלי דלעת, על עלי חרוב, על כל דבר שהוא של קימא - כשר. על עלי חזרין, על עלי כרשין, על עלי בצלים, על עלי ירקות וורדין, על כל דבר שאינו של קימא - פסול. זה הכלל: כתב דבר שהוא של קימא על גבי דבר שאינו של קימא, או בדבר שאינו של קימא על גבי דבר שהוא של קימא - פסול, עד שיכתב בדבר שהוא של קימא, ועל דבר שהוא של קימא.

ו. המקרע על העור כתבנית כתב - פסול. הרושם על העור כתבנית כתב - כשר. רבי יוסי הגלילי אומר: מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים, יצא דבר שיש בו רוח חיים. רבי יהודה בן בתירה אומר: מה ספר מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע, יצא דבר המחובר לקרקע. כתב על קרן הצבי, וחתכו, וחתמו, ונתנו לה - פסול, שנאמר (דברים כד): 'וכתב ונתן' - 'מה נתינה בתלוש, אף כתיבה בתלוש'. כתב על קרן פרה, ונתן לה את הפרה, על היד של עבד, ונתן לה את העבד - זכתה בהן.

פסול, עד שישמענו את קולו, שיאמר הוא לסופר: 'כתוב' ולעדים 'חתמו'.

יא. לזה ממנו אלף דינר בשטר, ופרע לו, ומבקש ללוות ממנו שניה - הרי זה לא יחזיר לו שטר הראשון, מפני שמרע כח הלקוחות. משפן לו בית, משפן לו שדה, ופרע לו, ומבקש ללוות ממנו שניה - הרי זה לא יחזיר לו שטר הראשון, מפני שמרע כח הבאין אחריו. אמר רבי יהודה: מעשה בכך קדרה שהיה כותב טפוסים גטיין בערב, ובא מעשה לפני חכמים ופסלו את כלל רבי אלעזר מכשיר בכלן, חוץ מגטי נשים, שנאמר (דברים כד, א): 'וכתב לה' - 'לשמה'.

יב. גט שאבד ממנו, ומצאו לאחר זמן, אף על פי שמכיר את סימנו - פסול, לפי שאין סימן לגטין. איזהו לאחר זמן? כדי שילך אחר לאותו מקום, אבל נתנו בשדה ובחבכה ובמגדל, ונעל בפניו, אבד, אף על פי שמצאו לאחר זמן - כשר.

יג. ועוד שלשה הוסיפו עליהן: את שגררתו חיה, ואת ששטפו נהר, ואת שנפל עליו מפלת - נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים. בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן - לא תאכל בתרומה. עבד כהן שברח, ואשת כהן שמרדה - הרי אלו אוכלין בתרומה. לא יצא הרוצח חוץ לגבול עיר מקלטו, בחזקת שכהן גדול קים.

יד. הולך גט לאשתי, על מנת שתתן לאבא ולאחי מאתים וזו - אין יכול לעשות שליח, על מנת שתתן לך מאתים וזו - אין יכול לעשות שליח, שלא האמין לכל אדם אלא לו. אמר לו: הולך גט זה לאשתי, יכול לעשות שליח. את הולך גט זה לאשתי - אין יכול לעשות שליח, שלא האמין לכל אדם אלא לו.

ז. אמר לה: 'הרי זה גיטיך, והשאר כתבתך'. נתקבלה גטה ונתקבלה כתבתה. 'הרי זה גיטיך, על מנת שתחזיר לי את הנגר' - הרי זו מגרשת. 'על מנת שהנגר שלי', או שנתנו לה הנגר עצמו או שכתבו על ידה - אינה מגרשת.

ח. הכל כשרין לקבל את גטה, חוץ מחרש שוטה וקטן, הכל נאמנים להביא לה את גטה, אפלו בנה, אפלו בתה, ואפילו חמש נשים שאין נאמנות לומר 'מת בעלה' - נאמנות להביא גטה. חמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי עקיבא: אשה עצמה נאמנת להביא גטה, מקל וחמר, ומה צרתה שאין נאמנת לומר 'מת בעלה', נאמנת להביא גטה, היא שנאמנת לומר 'מת בעלה' אינו דין שנאמנת להביא גטה? דיו לבא מן הדין להיות כנדון! מה באלו צריכות שיאמרו: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אף היא עצמה שהביאה, צריכה שתאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם'.

ט. גט אשה שכתבו שלא לשמה - פסול, שנאמר (דברים כד, א): 'וכתב לה' - 'לשמה'. שחרור עבד שכתבו שלא לשמו - פסול, שנאמר (ויקרא יט, כ): "או חפשה לא נתן לה", ולהלן הוא אומר: "וכתב לה" - מה 'לה' האמור להלן לשמה, אף לה האמור כאן לשמה.

י. מגלת סוטה שכתבה שלא לשמה - פסולה, שנאמר (במדבר ה, ל): "ועשה לה ככהן את כל התורה הזאת" - "שיהיו כל מעשיה לשמה". כתב סופר לשמה, וחתמו עדים לשמה, אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנו לה - פסול, עד שיאמר לסופר 'כתוב', ולעדים 'חתמו'. ולא עוד, אלא אפלו כתב בכתב ידו לסופר 'כתוב' ולעדים 'חתמו', אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנו לה -

³ שהבעל מוקפיד שדוקא הוא בעצמו ימסר לה את הגט ולא אחר.

תוספתא

הש"ל

מסכת גיטין פ"ק שלישי

א. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי, ואת העני, ומת - צריך לטול רשות מן הירושין. אלו הן הירושין, רבי אומר: כל שירשו. רבי אליעזר בן יעקב אומר: המלוה מעות את הכהן, ואת הלוי, בפני בית דין, ומתו - מפריש עליהן ברשות אותו שבט. המלוה מעות את העני ומת - מפריש עליהם ברשות כל עניים. רבי אחא אומר: ברשות עניי עולם.

ב. המלוה מעות את העני והעשיר - אין מפרישין, שאין מפרישין על האבוד, וזה עני במה שבידו. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי, ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן, מפריש עליהן, בחזקת שהן קימין, ומפריש עליהן כשער הזול, ואין בו משום רבית, ואין שביעית משמטת, ואם בא לחזור - אינו חוזר. ואם נתאשו הבעלים - אין מפרישין עליהן, לפי שאין מפרישין על האבוד.

ג. האומר: 'הילך מנה ונתן לפלוני בן לוי מחלקו', אם רצה לחזר - לא יחזר. קח מנה זו מדמי מעשר שיש לה בדי, והילך דמיו - חוששין לתרומת מעשר שבו, כור מעשר יש לה בדי - חוששין לתרומת מעשר שבו, והלך ונתנו לאחר - אין לו עליו אלא תרעמת.

ד. המניח פרות להיות מפריש עליהן תרומות ומעשרות. מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני - מפריש עליהן בחזקת שהן קימים, ואינו חושש שמא הרקיבה התבואה, ושמא החמיץ היין, ושמא החלידו המעות. הלך ומצאן שהרקיבו, ושהחמיץ, ושהחלידו - הרי זה חושש לתבואה, כדי שתרקב, וליין כדי שיחמיץ, ולמעות כדי שיחליד. אבדו - הרי זה חושש מעת לעת; דברי רבי אליעזר. רבי יהודה אומר: בשלשה פרקים בודקין את היין.

ה. קדם אצל אשתו, או ששלח אצלה שליח, ואמר לה: 'גט ששלחתי לך אי אפשי

שתעשי בו, הרי זה בטל הוא' - דבריו קימים. 'פסול הוא', 'אינו גט' - לא אמר כלום. בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר, ומבטלו, אם בטלו - מבטל; דברי רבי. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין יכול לבטלו, ולא הוסיף על תנאי, שאם כן, מה כח בית דין יפה?

ו. אמר לשנים: תנו גט זה לאשתי, יכול לבטל זה שלא בפני זה; דברי רבי. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה. אם אמר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו - יכול לבטלו, אפלו זה שלא בפני זה.

ז. עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד - ישתעבד, ורבו נותן דמיו. לשם בן חורין - לא ישתעבד, ואין רבו נותן דמיו. רבי שמעון בן גמליאל אומר: בין כך ובין כך ישתעבד, ורבו נותן דמיו. אמר לו רבי שמעון בן גמליאל: כשם שמצוין ישראל לפדות בני חורין, כך מצוים לפדות את העבדים.

ח. איזהו נדר שצריך חקירת חכם? אמר: 'קונם אם אשתי נהנית לי, שגנבה את כסי, שהכתה את בני'. ונודע שלא הפתו, ושלא גנבה; רבי אליעזר אומר: אף בזה לא יחזיר מפני תקון העולם. במה דברים אמורים? בזמן שנדר ואחר כך גרש, אבל גרש ואחר כך נדר - מתר. נדר לגרש ונמלך - מתר. נדר בניזר ובקרבן ובשבועה - מתר.

ט. מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר עולמית? שהמוציא את אשתו משום שם רע, ונשאת לאחר וילדה, ואחר כך נמצאו דברים בדיאם, אמר: 'אלו הייתי יודע שהדברים בדיאין, אפלו נתנו לי מאה מנה לא הייתי מגרשה' - נמצא גט בטל והולד ממזר. ומפני מה אמרו 'המוציא את אשתו משום נדר - לא יחזיר'? מפני שמוציא בנדר, ונשאת לאחר וילדה, ואחר כך נמצא נדר בטל, ואמר: 'אלו הייתי יודע שהנדר בטל, אפלו נתנו לי מאה מנה - לא

הייתי מגרשה, נמצא גט פסול והולך ממזר.

י. רבי אלעזר ברבי יוסי אומר: מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר? שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות! אומרין לה: 'הוי יודעת, שהמוציא את אשתו משום שם רע - אין יכולה היא שתחזר'. מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר? שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בנדרים! אומרים לה: 'הוי יודעת, שהמוציא את אשתו משום נדר - אין יכולה היא שתחזר'.

יא. המוציא את אשתו משום אילונית, ונשאת לאחר, והיו לה בנים, והיא תובעת כתבתה מן הראשון. משום רבי יהודה בן בתירה אמרו, אומרים לה: 'יפה שתיקותיך מדבוריך'. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: משום אילונית נותנים לה כתבתה, בחזקת שהיא כשרה.

יב. אין מבליעין דגרי זהב במלחמה מפני סכנות נפשות. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין מבריחין את השבויין מפני תקנת השבויים. בראשונה היו אומרים: המטמא ומנסף, חזרו ואמרו: אף המדמע. חזרו לומר: אף המנסף, בשוגג - פטור, במזיד - חייב, מפני תקון העולם.

יג. כהנים שפגלו במקדש, שוגגין - פטורין. מזידין - חייבין, מפני תקון העולם. שליח בית דין שהכה ברשות בית דין, והזיק בשוגג - פטור, במזיד - חייב, מפני תקון

העולם. רופא אמן שרפא ברשות בית דין והזיק, בשוגג - פטור, במזיד - חייב, מפני תקון העולם. המחמתך את העבר במעי אשה ברשות בית דין, והזיק, בשוגג - פטור. במזיד - חייב, מפני תקון העולם.

יד. ארץ יהודה אין בה משום סקריקין, מפני ישוב המדינה. במה דברים אמורים? בהרוגין שנהרגו לפני המלחמה, ובשעת מלחמה אבל הרוגין שנהרגו מן המלחמה ואילך - יש בו משום סקריקין, גליל - לעולם יש בה משום סקריקין.

טו. הלוקח מן הסקריקין, וחזר ולקח מבעל הבית - מקחו קיים, מבעל הבית, וחזר ולקח מסקריקין - מקחו בטל, ואם עשה לו בעל הבית אחריות - מקחו קיים. זו משנה ראשונה, בית דין שאחריהן אמרו: הלוקח מן הסקריקין - נותן לבעלים רביע. רביע בקרקעות, רביע במעות, ויד בעלים על העליונה, רצו בקרקע - נוטלין, רצו במעות - נוטלין. אימתי? בזמן שאין בידן לקח, אבל אם יש בידם לקח - הן קודמין לכל אדם. רבי הושיב בית דין, ונמנו, שאם שהתה בפני סקריקין שנים עשר חדש - כל הקדם יקח. אבל נותן לבעלים רביע, רביע בקרקע, רביע במעות - יד בעלים על העליונה, אם יש בידן לקח - הן קודמין לכל אדם.

טז. האריסין, והחבורות, והאפוטרופסין - אין בהם משום סקריקין. הבא מחמת חוב⁶, ומחמת אנפרות⁶ - אין בהם משום סקריקין,

⁶ אנפרות - עבדים שאין הישראל מסור להרגו, אף נטל ממנו העבדים את שדהו של ישראל במענה שיש לו חוב על ישראל בעל השדה, ואין לו לעבדים עדים שיש לו חוב על ישראל זה, וגם הישראל אינו מודה שיש לעבדים חוב עליו.

⁴ גבר אלים ואנשים, שלוקח שדות מיד בעליהם בגזלה ובלא דמים.

⁵ עבדים בעל זרוע שאננם נכסי ישראל יורד לתוך שדהו מחמת שהיה לו חוב על בעל השדה, ויש עדים לעבדים שיש לו חוב על ישראל זה, או שהישראל עצמו הודה בזה.

ואנפרות עצמה - ממתנת לבעלים כל שנים
עשר חדש.

יז. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לקח מן
האשה בכתבתה, וחזר ולקח מן האיש -
מקחו קנס, מן האיש וחזר ולקח מן האשה
- מקחו בטל. אם עשתה לו אשה אחריות
בכתבתה - מקחה קנס. הפעוטות - מקחן
מקח וממכרן ממכר במטלטלין, אבל לא
בקרקות. רבי שמעון בן גמליאל אומר:
לא אמרו פעוטות אלא בהנה. עני שנטול
בידו ומשליך אחת אחת, מה שתחתיו גזל
גמור.

יח. עיר שיש בה ישראל ועובדי כוכבים -
הפרנסין גובין מישראל ומעובדי כוכבים,
מפני דרכי שלום, ומפרנסין עניי עובדי
כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום.
מספידין וקוברין מתי עובדי כוכבים עם
מתי ישראל מפני דרכי שלום. ומבקרין
חולי כותים עם חולי ישראל מפני דרכי
שלום. ומנחמין אבלי כותים עם אבלי
ישראל.

מסכת גטין פרק רביעי

א. האשה שאמרה: 'התקבל לי גיטי',
ואשתף אמרה: 'התקבל לי גיטי', 'הילך',
'הולך לה', 'התקבל לה וזכי לה', אם רצה
לחזור - לא יחזור. 'הבא לי גיטי', ואשתף
אמרה 'הבא לי גיטי', 'הילך', 'הולך לה ותן
לה', 'התקבל לה וזכי לה', אם רצה לחזור -
יחזור; דברי רבי. רבי שמעון בן גמליאל
אומר: הולך לה ותן לה, אם רצה לחזור -
יחזור. 'התקבל לה וזכי לה', אם רצה לחזור
- לא יחזור. רבי אומר: בכלם לא יחזור, עד
שיאמר: 'אי אפשי שתקבל אלא הולך ותן
לה'.

ב. 'הבא לי גיטי', ואשתף אמרה התקבל לי
גיטי. 'התקבל לה גטה' ואשתף אמרה
'התקבל לי גיטי' - 'הולך לה ותן לה',

התקבל לה וזכי לה', אם רצה לחזור - יחזור.
'שא לי גיטי', 'טול לי גיטי', 'יהא גיטי לי
בידך', 'האמרת: 'תתקבל לי', 'הולך גט
אשתך', 'גט בתך', 'גט אחותך', והלך ונתנו
לה - כשר. אמרו לו: 'נכתוב גט לאשתך?
'הולך גט אשתך', 'גט בתך', 'גט אחותך',
והלך ונתנו לה - פסול, אפלו הן הראשונים
הן האחרונים. או אחד מן הראשונים ואחד
מן האחרונים. אפלו שני אחים ואחד
מצטרף עמהן.

ג. קטנה שיודעת לשמור את גטה - הרי זו
מתגרשת, אבל אין עושה שליח עד שתביא
שתי שערות. איזו היא קטנה? שיודעת
לשמור את גטה, כל שמשמרת גטה ודבר
אחר, ומחזרת לאחר שעה.

ד. האשה שאמרה: 'התקבל לי גיטי במקום
פלוגי', וקבל לה במקום אחר - פסול. ורבי
אלעזר מכשיי. הבא לי גיטי ממקום פלוגי,
והביאו לה ממקום אחר - כשר, בכלם אין
מגרשת, עד שיאמר: 'אי אפשי שתקבלנו
לה אלא במקום פלוגי'. האומר: 'תרכו' את
אשתי' - כותבין ונותנין לה. 'הרי זה גטך',
ואמרה: 'תנהוהו לפלוגי' - אין מגרשת.
'שיקבלנו לי' - הרי זו מגרשת.

ה. האומר לשנים: 'תנו גט לאשתי', או
לשלושה: 'כתבו גט ותנו לאשתי' - הרי זה
יכתבו ויתנו לה. ואם אינם יודעים - ללמדו.
מכירין את האיש ואין מכירין את האשה -
כותבין ונותנין. מכירין את האשה ואין
מכירין את האיש - כותבין ואין נותנין.
אמר: 'כתבו', ולא אמר 'תנו', אף על פי
שמכירין את שניהם - כותבין ואין נותנין.
היה צורח וצורח מראש החר: 'כל השומע
קולי יכתב גט לאשתי' - הרי אלו יכתבו
ויתנו.

ו. בריא שאמר: 'כתבו גט לאשתי', ועלה
לראש הגג ונפל - כותבין ונותנין לה, כל
זמן שיש בו נשמה. רבן שמעון בן גמליאל

אומר: אם מעצמו נפל – הרי זה גט. אם לאחר זמן נפל – כותבין ואין נותנין, שאני אומר: 'שְׁמָא הָרוּחַ דְּחִפְתּוּ'.

ז. אָמַר לְשָׁנִים: 'תְּנוּ גִט לְאִשְׁתִּי עַל מְנַת שְׁתַּמְתִּין לִי שְׁתֵּי שָׁנִים', וְחֹזֵר וְאָמַר לְשָׁנִים: 'תְּנוּ גִט לְאִשְׁתִּי עַל מְנַת שְׁתַּתֵּן לִי מְאִתִּים זָוִי', לֹא בְטָלוּ דְבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, אֲלֵא הַרְשׁוֹת בְּיָדָהּ. רְצָתָה תִּמְתֵּן, רְצָתָה תִּתֵּן, אָמַר לְשָׁנִים: 'תְּנוּ גִט לְאִשְׁתִּי עַל מְנַת שְׁתַּמְתִּין לִי שְׁתֵּי שָׁנִים', וְחֹזֵר וְאָמַר לְשָׁנִים: 'תְּנוּ גִט לְאִשְׁתִּי עַל מְנַת שְׁתַּמְתִּין לִי שְׁלֹשׁ שָׁנִים', בְּטָלוּ דְבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, וְאִין אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנִים וְאֶחָד מִן הָאֲחֵרוֹנִים מְצַטְרֵפִין לְתַת לָהּ אֶת גִּטָּהּ.

ח. 'הָרִי זֶה גִּטָּךְ' עַל מְנַת שְׁתַּבְּעַל לְפְלוּנִי – הָרִי זֶה גִּט, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא תִּלְךְ וְתַבְּעַל. 'עַל מְנַת שְׁתַּבְּעַל וְתַנְשֵׂא לְאִבָּא וּלְאִחִי' – הָרִי זֶה לֹא תַנְשֵׂא, וְלֹא תִצְא. 'עַל מְנַת שְׁתַּבְּעַל לְפְלוּנִי', אִם נִבְעַלָּה – הָרִי זֶה גִּט, וְאִם לֹא אִינוּ גִּט.

ט. 'הָרִי זֶה גִּטָּךְ עַל מְנַת שְׁתַּאכְלִי בְּשַׁר חֲזִיר', וְאִם הִיתָה זָרָה: 'עַל מְנַת שְׁתַּאכְלִי בְּרֹמָה', וְאִם הִיתָה נְזִירָה: 'עַל מְנַת שְׁתַּשְׁתִּי יַיִן', אִם אֶכְלָה וְשִׁתָּהּ – הָרִי זֶה גִּט. וְאִם לֹא – אִינוּ גִּט.

י. הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ: 'הוֹלֵךְ גִּטָּךְ שְׁעָה אַחַת לְפָנַי מִיַּתְתִּי', וְכֵן הָאוֹמֵר לְשִׁפְחָתוֹ: 'הוֹלֵךְ גִּט שְׁחֵרוּךְ שְׁעָה אַחַת לְפָנַי מִיַּתְתִּי' – הָרִי אֵלּוּ לֹא יֵאכְלוּ בְּתֵרוּמָה, שְׁמָא יָמוּת לְאַחַר שְׁעָה.

יא. הָאוֹמֵר לְעִשְׂרָהּ: 'כְּתִבוּ גִט וְתֵנוּ לְאִשְׁתִּי', אֶחָד כּוֹתֵב בְּמַעֲמַד בְּלֵן. 'הוֹלִיכוּ גִט לְאִשְׁתִּי' – אֶחָד מוֹלִיךְ לְבֵלֵן. 'כְּלַכְּם הוֹלִיכוּ' – אֶחָד מוֹלִיךְ בְּמַעֲמַד בְּלֵן, לְפִיכָךְ אִם מֵת אֶחָד מֵהֵן – הָרִי הֵגֵט פְּסוּל.

<p>31</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כה 25</p>	<p>עלות השחר _____ 6:13 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:26 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 5:53 בבלי: ראש השנה כב • ירושלמי: גיטין כ • תוספתא: כתובות י נ"ך: שופטים ה-ו • רמב"ם: מעשה הקרבנות ה</p>
<p>1</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כו 26</p>	<p>עלות השחר _____ 6:14 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:27 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:31 שקיעה _____ 5:51 בבלי: ראש השנה כג • ירושלמי: גיטין כא • תוספתא: כתובות יא נ"ך: שופטים ז-ח • רמב"ם: מעשה הקרבנות ז</p>
<p>2</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כז 27</p>	<p>עלות השחר _____ 6:15 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:27 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:31 שקיעה _____ 5:50 בבלי: ראש השנה כד • ירושלמי: גיטין כב • תוספתא: כתובות יב נ"ך: שופטים ט-י • רמב"ם: מעשה הקרבנות ז</p>
<p>3</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כח 28</p>	<p>עלות השחר _____ 6:17 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:28 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:31 שקיעה _____ 5:49 בבלי: ראש השנה כה • ירושלמי: גיטין כג • תוספתא: גיטין א נ"ך: שופטים יא-יב • רמב"ם: מעשה הקרבנות ח</p>
<p>4</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>כט 29</p>	<p>יום כפור קטן עלות השחר _____ 6:18 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:28 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:32 שקיעה _____ 5:48 בבלי: ראש השנה כו • ירושלמי: גיטין כד • תוספתא: גיטין ב נ"ך: שופטים יג-יד • רמב"ם: מעשה הקרבנות ט</p>
<p>5</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>א 1</p>	<p>ראש חודש כסלו Rosh Chodesh Kislev עלות השחר _____ 6:19 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:29 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:32 שקיעה _____ 5:47 בבלי: ראש השנה כז • ירושלמי: גיטין כה • תוספתא: גיטין ג נ"ך: שופטים טז-טז • רמב"ם: מעשה הקרבנות י</p>
<p>6</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>ב 2</p>	<p>תולדות עלות השחר _____ 6:20 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:29 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:33 שקיעה _____ 5:46 בבלי: ראש השנה כח • ירושלמי: גיטין כו • תוספתא: גיטין ד נ"ך: שופטים יז-יח • רמב"ם: מעשה הקרבנות יא</p>

Candle Lighting 5:29 הדלקת הנרות

Shabbos Ends 6:59 זמן מוצש"ק

מָעַן קָעַן דַּעֲרָקֵעֵנֶען וואָס דער מַעֲנַטֶשׁ אײַ, ווען מָעַן קוֹקֵט צו וועמָען דַּעַר מַעֲנַטֶשׁ אײַ מִקּוֹרְבַּ.

(ספר המדות אות צדיק סימן צ"ח)